

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YAKINÇAĞ TARİHİ ANA BİLİM DALI**

**BRITISH BROADCASTING CORPORATION'UN (BBC)
II. DÜNYA SAVAŞI YAYIN POLİTİKASI**

**DOĞUKAN CELAL ÇETİN
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. MEHMET ALİ KARAMAN**

BURDUR – 2024

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YAKINÇAĞ TARİHİ ANA BİLİM DALI**

**BRITISH BROADCASTING CORPORATION'UN (BBC)
II. DÜNYA SAVAŞI YAYIN POLİTİKASI**

DOĞUKAN CELAL ÇETİN / YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. MEHMET ALİ KARAMAN

**Üye: Prof. Dr. Hasan BABACAN
Üye: Prof. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN**

BURDUR – 2024

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “British Broadcasting Corporation’un II. Dünya Savaşı Yayın Politikası” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Doğukan Celal ÇETİN

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca, ilk günden itibaren adım adım beni bu sürecin sonuna hazırlayan; bilgeliğiyle, insanlığıyla, cesaretiyle kendimi geliştirmemi, iyi hissetmemi ve bu işi başaracağıma inancımı teşvik eden, bu zorlu yolda yılmaz rehberim, değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Ali KARAMAN'a ve lisansüstü eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen tüm değerli hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte, alçak gönüllülüğüyle ve samimiyetiyle gerek akademik gerekse hayat tecrübeleriyle yoluma ışık tutan Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde şahsımda emeği geçen tüm değerli hocalarıma ve çalışmamda dijital erişim konusunda desteklerini esirgemeyen BBC Türkçe Servisi ve Avrupa Yayın Birliği'ne (EBU) ayrıca teşekkürü borç bilirim.

Burdur, 2024

(ÇETİN, Doğukan Celal, “British Broadcasting Corporation’un (BBC) II. Dünya Savaşı Yayın Politikası”, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2024)

ÖZET

Çalışmanın amacı Britanya Yayın Kurumu’nun (BBC) İkinci Dünya Savaşı süresince Britanya ve dünya kamuoyuna yönelik yayınlarının nasıl bir rol oynadığı ve bu süreçte nasıl bir propaganda aracı olarak kullanıldığına dair derinlemesine bir inceleme yapmaktır. Bu kapsamda, BBC’nin savaş dönemi yayınları, savaş süresi boyunca karşılaştığı zorluklar, sansür uygulamaları ve hükümetle yaşadığı çekişmeler ele alınacaktır. İnceleme, olabildiğince BBC tarafından yayınlanmış birinci el kaynaklar üzerinden yürütülerek, kurumun savaşı nasıl gördüğü ve yansıttığı konusundaki politikalarını ve stratejilerini açığa çıkarmayı hedeflemektedir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında BBC, Britanya Hükümetleri için önemli bir propaganda aracı haline gelmiştir. Savaşın başlamasıyla birlikte BBC hem İngiliz halkına hem de uluslararası kamuoyuna yönelik yayınlarını arttırmıştır. Bu yayınların temel amacı, halkın moralini yüksek tutmak, savaş çabalarını desteklemek ve müttefik ülkelere moral vermektir. BBC’nin savaş sırasındaki en büyük zorluklarından biri, doğru ve güvenilir bilgi sağlama konusundaki kararlılığı ile hükümetin propaganda talepleri arasındaki dengeyi bulmaktır. Üstelik kurum tüm bunların yanında halkın güvenini kazanmış bir yayın kurumu olarak, güvenilirliği koruma çabası içerisinde başlattığı yeniliklere de devam etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Görülmüştür ki bu süreçte BBC, sık sık sansürle karşı karşıya kalmıştır. Britanya’da hükümetler, savaşın seyrini olumsuz etkileyebilecek veya halkın moralini bozabilecek haberlerin yayınlanmasını engellemek için çeşitli sansür mekanizmaları oluşturmuştur. BBC, savaşın getirdiğı bu sansür uygulamalarıyla başa çıkmak zorunda kalmış ve çoğı zaman hükümetle yayın politikaları konusunda çekişmeler yaşamıştır. Hükümetin sansür taleplerine rağmen, BBC bazı durumlarda bağımsız yayıncılık ilkesini korumak için direnç göstermiş ve bunun sonucunda çalışmada inceleyeceğimiz büyük bazı kazanımlar edinmiştir.

Tezin amacı, bu çekişmelerin ve sansür uygulamalarının BBC’nin yayın politikalarını nasıl şekillendirdiğini ve kurumun bağımsızlığını koruma çabalarını detaylandırmaktır. Mümkün olduğunca kurum tarafından resmen yayınlanmış birinci el

kaynaklar kullanılarak yapılacak inceleme; BBC'nin savaş dönemindeki yayın stratejilerini, propaganda tekniklerini ve karşılaştığı zorlukları anlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, BBC'nin İkinci Dünya Savaşı'ndaki rolü ve bu rolün kamuoyu üzerindeki etkisi detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Tez, BBC'nin savaş dönemindeki yayın politikalarının, hükümetle olan ilişkilerinin ve sansür uygulamalarının tarihsel bir perspektifini sunarak, medya ve propaganda ilişkisini anlamak için önemli bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *BBC, Savaş Yayıncılığı, Kamu Yayıncılığı, Propaganda, Sansür.*

(ÇETİN, Doğukan Celal, “British Broadcasting Corporation’s (BBC) Broadcasting Policy on World War II”, Master Thesis, Burdur, 2024)

ABSTRACT

The aim of this study is to conduct an in-depth examination of the role that the British Broadcasting Corporation (BBC) played in influencing British and global public opinion during World War II, and how it was utilized as a tool for propaganda during this period. This examination will cover the BBC’s wartime broadcasts, the challenges it faced, censorship practices, and its conflicts with the government. The study intends to use as many primary sources published by the BBC as possible to uncover the policies and strategies the institution adopted to view and portray the war.

During World War II, the BBC became a significant propaganda tool for the British government. With the onset of the war, the BBC increased its broadcasts to both the British public and the international audience. The primary aim of these broadcasts was to maintain public morale, support the war effort, and boost the morale of allied countries. One of the BBC’s biggest challenges during the war was balancing its commitment to providing accurate and reliable information with the government’s propaganda demands. Additionally, as a trusted broadcasting institution, the BBC had to continue its innovations to maintain its reliability and public trust.

It has been observed that the BBC frequently faced censorship during this period. The British government established various censorship mechanisms to prevent the broadcast of news that could negatively impact the war effort or demoralize the public. The BBC had to navigate these censorship practices and often clashed with the government over broadcasting policies. Despite the government’s censorship demands, the BBC sometimes resisted to uphold the principle of independent broadcasting, resulting in significant achievements that will be examined in this study.

The purpose of the thesis is to detail how these conflicts and censorship practices shaped the BBC’s broadcasting policies and its efforts to maintain its independence. The examination, using as many officially published primary sources by the BBC as possible, aims to understand the BBC’s wartime broadcasting strategies, propaganda techniques, and the challenges it faced. In this context, the thesis will thoroughly explore the role of the BBC during World War II and the impact of this role on public opinion. By providing

a historical perspective on the BBC's wartime broadcasting policies, its relationship with the government, and censorship practices, the thesis will contribute significantly to understanding the relationship between media and propaganda.

Keywords: *BBC, War-Time Broadcasting, Public Service Broadcasting, Propaganda, Censorship.*

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	i
ETİK BEYAN METNİ.....	ii
TEŞEKKÜR METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU YAYINCILIĞININ ÖRNEKLERİ VE BRITISH BROADCASTING COMPANY

1.1. Avrupa ve Türkiye’de Kamu Yayıncılığının Başlıca Örnekleri	15
1.1.1. Fransa	15
1.1.2. Lüksemburg.....	18
1.1.3. Finlandiya	19
1.1.4. Almanya.....	22
1.1.5. Türkiye	25
2.1. Britanya ve Britanya Yayın Kurumu’nun Kuruluşu.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

II. DÜNYA SAVAŞI VE SONRASINDA BBC YAYINLARI

2.1. Savaş Öncesi Tedbirler.....	32
2.2. Savaş İlanının Duyurulması ve BBC Televizyon Servisi’nin Askıya Alınması	38
2.3. Cephelerde BBC.....	53
2.3.1. Avrupa Cephesi.....	53
2.3.2. Asya-Pasifik Cephesi.....	77
2.3.3. Amerika Cephesi	78
2.4. Sansür ve Otosansür	81
2.5. Hitler’in İntiharı ve VE-Day	83
2.6. Normal Yayınlara Dönüş	87

2.7. BBC Televizyon Servisi’nin Tekrar Yayına Başlaması.....	89
SONUÇ	91
KAYNAKÇA	94
EKLER.....	102
ÖZGEÇMİŞ	108

KISALTMALAR

2MT : Two Emma Toc

AA : Anadolu Ajansı

ARD : Arbeitsgemeinschaft der Öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten
der Bundesrepublik Deutschland

BBC : British Broadcasting Corporation/British Broadcasting Company

BR : Bayerischer Rundfunk

DDR : Deutscher Demokratischer Rundfunk

DRADAG: Drahtloser Dienst A.G.

DVB : Digital Video Broadcasting

DW : Deutsche Welle

EBA : European Broadcasting Area

EBC : European Broadcasting Conference

EBU : European Broadcasting Union

FR3 : France Régions 3

HDTV : High Definition Television

HS : Hessischer Rundfunk

ICC : International Criminal Court (Uluslararası Ceza Mahkemesi)

INA : Institut National de l'Audiovisuel

ITU : International Telecommunication Union (Uluslararası
Telekomünikasyon Birliği)

İTÜ TV : İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyonu

MBC : Malaya Broadcasting Corporation

MDR : Mitteldeutscher Rundfunk

MIRAG : Mitteldeutsche Rundfunk

NDR : Norddeutscher Rundfunk

NDWR : Nordwestdeutscher Rundfunk

NORAG : Nordische Rundfunk

NSDAP : Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

OIR : Organisation Internationale de Radiodiffusion

OIRT : Organisation Internationale de Radiodiffusion et de Télévision

ORAG : Ostmarken Rundfunk

ORB : Ostdeutscher Rundfunk Brandenburg

ORTF : Office de Radiodiffusion Télévision Française

PTT : Postes, Télégraphes et Téléphones (Fransız Posta, Telgraf ve Telefon Teşkilatı)

PTT : Türkiye Cumhuriyeti Posta ve Telefon-Telgraf İdaresi

PWE : Political Warfare Executive (Siyasi Savaş İdaresi)

RAF : Royal Air Forces

RBB : Rundfunk Berlin-Brandenburg

RDF : Radiodifussion Française

RFP : Régie Française de Publicité

RIAS : Rundfunk im Amerikanischen Sektor

RRG	: Reichs-Rundfunk-Gesellschaft
RSF	: Reporters Sans Frontières (Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü)
RTF	: Radiodiffusion-Télévision Française
RTL	: Radio Television Luxembourg
SDR	: Süddeutscher Rundfunk
SFB	: Sender Freies Berlin
SFP	: Société Française de Production
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SÜRAG	: Süddeutsche Rundfunk
SWF	: Südwestfunk
SWR	: Südwestrundfunk
SWR/SÜWRAG	: Südwestdeutsche Rundfunk
TF1	: Télévision Française 1
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TSF	: Telegraphic Sans Film
TTTAŞ	: Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi
UER	: Union Européenne de Radio-Télévision
UHDTV	: Ultra High Definition Television
VOT	: Voice of Türkiye
WDR	: Westdeutscher Rundfunk
WEFAG	: Westdeutsche Funkstunde

WERAG: Westdeutsche Rundfunk

YLE : Yleisradio Oy

ZDF : Zweites Deutsches Fernsehen

GİRİŞ

İletişim, sosyal varlıkların tümü için kaçınılmaz bir olgudur. İnsanlar, insanlık tarihi boyunca çeşitli şekillerde birbirleriyle iletişim kurma ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu durum iletişim kavramını dünya ve insanlık tarihinin en eski kavramlarından biri yapmaktadır. Kelimenin Latince kökenli dillerden Fransızca ve İngilizce karşılığının “communication” ve yine Latince kökenli başka bir dil olan İtalyanca karşılığının ise “comunicazione” olmasıyla Türkçe’ye “iletişim” olarak çevirdiğimiz kavramın kökeninin aslında Latince “communicare” kelimesinden geldiğini anlamaktayız.¹ İletişim, sözlü iletişim yöntemleri ile başlamıştır. Özellikle insanlar yerleşik hayata geçtikten sonra daha hızlı gelişme imkanı bulmuş ve çeşitli formlarda gelişmeye devam etmiştir. Yazının bulunmasından önce ses, mimik ve vücut hareketleri ile, karşılıklı ateş yakarak duman oluşturarak, duvarlara ve bulabildikleri taşlara resimler çizerek iletişim kurulduğu bilinmektedir.

Ancak yazının bulunmasından sonra insanlık o döneme dek yaşadıklarını kayıt alma ihtiyacı hissetmiştir ki bunun amacı her kuşak insanın kendinden sonra gelen kuşaklara deneyimlerini aktarması ve gelecek kuşakların böylece uygarlığı daha ileri götürmesini sağlamaktır. Bu sebeple farklı dönemlerde, farklı coğrafyalardan farklı uygarlıklar tarafından dikili taşlar, tabletler benzeri yazılı kaynaklar bırakmışlardır. Öyle ki Antik Roma’da “*Acta Diurna*” adı ile ilk yazılı haber bülteni ortaya çıkmıştır. M.Ö. 59 yılında Roma’da yaşanan günlük haberlerin aktarıldığı bu tabletler o dönem Roma Forumu’nun duvarlarına asılır ve yasalar ile ilgili tartışmaları, alınan kararları ve mahkeme kararlarını başkentte yaşayan halka bildirmiştir ve bu sebeple günümüz tabloid gazetelerin ilk örneği sayılmaktadırlar.² Türk tarihinde bilinen ilk yazılı iletişim örneği ise VIII. Yüzyılda yazılmış Orhun Yazıtları’dır ve kaynakların amacı önceki nesillerin sonraki nesillere o döneme dek yaptıkları yanlışları ve doğrularını aktarması ve böylece gelecek nesilleri deneyimleriyle beslemek istemiş olmalarıdır.³

Yazının bulunmasından ve yerleşik hayatın dünyaya hakim olmasından sonra yerleşik hayatın kurumsallaşması ile ortaya çıkan “şehir” ve “devlet” kavramları ile

¹ Karl Erik Rosengren, *Communication: An Introduction* (Londra: SAGE Publications, 2006), 1.

² Kathleen Kuiper, “Acta”, *Britannica* (8 Ocak 2024).

³ Ross, E. Denison, “The Orkhon Inscriptions: Being a Translation of Professor Vilhelm Thomsen's Final Danish Rendering”, *Bulletin of the School of Oriental Studies*, 5/4 (Şubat 1930), 868.

birlikte insanlık tarihi sosyal hayatı düzenleyici nitelikte ilk kanunlar ile tanışmış, ileri dönemlerde yazışma ve kayıt tutma gibi yazılı iletişim örnekleri görülmüştür. Yazılı iletişimi daha yaygın hale getirmek ise 1468 yılında Johannes Gutenberg'in icadı "matbaa" ile mümkün olmuştur. Avrupa'da bu tarihten sonra okuma-yazma oranının hızlı bir artış gösterdiği görülmüştür. Matbaanın icadını takip eden ilk elli yılda yaklaşık 500.000 kitap basılmış olduğu tahmin edilmektedir. Matbaadan çıkan ilk gazete ise o zaman Almanya'nın toprağı olan Strasbourg'da ve 1609 yılında "*Relation aller Fürnemmen und gedenckwürdigen Historien*" (Tüm Seçkin ve Hatırlanmaya Değer Hikayelerin Kaydı) isimli gazetedir ve haftalık yayın yapmıştır.⁴

Gazetelerin yaygınlaşması ve matbaa dolayısıyla gazete basmanın da kolaylaşması ile gazetelere gravürler eklenmeye başlanmış ve modern dünyada "görsel basılı medya" dediğimiz kavram ile tanışılmıştır. Sanayi devriminden sonra optik teknolojisinin ortaya çıkması ve ilerlemesi ile ilk fotoğraf makinaları ortaya çıkmış ve zamanla gazetelerde gravürler ile tasvirler yerlerini fotoğraflara bırakmışlardır. XVIII. Yüzyılın sonlarında Fransız Auguste Lumière ve Louis Lumière adlarında iki kardeşin video kameraları ve sinematograf cihazını icat etmesi ve geliştirmesiyle ilk haber amaçlı görüntü kayıtları alınmaya ve halka açık yerlerde gösterilmeye başlanmıştır. Fransa'da yaşanan bu gelişmeyi İngilizler de 1902 yılında British Pathé şirketinin kurulması ile yakalamışlardır.⁵

Görsel-işitsel iletişimin ortaya çıkması bu tarihten sonra asla duraksamamıştır. Radyonun icadı, temel olarak elektriğin icadına dayandırılmaktadır ve bu yönüyle söz konusu icadın tarihinin 1780'li yıllara dek uzanmakta olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarihlerde İngiliz bir optik bilimci olan George Adams elektrik depolayan Leyden Kavanozu boşaltıldığında yüklü ve yüksüz iletkenler arasında kıvılcımlar fark etmiş ve ardından ilk ışık mikroskoplarını icat etmiştir.⁶ Radyonun icadı yolunda kilometre taşı sayılabilecek en büyük buluşlardan biri 1873 yılında James Clark Maxwell'in elektromanyetik dalgaların varlığını öngörmesidir. Buna göre elektromanyetik dalgalar da tıpkı ışık gibi boşlukta hareket edebilmektedir. Ardından 1866 yılında Heinrich Hertz ilk radyo verici ve alıcısını bulmuştur. Böylece Hertz de bir yerde bir elektrik sinyali

⁴ World Association of Newspapers (WAN), "Newspapers: 400 Years Young" Erişim 12 Şubat 2024.

⁵ British Pathe, "About" Erişim 12 Şubat 2024.

⁶ George Adams, "Experiments on the Contrary Electricities of the Leyden Jar", *Lectures on Natural and Experimental Philosophy by the Late George Adams*, 4 (1807), 307.

oluşturup başka bir yerde o elektrik sinyalinin almanın mümkün olduğunu kanıtlamıştır. Bir dizi deneyler ile bunu kanıtlamayı başarmış Hertz, radyo dalgalarının varlığını pratikte göstermiş ve radyo teknolojisinin temel taşını oluşturmuştur.⁷

İtalyan mucit Guglielmo Marconi, Oliver Lodge tarafından üretilmiş ekipman ile 1896 yılında Londra'ya gelmiştir. Lodge, telgraf sinyallerini 150 metre mesafeye iletmeyi başarmasıyla bilinmektedir. Marconi, bu cihaza topraklama eklemiş ve bu sayede cihaz, Nikola Tesla'nın üç yıl önce St. Louis'te tanıttığı deneysel bir cihazla aynı hale gelmiştir. Marconi'nin yeni sistemi, sinyali 2 kilometre mesafeye göndermesini sağlamış ve bu sayede Büyük Britanya'da bir patent kaydı yaptırmayı başarmıştır. Bundan sonra, Marconi, icadını halka açık gösterilerle tanıtmış ve 1899'da La Manche üzerinden bir sinyal göndermek için Tesla'nın osilatörünü⁸ kullandığı görülmüştür. Lodge ve Marconi'nin yanı sıra, Thomas Edison da sinyal iletimi üzerine araştırmalar yapmaktaydı ancak kendisinin farklı bir yaklaşımı olduğu önemlidir. Edison, bir trenin hareket halindeyken demiryolu boyunca yerleştirilen bir telgraf hattına paralel bir tel kullanarak telgraf sinyali iletmeyi başarmıştır. Bu tür iletim yalnızca kısa mesafelerde işe yaramaktadır ve verimsiz olduğu için Edison bu projeden kendisi de vazgeçmiştir. Tesla, temel radyo patentleri için başvurularını Eylül 1897 tarihinde yapmıştır ve bu patentler 1900'de onaylanmıştır. Marconi'nin ABD'deki ilk patent başvurusu, Tesla'nın patentlerinin onaylanmasından birkaç ay sonra, 10 Kasım 1900'de yapılmıştır. Doğal olarak Marconi'nin patent başvurusu reddedilmiştir. Sonraki üç yıl boyunca Marconi, radyo için yeni patent başvuruları yapmış ancak hepsi Tesla, Lodge ve Alman bilim insanı Carl F. Braun'un önceden onaylanmış patentleri nedeniyle reddedilmişlerdir.⁹ 15 Ekim 1903'te ABD Patent ve Marka Ofisi'nde şu yorum kaydedilmiştir:

“Çoğu iddia, Tesla'nın 645.576 ve 649.621 numaralı patentleri nedeniyle patentlenemez. Bu referansları aşma girişimleri ve Marconi'nin Tesla'nın osilatöründen haberdar olmadığı iddiası neredeyse saçma. “Tesla'nın osilatörü” ifadesi, 1891'de Amerikan Elektrik Mühendisleri Enstitüsü önünde verdiği yüksek frekanslı alternatif akım konulu konferanstan bu yana dünya genelinde yaygın bir

⁷ Igor Kuzle vd., “The True Inventor of the Radio Communications”, 2008 IEEE History of Telecommunications Conference (2008), 20.

⁸ Osilatör, elektrik devrelerinde elektrik sinyallerini veren elektronik düzendir.

⁹ Kuzle vd., 2008, 21.

terimdir.”¹⁰

Ancak gidişatı değiştirecek yeni bir olay ortaya çıkmış, büyük şirketlerin tekelleşme etkisi görülmüştür. Bu demektir ki Marconi’nin ilk İngiliz şirketi “Marconi Wireless Telegraph Company Ltd.” ve Amerika Birleşik Devletleri’nde “Marconi Wireless Telegraph Company of America” adıyla bir de ABD şubesi kurulmuştur. Her iki şirketin hisselerinin fiyatı hızla yükselmiş, İngiliz şirketin hisselerinin fiyatı 3 dolardan 22 dolara çıkmış ve genç, çekici İtalyan soylusu uluslararası övgü kazanmıştır. Edison dahi Marconi’nin şirketlerine yatırım yapmış ve Wall Street, eski ve yeni sermayenin birleşimini selamlamıştır. 12 Aralık 1901’de Marconi, Atlantik Okyanusu üzerinden ilk kez sinyal gönderip almayı başarmıştır. Tesla için çalışan mühendislerden biri Marconi’nin Tesla’nın önüne geçtiğini fark ettiğinde Tesla, Marconi’nin iyi bir adam olduğunu ve Tesla’nın on yedi patentini kullanmaya devam edebileceğini söylemiştir. Bu ifade, Tesla’nın Marconi’yi asla ciddi bir mucit olarak görmediğini ve bu küçümsemenin daha sonra Tesla için büyük bir hata olarak karşısına çıkacağını göstermektedir. Daha sonra ABD Patent ve Marka Ofisi Tesla’yı patent sahibi bulduğu ilk kararını değiştirmiş ve 1904’te Marconi’nin patentine öncelik vermiştir. Tesla’ya karşı bir sonraki, hatta daha büyük karar ise 1909 yılında Guglielmo Marconi’ye Nobel Ödülü verilmesi olmuştur. Altı yıl sonra Tesla, Marconi’nin şirketine karşı patent ihlali nedeniyle dava açmış ancak Tesla’nın mali gücü, büyük ve zengin Marconi Corporation’a karşı oldukça yetersiz kalmış ve bu davaya zaman ile para harcama lüksü olmamıştır. Ne yazık ki Tesla için beklediği haber çok geç gelmiştir. 1943’te, Nikola Tesla’nın vefatından yalnız birkaç ay sonra Marconi, ABD Ordusu’na karşı patent ihlali davası açmıştır. Bu, ABD Yüksek Mahkemesi’nin Tesla’nın 645.576 numaralı patentinin tüm diğer radyo patentlerinden önce geldiği yönünde bir karara varmasıyla sonuçlanmıştır. Ne yazık ki, bu resmi tanıma çok geç gelmiş ve ABD Ordusu’nun mali çıkarları söz konusu olmasa muhtemelen asla gerçekleşmeyecektir. Tesla zaten hayatta değildir ve mirasçısı da olmadığından ABD Ordusu, Tesla’nın patentini kullanmak için hiçbir şey ödemek zorunda kalmamıştır.¹¹ Tüm bu gerçekler göz önünde bulundurulduğunda, Tesla ve Marconi’nin hem radyonun icadında hem de ticarileştirilmesinde önemli rollere sahip olduğu sonucuna

¹⁰ Leland Anderson, “Priority in the Invention of Radio”, *Antique Wireless Association (MONOGRAPH) (New Series)* 4 (1980), 1.

¹¹ Kuzle vd., 2008, 21.

varılabilmektedir. Tesla, bugün kullandığımız radyo sistemini tanımlayan bir vizyona sahip bir mucit olarak kabul edilmektedir. Öte yandan Marconi, Tesla'nın icadını ticarileştirme işinde şirketlerinin ticari başarısını kullanarak büyük bir başarı elde etmiştir.

Düzenli yayın yapan ilk radyo istasyonu ise “*Two Emma Toc*” (2MT) 1922 yılında İngiltere’de kurulmuştur ve amacı Marconi Şirketi’nin geliştirdiği teknolojiyi test edip tanıtmasıdır. 2MT, haftada yalnız salı günleri Greenwich Saati ile 20:00’den 20:30’a dek 700 metreden 200 watt (428 kHz) ile yayın yapmıştır. O dönem sınırlı alana ulaşabilen bu ilk radyo yayınları, gelecek on yılda hızla gelişmiş ve televizyonun icadını hızlandırmıştır.¹²

İnsanlık tarihinin tarih öncesi ve tarih sonrası dönemlerinde iletişim özellikle belli topluluklara hükmeden yönetici sınıfları için bir ikna etme aracına da dönüşmüştür. Doğru ve etkili iletişim yöntemlerini adeta silah gibi gören bazı yöneticiler, bazen kendi haklarından gelen desteği korumak amacıyla, bazen de diğer halkları korkutmak ve kendi lehlerine onları ikna etmek amacıyla bazı propaganda yöntemlerine başvurmuşlardır. Günümüz modern yazılı ve sistematik propaganda örneklerinin birçoğu aslında antik dönemlere dayanmaktadır. Antik dönemlerde iktidarlar, halkı yönlendirerek halk üzerinde iktidarlarını daha güçlü kılmak, savaşları haklı gerekçelere dayandırılmış gibi göstermek ve düşmanı manipüle edip zaferlerini kolaylaştırmak gibi gerekçelerle iletişimi bir propaganda aracı olarak kullanmışlardır. Kuvvetle muhtemeldir ki en bilinen propaganda örneği Antik Mısır’da firavunların iktidarlarının kudretini göstermek amacıyla inşa ettirdikleri devasa piramitler, anıtlar ve tapınaklardır. Firavunların zaferlerini ve güçlerini göstermek için dikili taşlar ve tapınak duvarlarına yazılar yazdırdığı bilinmektedir. Bu yazılar, hükümdarların tanrısal güçlerini ve başarılarını halkına duyurmayı amaçlamıştır. Bu sayede Antik Mısır halkının firavunların Tanrısal haklarını tanımalarını ve otoritesini güçlendirmeyi başardığı anlaşılmaktadır.

Antik Roma İmparatorluğu’nda da benzer örnekler görebilmek mümkündür. Roma İmparatorları zaferlerini kutlamak ve halkın gözünde otoritelerini daha sağlam temeller üzerine oturtmak amacıyla zafer anıtları gibi anıtsal yapılar ve heykeller inşa ettirmişlerdir. Roma’da en bilinen örneği de kuşkusuz Trajan (Traianus) Sütunu’dur ve

¹² Southgate Amateur Radio News, “2MT Writtle - The Birth of British Broadcasting” Erişim 16 Şubat 2024.

Roma'nın "Beş İyi İmparatoru"ndan biri sayılan Traianus'un Daçya Seferi'nden zaferle ayrılmasının şerefine M.S. 113 yılında dikilmiştir.¹³ Bunun yanı sıra Roma İmparatorluğu'nun genişleyen yolları boyunca haberleri ve imparatorluk emirlerini iletmek için kullanılan resmi yazılar ve bildiriler bulunduğu bilinmektedir. Aynı şekilde Hitit Uygarlığında da kralların otoritesini pekiştirmek amacıyla kraliyet yazıtları ve anıtlar inşa edilmiştir. Hitit İmparatorluğu'nun başkenti Hattuşaş'ta bulunmuş yazıtların kraliyet propaganda ve ideolojisini halka duyurmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde Asur İmparatorları da zaferlerini ve savaş yeteneklerini vurgulamak için büyük taş kabartmalar ve silindir mührü belgeleri oluşturmuşlardır. Ortaçağ'da bu kez siyasi propagandanın yanı sıra bizzat dini kurumlar eliyle dini propaganda yapıldığı da görülmüştür.¹⁴

Vatikan'da bulunan Roma Katolik Kilisesi, bazen Hristiyanlık dinini yaymak bazen de Hristiyanlar üzerinde otoritesini daha güçlü kılmak amacıyla propaganda yapmıştır. Örneğin Anadolu coğrafyasında yaşayan Müslüman Türklere karşı düzenlenen Haçlı Seferleri öncesinde ve sırasında Kilise, Hristiyan öğretisini Müslüman ve diğer "kafirlerle" yaymak amacıyla büyük bir propaganda yürütmüştür. Kilise, vaazlar, resimler, heykeller ve diğer dini semboller aracılığıyla insanların inançlarını pekiştirmeye çalışmış, gücünü ve otoritesini sorgulayanlar ise cadı avları gibi korku ve sindirme kampanyalarına maruz kalmışlardır.¹⁵ Ortaçağ'da da siyasi propaganda devam etmiştir. Krallar, imparatorlar ve aileleri kurumlarını ve otoritelerini mutlak kılmak amacıyla ailenin sahip olduğu kanın soylu olduğu, krallığın doğasının kutsal olduğu ve kralların Tanrı tarafından seçildiği yönünde hikayeler, resimler ve başka görsel-işitsel araçlar kullanarak propaganda yapmışlardır. Ortaçağ Feodal Avrupası'nda feodal beyler de topraklarını yönetmek ve halklarını kontrol etmek amacıyla kendilerinin ne kadar güçlü, adil, koruyucu ve kudretli olduklarına dair propaganda yapmışlardır. Dönemleri boyunca kendileri için savaşan ve bağlılığını gösteren vassallarına düzenli olarak törenler, festivaller ve şövalye turları düzenleyerek halkı da kendilerine bağlı kalmaya teşvik etmek istemişlerdir. Ayrıca Ortaçağ Avrupası'nda sıklıkla yaşanan savaşlar için de

¹³ Mark Wilson Jones, "One Hundred Feet And A Spiral Stair: The Problem of Designing Trajan's Column", *Journal of Roman Archaeology* 6 (1993), 24.

¹⁴ Edward Grant, *God and Reason in the Middle Ages* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 159.

¹⁵ Thomas Asbridge, *The Crusades: The War for the Holy Land* (New York: Ecco Pr, 2011), 8.

iletişim bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Kraliyet ve feodal beyler, savaş çabalarını meşrulaştırarak haklı göstermek ve halkı savaşa teşvik etmek için zafer vaatleri, düşmanın kötülüğünü vurgulayan olağan ve olağandışı hikayeler ve düşmanın barbarlığını gösteren resimler kullanmışlardır.

Savaş ncesi ve sırasında yayımlanan şiirler, şarkılar ve balladlar da savaş propagandasının bir parçası olmuştur. Yakınçağ ve Modern Dönemlerde de iletişim bir propaganda aracı olarak çok defa kullanılmıştır. XVIII. Yüzyılda Amerikan Bağımsızlık Savaşları ve Fransız Devrimi sırasında devrimci fikirler gazeteler, broşürler ve posterler aracılığıyla yayılmıştır. Bu dönemin en bilinen propaganda rneęi ise Paris'teki ekmek kıtlığı döneminde Fransız Kralı XVI. Louis ve eşi Fransız Kraliçesi Marie Antoinette'ye muhalif birtakım gazetelerin kraliyet ailesi ve yönetici mensuplara oluşan tepkiyi bytmek amacıyla oluşturup Kraliçe Marie Antoinette'nin ağzından yazdığı *"Halk ekmek bulamıyorsa pasta yesin."* cmlésidir.¹⁶

I. Dünya Savaşı milletlerarası propagandanın oldukça yoğun şekilde görüldüğü bir dönem olmuştur. Devletler, kendi milletlerini orduya katılarak savaşa destek vermeye çağırmak, düşmana dair dehşet verici görüntü ve söylemler yayınlayarak barbar ve acımasız olduğunu göstererek adeta düşmandan c yaratmak suretiyle propaganda yapmışlardır. I. Dünya Savaşı'nda özellikle İngilizler görsel-işitsel iletişim araçlarını kendileri açısından oldukça başarılı kullanmışlardır. Savaşın ilk dönemlerinde ülkenin her önemli noktasına savaşabilecek durumda olan her vatandaşını orduya kaydolmaya ikna etmek amacıyla *"Lord Kitchener Wants You"* (*Lord Kitchener Sizi İstiyor*) başlığıyla posterler asılmıştır. Her devlet düşman askerlerin ne kadar acımasız olduğuna dair şiddet görüntüleri içeren afişler; savaşın haklılığını, düşmanın kötülüğünü ve kendi ülkesinin cesur ve kahramanca savaştığını ele alan makaleler; yine aynı amaçlara hizmet eden propaganda filmleri, mektuplar, Ortadoğu halklarına özgürlük temalı sloganlı el broşürleri kullanılmıştır.¹⁷

¹⁶ Trudie Maria Booth, *French Verbs and Idioms* (Lanham: University Press of America, 2005), 127.

¹⁷ John Pollock, *Kitchener: The Road to Omdurman and Saviour of the Nation* (Londra: Constable & Robinson Ltd, 2002), 185.

Kamu Yayıncılığı Kavramı

Kamu yayıncılığı, bir devletin veya bir devletin kurduğu bir kamu kuruluşunun halkını aydınlatıcı radyo-televizyon yayınları yapmasına verilen genel isimdir. Kamu yayıncıları devlet tarafından denetlenmektedirler, sahip oldukları stüdyo araç-gereçleri ve ekipmanları ile şebeke vericileri ve teknik altyapı merkezi hükümet tarafından sağlanmakta ve denetlenmektedir. Kamu yayıncıları için reklam almak ve reklam yayını yapmak elzem olmamakla birlikte gelirlerini radyo-televizyon alışverişlerinden elde edilen ruhsat ücretlerinden sağlamaktadırlar.¹⁸ Özel yayınların ticari kaygıları göz önünde bulundurulursa kamu yayıncılığı servisinin kamuoyu için halen gerekli olduğu açıktır.

Kamu yayıncılığı hizmetinde amaç toplumun tüm kesimlerine ulaşmak ve içeriği toplumun hiçbir kesimini dışlamadan sunmaktır. Kamu yayını herkes için her yerde çeşitli görüş ve fikirlerin paylaşımı ve ifadesinin önemini vurgular. Tüm vatandaşların kendi görüşlerini ve fikirlerini oluşturabileceği bir kamu alanı oluşturmak için çaba sarf eder. Katılımcılığı ve toplumsal uyumu amaçlar. Çok platformlu bir yapıya sahiptir, içeriği farklı şekillerle paylaşmayı hedefler. Herkes için eşit erişilebilirdir. Her bireyi demokratik bir toplumda katılımcı olmaya teşvik eder. Kamu yayınları, tüm kurgusal ve kurgusal olmayan program ve formatlarda, haberden eğlenceye, bilimden spora, kültürden eğitime kadar tüm yayınlarda ve servislerde güvenilir haber kaynağı ve program yapımlarıdır. Yayıncılar, seçimlerini yalnızca toplumun çıkarları doğrultusunda yapar. Tamamen tarafsızlık ilkesiyle siyasi, ticari ve diğer etkilerden ve ideolojilerden bağımsız yayın yapar. Güçlülere meydan okuma, egemen varsayımları sorgulama ve ulusta bilinçli bir vatandaşlığa katkıda bulunma özgürlüğüne sahip olmayı artırmayı amaçlar. Programlama, editoryal karar alma, personel gibi yetki alanlarında tamamen özerk yapıdadırlar. Kamu yayıncılarının bağımsızlığına olan bağlılıkları yasal güvencelerle sağlanır. Kamu yayın hizmeti kurumları yüksek standartlarda dürüstlük, profesyonellik ve kalite ile hareket eder; medya endüstrileri içinde ölçütler oluşturmayı hedefler. Yeteneklerini durmaksızın geliştirir ve personeli eğitir. İzleyicileri güçlendirmeyi, yeteneklendirmeyi ve zenginleştirmeyi amaçlar. Çalışmalarının maksimum katılım ve ilgi ile sonuçlanmasını ister. Aynı zamanda izleyicilerini/dinleyicilerini faaliyetlerine

¹⁸ Ali Murat Kırık, İngiltere’de Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Toplumsal Farkındalık Çerçevesinde BBC’nin Tarihsel Analizi, *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal* 3/5 (2012), 62.

katılımcı olmaya teşvik eder ve bazen haber ve programlara katkıda bulunmalarını sağlar.

Her ülkede izleyici kitlesi farklı ilgi gruplarından oluşur. Bu gruplar, farklı nesiller, kültürler, dinler, çoğunluklar ve azınlıklardır. Bu nedenle, programlamada, ifade edilen görüşlerde ve kurumlarda çalışan insanlarda çeşitlilik ve çoğulculuğa ulaşmaya çalışılır. Farklı arka planlara, tarihler ve hikayelere sahip olanlardan gelen rekabetçi görüşlerin çoğulluğuna destek verir ve onlara ses vermeye çalışır. Bir arada var olan çeşitliliklerden kaynaklanan yaratıcı zenginleşmenin farkında olarak, daha kapsayıcı, daha bütünleşmiş bir toplumun oluşturulmasına yardımcı olmak ister. Kamu yayın kurumları açık ve şeffaftırlar. İzleyicilerine kulak vermeye dikkat ederek sürekli ve anlamlı bir tartışma ortamının temelinde bulunur. Editoryal yönergelerini, faaliyet raporlarını, stratejik planlama raporlarını yayınlar. Açıklamalar yapar, hatalarını düzeltir. Politikalarını, bütçelerini, editoryal tercihlerini rapor eder. Şeffaftır ve sürekli halkın denetimine tabi tutulur. İzleyen ve dinleyenlerinin kurumun işleyişini anlamasını hedefler. Etkin olmayı ve iyi yönetim ilkelerine göre yönetilmeyi amaçlar.¹⁹

Kamu yayıncıları ayrıca öncü olma ideali ile çalışırlar. Hitap ettikleri ülke veya bölgenin medya ortamlarını zenginleştirmeyi de amaçlar. Yenilik ve yaratıcılığın öncü gücü olmayı hedefler. Yeni formatlar, yeni teknolojiler, halk ile bağlantı kurmanın yeni yollarını keşfetmeyi amaçlar.²⁰

Avrupa’da kamu yayıncıları, kıtada dayanışma yoluyla yayın standartlarını artırmak amacıyla bazı örgütler kurmuşlardır. Bunların ilk örneği, idari merkezi İsviçre’nin Cenevre kentinde, teknik operasyonlar merkezi ise Belçika’nın başkenti Brüksel kentinde yerleşmiş olan 1929 yılında kurulmuş “*International Broadcasting Union*” (IBU - Uluslararası Yayın Birliği)’dur. IBU’nun Brüksel ofisi esasen kullanıcı frekanslarını ölçen bir merkez olmuştur. IBU, uluslararası konferanslar düzenlemiş ve üyeler arasındaki anlaşmazlıklarda arabuluculuk görevi de üstlenmiştir. Radyo programlarının değişimini teşvik etmeye başlayan örgüt olmuştur. IBU, II. Dünya Savaşı’ndan sağ çıkabilmek için Nazi Almanyası lehine *Wehrmacht* kontrolünde ve işgalinde çalışmıştır. Nazi Almanyası’nın IBU’yu işgali başladığı anda 13 üye ülke

¹⁹ European Broadcasting Union (EBU), “PSM Values Review The Tool” (Erişim 24 Şubat 2024).

²⁰ “Empowering Society a Declaration on the Core Values of Public Service Media”, European Broadcasting Union, Cenevre Ekim 2012, 4-5.

yayıncısı IBU ile iş birliğini durdurmaya karar vermişlerdir.²¹

Müttefik Devletlerin zaferi sonrasında da örgüt Avrupa kamuoyu tarafından itibarını kaybetmiştir. Savaşın sonra Doğu Bloku ve Batı Bloku ülkeleri arasında yayıncılık anlamında da çekişmeler yaşanmıştır. 1945 yılında Nazi Almanyası'nın teslim olmasından ve ikiye bölünmesinden sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) Avrupa ülkelerinin çoğunluğunu uluslararası bir radyo operatörleri birliği kurma fikri ile kazanmayı başarmıştır. SSCB'nin amacı IBU'yu feshedip faaliyetlerini devralmaktır. Bu dönemde aynı zamanda “*International Telecommunication Union*” (ITU - Uluslararası Telekomünikasyon Birliği) tarafından 1948 yılında Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da düzenlenecek olan hükümetler arası Avrupa Yayın Konferansı (EBC - European Broadcasting Conference) için hazırlıklar yapılmaktadır. Konferansın görevi, radyo frekanslarının tahsisi, alıcı ve vericiler için ayrıntılı bir plan hazırlamaktır. Daha sonra “Kopenhag Dalga Boyu Planı” (*Copenhagen Frequency Plan of 1948*) olarak bilinen bu proje, Kopenhag'da alınan kararları uygulamaktan sorumlu bir “uzman” organının katılımını gerektirir. Savaş öncesi yıllarda IBU tarafından üstlenilen bu işlev, şimdi yeni bir örgüte devredilmelidir.

BBC, IBU'nun feshedilmesine ve muhtemelen Sovyetler Birliği tarafından domine edilecek yeni bir birlik kurulmasına katılmayı reddederek “bekle ve gör” tutumunu benimsemeyi seçmiştir. İngiliz şüpheciliğinin ana nedeni, her üyenin Genel Kurulda bir oya sahip olduğu yeni oylama prosedürüdür. Bu önerinin temelde bazı kusurları vardır. Örneğin, SSCB bazı üye cumhuriyetlerinin bağımsız devletler olarak muamele göreceğini ve bu durumun ona sekiz oy vereceğini duyurmuştur. Fransa, Kuzey Afrika kolonileri için benzer niyetlere sahiptir ve bu da ona dört oy kazandırır. Buna karşın, Birleşik Krallık ise sadece bir oya sahiptir.

Bunlara binaen 28 Haziran 1946 tarihinde SSCB güdümünde ve Birleşik Krallık olmaksızın ikinci bir örgüt olarak 28 IBU üyesi ülkeden 18'inin kurucu ortaklığı ile “*Organisation Internationale de Radiodiffusion*” (OIR - Uluslararası Yayın Organizasyonu) kurulmuştur. İki örgüte de mesafeli duran BBC'nin bakış açısını sunduğu ve iki örgütün ilerleme yolunu bulmaya çalıştığı görüşmeler düzenlenmiş, ancak

²¹ Suzanne Lommers, *Europe - On Air: Interwar Projects for Radio Broadcasting* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2012), 181.

Berlin Krizi ve batı güçleri ile Varşova Paktı ülkeleri arasında artan gerilim nedeniyle atmosferde yumuşama yaşanmamıştır. BBC daha sonra, OIR'nin tüzüğü, "ITU'ya üye olan her ülkeden sadece bir yayın kuruluşunun oy hakkına sahip olacağı" şekilde değiştirildiği takdirde OIR'ye katılmayı teklif etmişse de bu şart, Sovyetlerin egemenliğindeki Doğu Avrupa'ya karşı net bir Batı çoğunluğunu sağlayacağından dolayı Sovyetler ve Fransa güdümündeki OIR tarafından reddedilmiştir.

1949 yılının Ağustos ayında İtalya'nın Stresa kentinde gerçekleşmiş görüşmeler sırasında OIR içinde çeşitli anlaşmazlıklar ortaya çıktığı için Fransa, Hollanda, İtalya ve Belçika OIR'den ayrılmaya karar vermişlerdir. Stresa'dan sonra, Batı Avrupalılar arasında yeni bir örgüt kurma konusunda bir fikir birliği oluşmuştur. 1949 yılında 31 Ekim'den 1 Kasım'a dek Paris'te yapılan toplantılar, IBU ve OIR'nin kaderini belirlemiştir. Batı Almanya adıyla bilinen Almanya Federal Cumhuriyeti'nin yeni örgütün kurucu üyesi olmasına izin verilmemesine karar verilmiştir. Paris'teki görüşmelerde uzlaşıya varılması sonucunda 13 Şubat 1950 tarihinde Avrupa ve Dünya'da uluslararası kamu yayıncılığı alanında en yetkin ve günümüzde en deneyimli örgütü "*European Broadcasting Union – Union Européenne de Radio-Télévision*" (EBU-UER - Avrupa Yayın Birliği), İngiltere'nin Torquay kentindeki Imperial Hotel'de ITU tarafından tanımlanan Avrupa Yayın Alanı (EBA – *European Broadcasting Area*)'ndan²² Türkiye de dahil olmak üzere 23 üye ile ilk toplantısını gerçekleştirmiştir.²³

OIR, 1960 yılında operasyonlarına "Intervision" adını vererek faaliyet alanına televizyonu da eklemiş ve kurumsal adını "*Organisation Internationale de Radiodiffusion et de Télévision*" (OIRT - Uluslararası Radyo ve Televizyon Organizasyonu) olarak değiştirmiştir. Intervision temelde üyeleri arasında yardımlaşma yoluyla yayın alışverişi ağı oluşturma gayretidir ve OIRT üyeleri içinde oldukça başarılı da olmuştur. OIRT 1991 yılında SSCB'nin ve dolayısıyla Doğu Bloku'nun dağılmasından sonra 1 Ocak 1993'te feshedilip Avrupa Yayın Birliği (EBU/UER) ile birleşene dek OIRT'nin Intervision Servisi ile EBU'nun Eurovision Servisi Avrupa'da birlikte faaliyet göstermeye devam etmişlerdir.²⁴ Günümüzde en aktif kamu yayıncıları

²² Final Acts of WARC-79, International Telecommunication Union, Cenevre 1979, s.62.

²³ Before Turquay, *Diffusion EBU*, Kış 1999-2000 European Broadcasting Union 50th Anniversary, s.12-14.

²⁴ Burton Paulu, *Radio and Television Broadcasting on the European Continent*, Minnesota Archive Editions, Minneapolis 1967, s. 39.

birliği konumunda olan EBU'nun genel merkezi, İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunmaktadır. EBU üyeleri günümüzde birçok ortak yayın operasyonları gerçekleştirmektedirler. Bu operasyonların en önemlilerinden biri Eurovision Haber Yayını Alışverişı Programı (Eurovision News)'dır. Eurovision News, EBU'ya tam üye olan kamu yayıncıları, gözlemci üyeleri, onaylı katılımcıları ve alt lisans sahiplerine editoryal ve yayın hizmetleri sunmaktadır. Bugün 50'den fazla ülkede faaliyet gösteren Avrupa kamu hizmeti medyası haber merkezleri tarafından kurulan benzersiz bir aç konumundadır. Ana faaliyeti olan Haber Değişimi, üyeler arasında canlı ve düzenlenmiş haber olaylarının paylaşılmasına olanak tanımakla birlikte üçüncü taraf içeriklere erişim yoluyla küresel kapsama sağlamaktadır. Sosyal medya içeriklerinin doğrulanmasını ve gerçek bilgiye ulaşılması misyonunu içermektedir. Dijital haber öneri ve izleme araçlarını etkinleştirmekle birlikte podcast gibi sesli materyallerin de alışverişini sağlar. Sahada ise Eurovision News Events yayın tesisleri ve özel içeriklerin yanı sıra yerel ve küresel içerik dağıtımı sunmaktadır. Eurovision News ayrıca, ortak zorluklarla karşı karşıya olan üyelere gazeteciler ve haber merkezi liderlerini bir araya getirerek en iyi uygulamaları teşvik eden ve paylaşan bir topluluktur.²⁵

Her yıl sosyal medya uygulamaları gibi bilgi ve fikir paylaşımına hazır platformların sayısı arttıkça habercilik alanında riskler artmakta ve yüksek kaliteli, güvenilir bilgiye duyulan ihtiyaç da buna bağlı olarak katlanarak artmaktadır. Örneğin 2022 yılında Ukrayna'da başlayan savaş bahsedilen taleplerin önemini artırmıştır. Avrupa Yayın Birliği'nin 2022-2023 Yıllık Raporu'na göre yalnız 2022'nin Şubat ayından 2023 yılının Mart ayına dek, Eurovision Haber Değişimi üyeleriyle dünya genelinde Ukrayna hakkında 13.000 haber paylaşılmıştır. Sosyal Haber Hattı vasıtasıyla tanık içerikleri doğrulanarak çıktılarını desteklemiştir. İran protestoları gibi karmaşık durumlarda, özel ağlarda paylaşılan büyük miktarda içeriğin kontrol edilmesi ve doğrulanmış videonun kaynağının bulunması, doğru haber yapmak ve kamu hizmeti medyasının güvenilir haber sağlama konusundaki itibarını korumak için hayati öneme sahip olmuştur. EBU Araştırmacı Gazetecilik Ağı, kaynakları bir araya getirerek Ukrayna'nın kayıp çocuklarına dair ürpertici bir ifşaatla yeni bir çığır açmıştır. Bu ifşa, Rusya'nın doğu Ukrayna'dan çocukları sistematik ve yasa dışı bir şekilde kaçırdığını ortaya koymuştur. Mart 2023 itibarıyla, haber 36 EBU Üyesinden Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

²⁵ European Broadcasting Union (EBU), "Eurovision News" (Erişim 26 Kasım 2023).

(TRT) da dahil olmak üzere 80 kanal tarafından 800'den fazla kez paylaşılmıştır. Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC) o zamandan beri Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin için tutuklama emri çıkarmış durumdadır.²⁶ EBU çatısı altında kamu yayın kuruluşları yalnız haber değil, spor, kültür-sanat, belgesel gibi yapımlarda da yayın alışverişinde bulunmaktadır. Ayrıca EBU, bünyesinde bulunan EBU Teknik Departmanı aracılığıyla Dijital Görüntülü Yayıncılık (DVB)²⁷, Yüksek Çözünürlüklü Televizyon (HDTV)²⁸ ve Ultra Yüksek Çözünürlüklü Televizyon Yayını (UHDTV)²⁹ gibi teknik konularda da üye kamu yayıncılarından meslek profesyonelleri ile geliştirmeler ve deneylerde bulunmuştur.

Kaynak Metodolojisi

Çalışmada yararlanılan kaynaklar arasında yer alan radyo kayıtları, BBC'nin günümüzde açık olmayan online arşivlerine dayanmaktadır. Bu arşivlere günümüzde Londra'nın "Peppard Road, Reading" adresinde bulunan BBC Written Archives'den ulaşılabilmekte olup BBC tarafından edinilebilmiş olan bir kullanıcı adı ve şifre ile sisteme giriş mümkün hale gelmiştir. Arşiv sistemi içinde ses dosyaları halinde bulunan anonslar ve program kayıtları titizlikle dinlenmiş, deşifre ve çeviri işlemleri yapılmış ve bu aşamalar sonucu kayıtlar çalışmada yer alabilmiştir. Anons kayıtları ve haber bültenlerinin çoğu bu yöntemle çalışmaya dahil edilmiş olsa da bazı haber bültenlerinin orijinal yazılı metinleri bulunabildiği için çalışmaya dahil edilmiştir (EK-1-2).

Ayrıca Avrupa Yayın Birliği (EBU) ve Eurovision Servislerinin yayınladığı resmi dokümantasyonlara erişim de yine aynı şekilde bir kullanıcı adı ve şifre gerektiren yayıncı hesabıyla mümkün olmuştur. 2013 yılından bu yana "yayıncı" olarak üyesi bulunduğum kurumun yayınladığı resmi belgelere bu şekilde erişim sağlanmıştır. (EK-3-4).

Çalışmada yer almış ve kaynak belirten tüm dipnotları kapsayan grafikli gösterimler mevcuttur. Bu grafiklerin ilkinde tüm dipnotların dillerine göre sayı ve dağılımını (EK-5); ikinci grafikte tüm dipnotlara BBC'nin doğrudan ve dolaylı katkısını (EK-6); üçüncü grafikte de tüm dipnotlara kamu yayıncılarının katkılarını (EK-7) görmek

²⁶ EBU Annual Report 2022-2023, European Broadcasting Union, Cenevre 2023, s. 5.

²⁷ Jean-Pierre Evain, Ten Years of EBU Participation in European Collaborative Projects, *EBU Technical Review*, Yaz 1995, Cenevre 1995, s. 34.

²⁸ An EBU 'Route Map' to High Definition (HD), EBU Tech 3298-E, Cenevre 2004, s. 2.

²⁹ Hans Hoffmann, UHDTV: Finding the Acts, *tech-i*, S. 17, European Broadcasting Union, Cenevre Eylül 2013, s. 10-11.

mümkündür. Bu yönüyle çalışmanın kamu yayıncılarının perspektifini ne ölçüde yansıttığını göstermek de amaçlanmaktadır.

Bunların yanı sıra “Kamu Yayıncılığının Başlıca Örnekleri” başlığı altında sırasıyla Fransa’nın bulunma nedeni ilk örneklerden olması iken Lüksemburg’un bulunma nedeni ilk ve Avrupa’da en ulaşılabilir radyolardan birine sahip olmasıdır. Finlandiya’nın araştırmada bulunma sebebi hem ilk örneklerden olması hem de günümüzde en bağımsız ve tarafsız medya kuruluşlarından birine sahip olmalarıdır. Ayrıca söz konusu başlık altında Finlandiya’nın ardından savaşın taraflarından olması sebebiyle Almanya’ya, çalışmanın menşei ülke olarak Türkiye’ye ve elbette çalışmanın konusu olarak Britanya’ya yer verilmiştir. Bu kapsamda gerek arşiv kayıtlarına erişim zorluğu gerek var olan az sayıdaki kayıtlardaki bilgilerin herhangi başka resmi kaynaklarca teyit edilememesi nedeniyle savaşın Müttefik Kuvvetler tarafında en büyük güçlerinden Rusya ve diğer tarafta bulunan İtalya adına verilerine yer verilmemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU YAYINCILIĞININ ÖRNEKLERİ VE BRITISH BROADCASTING COMPANY

1.1. Kamu Yayıncılığının Avrupa ve Türkiye’deki Başlıca Örnekleri

1.1.1. Fransa

Fransa’da kurulan ilk resmi radyo “*Radio Tour Eiffel*” adıyla 6 Şubat 1922 yılında yayına başlamıştır. Ayrıca 1923 yılından 1940 yılında dek “*Radio Paris PTT*” adında yine devlete bağlı bir radyo yayını daha gerçekleştirildiği görülmektedir. Fransa’da ilk televizyon yayını ise II. Dünya Savaşı süresi içinde İçişleri Bakanlığı da yapacak bir gazeteci olan Georges Mandel’in 1935 yılının Eylül ayında Posta ve Telekomünikasyon Bakanı iken Eyfel Kulesi’nin kuzey direğine kurdurduğu bir verici ile ilk televizyon istasyonu “*Radiovision-PTT*”yi kurmasıyla başlamıştır. Radiovision-PTT ayrıca Fransa’da devlet eliyle ilk düzenli radyo yayınlarını yapan kurum olarak da Fransız ve Avrupa kamu yayıncılığında önemli bir yere sahip olmuştur.

Bu sırada PTT tarafından çeşitli sağlayıcılardan çeşitli cihazlar test edilmiştir.³⁰ PTT yönetimi farklı çözünürlüklerdeki çeşitli ekipman testlerinin ardından, 1937 Paris Uluslararası Sanat ve Teknikler Sergisi sırasında yapılan halka açık televizyon gösterimleri için EMI-Marconi tarafından üretilen ve Thomson-Houston tarafından Fransız standartlarına uyarlanan, 405 satır yüksek çözünürlüklü bir katot tüplü kamera seçmiştir. Bu kamera daha sonra Grenelle Sokağı’ndaki stüdyoya testler için aktarılmıştır. *Le Matériel Téléphonique Şirketi* tarafından inşa edilen yeni bir 455 satır televizyon vericisi ise Temmuz 1937’de Eyfel Kulesi’ne kurulmuştur ve verici 7,5 kW güç ile 46 MHz’de yayın yapmıştır. 455 satır televizyon testlerinin başlamasıyla birlikte, *Radiovision-PTT* adı değiştirilmiş ve “*Radiodiffusion Nationale Télévision*” ismi ile yayınlar yapılmıştır. 180 satır yayınları ise, 455 satır yayınları ile dönüşümlü olarak devam etmiş ve 10 Nisan 1938’de tamamen sona ermiştir.

Temmuz 1938’de PTT Bakanlığı tarafından yayınlanan bir kararname ile, üç yıl süreyle Fransız televizyon yayın standardını 455 satır VHF (46 MHz, pozitif modülasyon,

³⁰ Le Radios Au Temps De La TSF, “Décembre 1935: Radiovision-PTT diffuse la première émission de la télé française” (Erişim 12 Aralık 2023).

25 kare/saniye) olarak belirlenmiştir. Bu standardın benimsenmesi, diskli mekanik televizyonun ve radyovizyonun sonunu, daha iyi görüntü çözünürlükleri sağlayan elektronik televizyonun başlangıcında önemli rol oynamıştır. 29 Temmuz 1939 tarihli ve Başbakan Édouard Daladier tarafından imzalanmış bir kararname ile Fransa’da kamu radyo yayıncılığı idari sistemi değiştirilmiş ve “*Radiodiffusion Française*” ve bağlı televizyon servisi, yeni kurulan ve doğrudan Başbakan’a bağlı, özerk bütçeli “*Radiodiffusion Nationale Française*” yönetimine devredilerek kurum bir devlet tekeli haline gelmiştir. 3 Eylül 1939 Pazar günü saat 17:00’da Fransa’nın savaşa girmesiyle askeri yetkililer kurumdan yayınların durdurulmasını emretmiş ve Eyfel Kulesi’ndeki vericinin kontrolünü ele geçirmiştir. Fransa genelinde 300’den az alıcı cihaz bulunduğu ve bunlar da birkaç nadir kamu alanında izlenebildiği için Fransızlar bu durumu neredeyse fark dahi etmemişlerdir. Vericinin bakımı amaçlı birkaç yayın daha yapılmış ise de Almanlar verici sinyalinin konumunu tespit edemesinler diye bu testler basında duyurulmamıştır. 6 Haziran 1940 tarihinde *Radiodiffusion Nationale* teknisyenleri, Paris’in kapılarındaki Almanların kullanmasını engellemek için vericiyi sabote etmişlerdir.³¹

Bu tarihten sonra Nazi Almanyası işgaline giren Fransa’da Nazi propagandası yapmak amacıyla 20 Mayıs 1942 tarihinde Nazi Almanyası Silahlı Kuvvetler Yüksek Komutanlığı (*Oberkommando der Wehrmacht*)’nın PTT Bakanlığı’na emriyle Eyfel Kulesi’ndeki vericiler Fransız *Compagnie des Comptes de Montrouge* ve Alman *Telefunken* Şirketleri’nin ortak çalışmasıyla faaliyete geçirilmiştir. Böylece Fransa’da 441 satırlık Alman standartlarında yayın başlamıştır. “*Télé-Paris*” olarak da bilinen “*Fernsehender Paris*” (*Paris Televizyonu*) haftada dört gün sabah 10:00’den öğle vaktine kadar; üç gün öğleden sonra 15:00’den akşam 20:00’a ve her akşam 20:30’dan akşam 22:00’a kadar Almanca ve Fransızca yayın yapmıştır.³² Paris bölgesinde kurulu Wehrmacht’ın sahra hastaneleri (*Kriegslazarett*) ve Paris’teki Alman sakinleri için çeşitli gösteriler ve tiyatrolar yayınlamıştır. *Fernsehender Paris*, 30 Eylül 1943’te canlı yayınların başlamasıyla resmen açılmıştır. Paris kenti 1944 yılının 19 Ağustos tarihinde Nazi Almanyası işgalinden kurtulmadan bir hafta önce 12 Ağustos 1944 akşamı 23:30’da tüm yayınlarını kapatmıştır. Almanlar Eyfel Kulesi vericilerini yok etmeden stüdyoları

³¹ Raymond Marcillac, *Chronique de la Télévision*, Éditions Chronique, Paris 1998, s.412.

³² Emmanuel Lemieux, *On l’appelait Télé-Paris*, L’Archipel, Paris 2013, s.259.

terk etmişler ve Fransızlara dünyanın en verimli televizyon istasyonlarından birini üstelik tamamen çalışır durumda bırakmıştır. Bu durum Fransız yayıncıların eski kurum ile birlikte *Fernsehsender Paris*'in ekipmanlarıyla 1 Ekim 1944'ten itibaren aralıklı ve kapalı devre test yayınları şeklinde Avrupa'da yayınlarına devam eden ilk televizyon olmasını sağlamıştır.³³

Fransa'da devlet eliyle televizyon yayınları yeniden Fransızlara geçtikten sonra ilk kez 1 Ekim 1944 tarihinde başlamıştır. 23 Mart 1945'te "*Radiodiffusion Française*"nin (RDF) kurulmasının ardından televizyon hizmeti "*RDF Télévision Française*" olarak yeniden adlandırılmıştır. Eyfel Kulesi'nin Paris'in kurtuluşunun ardından Amerikan yönetiminden Fransızlara geri verilmesiyle, televizyon yayınlarının resmi olarak yeniden başlaması 1 Ekim 1945'te, her gün bir saatlik programla gerçekleşmiştir. 20 Kasım 1948'de daha sonra Fransa Cumhurbaşkanlığı da yapacak olan Bilgi Devlet Bakanı François Mitterrand, 1949'dan 1983'e kadar kullanılan 819 satırlı yüksek çözünürlüklü VHF standardının benimsenmesini kararlaştırmıştır. "*Radiodiffusion Française*", 9 Şubat 1949'da "*Radiodiffusion-Télévision Française*" (RTF) olarak yeniden adlandırılmış ve böylece o döneme dek sınırlı kitleye ulaşan Fransız televizyonunun kitle iletişim aracı olarak kabul görme süreci başlamıştır. 29 Mayıs 1949'da RTF TV'de ilk haber programı yayınlanmış ve 30 Temmuz 1949 tarihinde televizyon lisans ücreti uygulaması başlamıştır. Paris dışındaki izleyiciler, 10 Nisan 1950'den beri faaliyet gösteren bölgesel bir yayıncı olan "*Télé Lille*"nin³⁴ RTF TV ağına dahil edilip RTF'nin Paris dışındaki ilk röle istasyonu olmasıyla, Şubat 1952'de ilk kez RTF TV'yi izleyebilmişlerdir. RTF Televizyon Hizmetleri 1956'da Fransız Cezayiri'ne de genişletilmiştir ve bu yayının adı Cezayir'in 1962'de bağımsızlığını kazanmasının ardından "*TV1 Algeria*" olmuştur.³⁵

RTF Télévision 2'nin³⁶ 1964'te kurulmasının ardından, birinci kanal "*Première Chaîne de la RTF*" (*RTF'nin Birinci Kanalı*) olarak yeniden adlandırılmış ve 25 Temmuz 1964'te *Office de Radiodiffusion Télévision Française (ORTF)*'nin kurulmasıyla kanalın adı "*Première chaîne de l'ORTF*" (*ORTF'nin Birinci Kanalı*) olarak yeniden

³³ Lemieux, 2013, s.186.

³⁴ Günümüzde "France 3 Nord-Pas-de-Calais" adıyla yayın yapmaktadır.

³⁵ Christian Brochand, Jacques Mousseau, Histoire de la télévision française, Fernand Nathan, Sautron 1982, s.18

³⁶ Günümüzde "France 2" adıyla yayın yapmaktadır.

adlandırılmıştır. 1 Ekim 1968’de *Première chaîne de l’ORTF*’de ticari reklam tanıtım yayınları başlarken 8 Ocak 1969’da ORTF, tüm ORTF kanallarındaki reklamları yönetmek amacıyla “*Régie Française de Publicité*” (RFP) (Fransız Reklam Yönetimi) adlı bir yan kuruluş oluşturmuştur. RFP, 1980’lerde özel televizyon kanallarının ortaya çıkışına kadar Fransız televizyon reklamcılığı üzerinde tekel oluşturmuş ve 1993 yılında tasfiye edilmiştir.

ORTF, 7 Ağustos 1974 tarihinde 74-696 sayılı yasa ile yedi kuruluşa bölünmüştür. Bu yasanın ardından 6 Ocak 1975’te *Première Chaîne de l’ORTF* kanalı “*Télévision Française 1*” (TF1) olarak yeniden markalanmıştır. TF1 ile birlikte *Antenne 2*, *France Régions 3* (FR3), prodüksiyondan sorumlu *Société Française de Production* (SFP), arşiv kurumu *Institut National de l’Audiovisuel* (INA), radyo-televizyon iletim hizmeti *Télédiffusion de France* (TDF) ve ulusal/uluslararası radyo *Société Radio-France* (Radio France) yasa ile birlikte oluşturulmuş diğer kuruluşlardır.³⁷ Nisan 1987’de özelleştirilen TF1 ile birlikte Fransa’da 7 Eylül 1992’den beri ayrıca hükümetin sahip olduğu televizyon yayıncısı *France Télévisions* mevcuttur. Reuters Enstitüsü’nün 2023 yılında yayınlanmış olduğu Dijital Haber Raporu’na göre *France Télévisions* ve TF1, Fransa’da en çok izlenen 2 yayın kurumudur.³⁸

1.1.2. Lüksemburg

1920 yılında *Rue Beaumont*’de *Amis de TSF* (*Telegraphic Sans Films*) Lüksemburg için 100 wattlık bir verici inşa ederek Lüksemburg’da radyo yayıncılığının temellerini atmış ve 6 yıl boyunca da Lüksemburg Dükalığı’na 1000 mil²’lik alanda yayın yapmıştır. 1928 yılında ise *Radio Toulouse* 8kW verici almış ve eski 3 kW vericisini Lüksemburg’a göndermiştir. Aynı yıl Henri Etienne, *Societe d’Etudes*’i kurmuştur. *Radio Normandie*, çoğunlukla dans müziği olmak üzere hafif eğlence programları, arada reklamlar ile gece yarısından sonra yayın yapmaktaydı. Bu sıralarda radyo sinyallerinin gücünden dolayı İngiliz dinleyiciler de Fransa’dan gelen bu programları BBC’ye bir alternatif olarak dinleme imkanı bulmuşlardır. Bunun üzerine Henri Etienne kar amaçlı ticari yayıncılık desteği için BBC’ye başvurmuş ve ret cevabı almıştır. 1932 yılında BBC

³⁷ Relative à la Radiodiffusion et à la Télévision, *Journal Officiel de la République Française* 186 (8 Ağustos 1974), Kanun No. 74-696, s.8355-8358.

³⁸ Reuters Institute - University of Oxford, *Digital News Report*, Oxford 2023, s. 75.

bu teklife karşı bir takım diplomatik girişimlerde bulunmuştur.

Radio Luxembourg da bu sırada Fransız hükümeti ve PTT'den 100kW verici kurmak için yetki almış bulunmaktadır. Aynı yıl *Societe d'Etudes Şirketi*, ticari yayıncılık için mali destek sağlayan daha güçlü bir grup tarafından değiştirilmiş ve yeni ismi "*Compagnie Luxembourgeoise de Radiodiffusion*" olan şirket Lüksemburg'da bir ofis kurmuş ve Juglinster Ovası'nın platosunu satın almıştır. 1933 yılına gelindiğinde Fransız ve Lüksemburg topraklarından gelen popüler müzik yayınları, İngiltere'deki dinleyiciler arasında *Radio* (sonradan *Televsion*) *Luxembourg (RTL)* adıyla beğeni toplamaktayken BBC ve İngiliz Hükümeti Britanya Adası'ndaki tekellerinin tehdit edilmesinden endişe duymaya başlamıştır. Bu esnada Radio Luxembourg 1250 metrede 10kW ile yayın yapmaya başlamıştır. Tüm Avrupa'dan çok güçlü Radio Luxembourg sinyalleri bildirildiği görülmüştür. Öyle ki Radio Luxembourg, BBC'nin Daventry'deki istasyonu da dahil olmak üzere Avrupa'daki herhangi bir radyo istasyonunu tamamen kapatabilecek güçte sinyal üretmeye başlamıştır.

Artık tüm Avrupa'ya ulaşmakta olan Radio Luxembourg 1933 yılının Mayıs ayından itibaren haftada yedi gün yayın yapmaya başlamıştır. Pazartesi İtalya'ya, Salı günleri Belçika'ya, Çarşamba günleri Lüksemburg vatandaşlarına, Cuma ve Cumartesi günleri için Fransa'ya ve Pazar günleri de İngiliz dinleyicilere özel yayınlar yapılmıştır. Burada Pazar gününün İngiliz dinleyiciler için seçilmiş olmasının en önemli nedeni aynı gün BBC'nin dini programlarla dolu Pazar yayınları ile rekabet etmektir. BBC, Birleşik Krallık Posta Bakanlığı ve Hükümetin desteğiyle Radio Luxembourg yayınlarını engellemek amacıyla ticari yaptırımlar uygulamış ve uluslararası destek için lobi faaliyetleri gerçekleştirmiştir ancak bu sırada patlak veren 1938 Münih Krizi ile BBC'nin faaliyetleri sonuçsuz kalmıştır.³⁹

1.1.3. Finlandiya

Günümüzde Finlandiya'da kamu yayıncısı kurum Finlandiya Yayın Şirketi "*Yleisradio Oy*" (*YLE*) isimli oluşum olup, kurum 1923 yılında kurulmuştur. Ancak Finlandiya'daki ilk radyo yayını 12 Temmuz 1921 tarihinde "*Boden Radio*" adıyla gerçekleşmiştir. Bu ilk radyo yayını İsveç'in kuzeydoğusunda ve Finlandiya sınırına

³⁹ James Wood, History of International Broadcasting, IEE History of Technology Series, C. XIX, Londra 1994, s. 45-46.

yakın konumda yer alan *Luleå*⁴⁰ şehrinin 1621 yılında şehir ilan edilmesinin 300. yıldönümü dolayısıyla gerçekleşen festival yayını ile geçmiştir. İlk radyo yayını dönemin İsveç Kralı V. Gustav da naklen dinlemiştir. Yayın, İsveç ile Finlandiya'yı ayıran Botni Körfezi ve Finlandiya'nın batı kıyılarından dinlenebilmiştir. Ekim 1923'te "*Suomen Radioyhdistys r.y.*" (Finlandiya Radyo Birliği), 1 Ekim 1923'te "*Tampereen Radioyhdistyksen*" (Tampere Radyo Derneği) kurulmuştur. Tampere Radyo Derneği, YLE kurulana dek radyo lisansı satmıştır ve bu sayede Tampere Radyosu 1 Kasım 1923 tarihinde yayına başlamıştır. Diğer taraftan Finlandiya Savunma Kuvvetleri'ne bağlı Radyo Taburu İstasyonu, 3 Aralık 1923'te halka açık yayına başlamıştır.⁴¹

İlk ticari radyo yayını "*Radiola*" 23 Mart 1924'te yayına başlarken 17 Aralık 1924 tarihinde Tampere Radyosu tüm Finlandiya ve Stockholm'e dek dinlenilmeye başlanmıştır.⁴² Radiola kuruluşundan kısa süre sonra ayda gereken yaklaşık 15.000 Fin Markkasını bulamadığı gerekçesiyle 24 Eylül 1924 tarihinde yayın faaliyetlerini durdurmuştur.⁴³ Nihayetinde Finlandiya Radyo Derneği'nin Radyo Taburu'nun vericilerini kullanmasıyla 7 Mart 1925 tarihinde "*Helsingin Yleisradio*" ve "*Helsingin Yleisradioasema*" adı verilen ilk düzenli radyo yayınları başlamıştır. Dernek, 1925 sonbaharında, salı günleri İsveççe, perşembe ve cumartesi günleri Fince yayınlar yapmıştır.⁴⁴

15 Aralık 1925 tarihinde bazı tarım dernekleri ve gazeteciler sendikaları, Sivil Muhafız Genelkurmay Başkanlığı, Finlandiya Radyo Derneği ve diğer kuruluşlar ile 500.000 Finlandiya Markkası sermaye ile ülkedeki her iki dil grubunun ihtiyaçlarını dikkate alan bir radyo programı düzenleyerek radyo yayıncılığını yayınlamak ve başka bir şekilde teşvik etmek amacıyla "*O.Y. Suomen Yleisradio A.B. Finlands Rundradio*" kurulmuştur. Bu gelişmeyi 25 Mayıs 1926'da "*O.Y. Suomen Yleisradio – A.B. Finlands*

⁴⁰ Fince karşılığı "Luulaja"dır.

⁴¹ Joulunvietto Ruotsissa, *Helsingin Sanomat*, 24.12.1924, S. 353, s. 8, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1394018?page=8>, National Library's Digital Collections.

⁴² Tamperen Yleisradioasema Saavuttanut Erinomaisia Tuloksia, *Aamulehti*, 17.12.1924, S: 292, s. 3, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1376856/articles/81580080?page=3>, National Library's Digital Collections.

⁴³ Ollakko Vai Ei Olla?, *Viikkosanomat*, 27.09.1924, S: 39, s. 1, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1735535?page=1>, Library's Digital Collections.

⁴⁴ Suomen Kuvaletti, 22.11.1924, S: 47, s. 25, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/889559?page=25>, National Library's Digital Collections.

Rundradio”nun kurulması izlemiştir.⁴⁵ İlk yayınlar hafta içi 18:00-22:00 ve pazar akşamları 17:00-22:00 saatleri arasında gerçekleşmiştir. Hafta içi 12.00-13.00 saatleri arasında bir sabah programı ve pazar sabahları Finlandiya ve İsveç’ten bir radyo servisi yapılmıştır. Yaz boyunca, öğleden sonra programı sadece kısmen stüdyodan ve kısmen de Restaurant Kappeli’den müzik performansları içermiştir.⁴⁶

9 Eylül 1926 tarihinde Finlandiya Radyo Birliği Derneği yayınları daha fazla yürütmek için fonları olmadığını belirtmiş ve faaliyetlere devam edemeyeceğini duyurmuştur. Devreye Sivil Muhafız Genelkurmay Başkanlığı’nın girmesiyle yayınlar Finlandiya Radyo Birliği ve Radyo Kolordu Yayın İstasyonu’ndan Finlandiya Yayın Şirketi’ne devredilmiş ve bugün hala yayında olan *Yleisradio* (YLE) yayına başlamıştır.⁴⁷ İlk Yönetim Kurulu Başkanı Leonard Maurits Viherjuuri, YLE’nin ilk yayını şu anons ile açmıştır:

“Sevgili radyo dinleyicileri! Bugün Finlandiya Yayın Şirketi’nin tarihinde önemli bir olay var: Suomen Yleisradio Limited şirketi faaliyetlerine başladı! Şu andan itibaren, Helsinki’den yapılan tüm yayınlar yalnızca O.Y. Yleisradio tarafından yayınlanacak ve aynı zamanda bu yayın hem Finlandiya Radyo Birliği hem de Radyo Taburu Yayın İstasyonu tarafından yayınlanmayacak. Finlandiya Yayın Şirketi’nin dinleyicileri, bu kurumların her ikisi tarafından gerçekleştirilen öncü yayınları her zaman şükranla hatırlayacaklardır ve O.Y. Finlandiya Yayın Şirketi, çoğunlukla, bu kurumların çabaları ve fonları ile edinilen deneyime, eğitim, iletişim ve rekreasyonun iyileştirilmesine odaklanan mevcut koşullarımızda çok önemli olan bu çalışmayı sürdürmeye cesaret edilen bir miras olarak görmektedir.”⁴⁸

YLE kuruluşundan yalnız üç ay sonra, 1 Aralık 1926’da ilk düzenli yayınlarına başlamıştır.⁴⁹ Kurum günümüzde “Yle TV1”, “Yle TV2”, “Yle Teema Fem” ve İsveç’ten yayın yapan “TV Finland” olmak üzere 4 televizyon, “Yle Radio 1”, “YleX”, “Yle Radio Suomi”, “Yle X3M”, “Yle Vega”, “Yle Sámi Radio”, “Yle Mondo” ve “Yle Klassinen” olmak üzere 8 radyo ile yayınlarını sürdürmektedir. Kurumun ayrıca “Yle Areena” adında internet yayını hizmeti de bulunmaktadır ancak yayınlar yalnız Finlandiya sınırları içinde

⁴⁵ Suomen Sosialidemokraatti, 05.11.1929, S: 301, s. 1, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1314066?page=1>, National Library’s Digital Collections.

⁴⁶ Yleisradio Ohjelmat, *Yleisradio: Viikottain Ilmestyvä Ohjelmalehti*, 04.09.1927, S. 1, s. 6, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/908423?page=6>, National Library’s Digital Collections.

⁴⁷ Suomen Yleisradio Osakeyhtiö, *Helsingin Sanomat*, 09.09.1926, S. 243, s. 2, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1532768?page=2>, National Library’s Digital Collections.

⁴⁸ Vahdin Vaihto, *Langaton: Yleistajuinen Radiolehti*, 01.01.1926, S. 5, s. 16, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/903870?page=16>, National Library’s Digital Collections.

⁴⁹ Yleisradio (YLE), “Mikä on Yle ja mitä se tekee? (selkosuomeksi)”, Erişim 2 Aralık 2023.

izlenebilmektedir.⁵⁰ Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) 2024 Dünya Basın Özgürlüğü İndeksi'ne göre 180 ülke arasında 5. sırada⁵¹ yer alan Finlandiya'da 2023 Dijital Haber Raporu'na göre de kamuoyunun çoğunluğunun haber bültenlerini kamu yayıncısı olan YLE'den takip etmeyi tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca araştırma yapılan Fin vatandaşlarının %87 gibi bir çoğunluğu YLE tarafından sunulan haber bültenlerine güvendiğini belirtmektedir.⁵²

1.1.4. Almanya

Almanya'da ilk kamu radyo yayını Weimar Cumhuriyeti döneminde 29 Ekim 1923 akşamı saat 20:00'da bir Alman bürokrat Ernst Ludwig Voss tarafından kurulan “*Deutsche Stunde*” adlı kuruluşa ait “*Funk-Stunde Berlin*” radyo istasyonundan Frederich Georg Knöpke'nin şu anonsu ile başlamıştır:

*“Dikkat, dikkat! Berlin Yayın İstasyonu Voxhaus'tan 400 metre kısa dalgada yayındadır. Bayanlar ve baylar, bugün eğlence yayını hizmetinin kablosuz telefonla müzik performanslarını yayınlamaya başlayacağını bildirmek isteriz.”*⁵³

O dönemde Almanya'da radyoya erişimin zor olması nedeniyle ve Almanya'nın kültürel egemenliğini yüceltmek yani devletin dil, eğitim, kültür-sanat gibi alanlarda sorumluluklarını yerine getirebilmesi amacıyla merkezi yayın planı terk edilmiş ve yayıncılığın bölgeselleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu nedenle Voss, Alman Postası “*Reichspost*” ile birlikte bölgesel yayın şirketleri kuracak özel yatırımcılar bulmaya çalışmıştır. Bu çabalar sonucu Funk-Stunde Berlin'in ardından 2 Mart 1924 tarihinde Leipzig merkezli “*Mitteldeutsche Rundfunk*” (MIRAG); 30 Mart 1924'te Münih merkezli “*Deutsche Stunde in Bayern*”; 1 Nisan 1924'te Frankfurt merkezli “*Südwestdeutsche Rundfunk*” (SWR/SÜWRAG); 2 Mayıs 1924 tarihinde Hamburg merkezli “*Nordische Rundfunk*” (NORAG); 11 Mayıs 1924'te Stuttgart merkezli “*Süddeutsche Rundfunk*” (SÜRAG); 26 Mayıs 1924 tarihinde Breslau merkezli “*Schlesische Funkstunde*”; 14 Haziran 1924 tarihinde Königsberg merkezli “*Ostmarken Rundfunk*” (ORAG); 10 Ekim

⁵⁰ Yleisradio (YLE), “YLE Areena”, Erişim 2 Aralık 2023.

⁵¹ World Press Freedom Index, Reporters Without Borders, 2024, Erişim 18 Ekim 2023.

⁵² Reuters Institute - University of Oxford, 2023, s. 73.

⁵³ Brigitte Baertz, “Erster Hörfunksender in Deutschland nimmt seinen Betrieb auf”, *Deutschlandfunk* (28 Ekim 2013). (<https://www.deutschlandfunk.de/90-jahre-radio-erster-hoerfunksender-in-deutschland-nimmt-100.html>)

1924'te Münster merkezli “*Westdeutsche Funkstunde*” (WEFAG) (sonra Köln'e taşınarak “*Westdeutsche Rundfunk*” (WERAG) adını almıştır) ve 7 Haziran 1926 tarihinde ise Berlin merkezli dış yayın servisi “*Deutsche Welle*” yayınlarına başlamışlardır. Weimar Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'na bağlı çalışmakta olan *Drahtloser Dienst A.G. (DRADAG)* ve *Deutsche Stunde* Ocak 1924 tarihinde bir üst şirket olarak *Reichsrundfunkverband*'ı kurmuşlar ise de Alman yasaları gereği Alman Postası Reichpost'un şirkette %51 hissesi olması gerekliliği sebebiyle üç kuruluş yeni bir şirket kurarak adını *Reichs-Rundfunk-Gesellschaft mbH (RRG)* olarak belirlemişlerdir. Böylece hem bölgelere odaklanmış yayıncılar kendi yayınlarını yapabilmiş hem istasyonlar vergi geliri sağlama imkanı sağlamış hem de devlet eliyle düzenleme ve denetleme yapılabilmıştır. RRG'nin kurulmasından kısa süre sonra *DRADAG* ve *Deutsche Stunde* feshedilerek RRG'nin yayıncılık hizmetini tek elden yürütmesi sağlanmıştır.⁵⁴

Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – NSDAP*) iktidara gelmesi 2 Ağustos 1934 tarihinde Adolf Hitler'in Şansölye makamına geçmesiyle birlikte RRG, Dr. Joseph Goebbels'in başında olduğu “Reich Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı” (*Reichministerium für Volksaufklärung und Propaganda*) tarafından aktif şekilde kullanılmıştır. 1 Nisan 1933 tarihinden itibaren tüm istasyonlarda haftada birkaç kez akşamları ulusal ortak yayınlanan “*Stunde der Nation*” (*Ulus Saati*) isminde haber programı yayınlanmaya başlamıştır. Ardından bu kadar tek çatı altına toplama işlemini yeterli görmeyen Nazi Hükümetince önce bölgesel yayın şirketleri RRG'nin güdümüne sokulmuş, ardından yayın yapma yetkisi Reichpost ve Reich İçişleri Bakanlığı'ndan alınıp Propaganda Bakanlığı'na verilmiştir.⁵⁵ Bu gelişmeyi tüm bölgesel yayın kuruluşlarının feshedilmesi ve her birinin hisselerini RRG'ye devretmesi izlemiştir.⁵⁶ 1934'te ilk kez *Fernsehender Paul Nipkow* veya *Deutscher Fernseh-Rundfunk* adıyla ilk televizyon yayınları gerçekleştirilmiştir.⁵⁷ Hitler yönetimindeki Nazi Almanyası'nın savaşı kaybetmesi ve Almanya'daki siyasi şartların değişmesi ile RRG'nin varlığına son verilmiş ve 13 Mayıs 1945 tarihinde Demokratik Almanya'da *Deutscher Demokratischer Rundfunk (DDR)*; Federal

⁵⁴ Konrad Dussel, *Deutsche Rundfunkgeschichte*: 3. überarbeitete Auflage, UVK, Köln 2010, s.27-33.

⁵⁵ Berordnung über die Aufgaben des Reichsministeriums für Volksaufklärung und Propaganda, Reichsgesetzblatt 75 (5 Temmuz 1933), Kanun No. 449, s.123.

⁵⁶ Der Reichfinanzhof (RFH), K. RFH 39, 281/III A 23/36 (25 Haziran 1936).

⁵⁷ Norddeutscher Rundfunk (NDR), “Bewegte Bilder: Die Geschichte des Fernsehens” (21 Kasım 2023).

Almanya’da ise *Bayerischer Rundfunk (BR)*, *Hessischer Rundfunk (HS)*, *Radio Bremen*, *Süddeutscher Rundfunk (SDR)*, *Südwestfunk (SWF)* ve Berlin’in de yayın sahası olduğu *Nordwestdeutscher Rundfunk (NDWR)* kurulmuştur.

9 Haziran 1950 tarihinde bu altı eyalet yayıncısı Bremen Konferansı’nda birleşme kararı almışlar ve günümüzde halen yayında olan *Arbeitsgemeinschaft der Öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland*’ı (Almanya Radyo ve Televizyon Kurumları Kamusal İşbirliği Örgütü – *ARD*) kurmuşlardır. 12 Ekim 1953 tarihinde kurulan *Sender Freies Berlin (SFB)* bu tarihte *ARD*’ye katılırken, *NWDR*’nin ikiye bölünmesiyle 1 Ocak 1956’da *Westdeutscher Rundfunk (WDR)* ve *Norddeutscher Rundfunk (NDR)* *ARD*’ye iki ayrı eyalet kanalı olarak katılmışlardır. Bu tüm Alman sahasını kapsama hamlelerini 1 Ocak 1957’de Saarland eyaletinin kamu yayıncısı *Saarländischer Rundfunk* kurulması izlemiştir. 1 Nisan 1963’te yine kamu yayıncısı olan *Alman İkinci Kanalı (Zweites Deutsches Fernsehen - ZDF)* kurulunca *ARD*, adını önce “Alman Birinci Kanalı” (*Erstes Deutsches Fernsehen*), sonra “Alman Kanalı” (*Deutsches Fernsehen*) koydukları ulusal bir televizyon kanalı kurmuşlardır. 1962 yılında iki federal kurum *Deutsche Welle (DW)* ve *Deutschlandradio* *ARD*’ye katılmış, 1992 yılında Alman Yeniden Birleşmesinin ardından *Mitteldeutscher Rundfunk (MDR)* ve *Ostdeutscher Rundfunk Brandenburg (ORB)* kurulmuştur. 1994 yılında *Deutschlandfunk* ve *ABD*’nin savaştan sonra kurduğu *Rundfunk im Amerikanischen Sektor (RIAS)*, *ARD* ve *ZDF* tarafından desteklenen *Deutschlandradio* ile birleştirilmiş ve *ARD* ağından ayrılmıştır. 1998’de *SDR* ve *SWF*, *Südwestrundfunk*’u (*SWR*) oluşturmak için birleşirken; 2003 yılında *ORB* ve *SFB*, *Rundfunk Berlin-Brandenburg*’u (*RBB*) oluşturmak için birleşmişlerdir.⁵⁸

Günümüzde *ARD*, 9 Alman eyaletinin radyo ve televizyon kurumları ile uluslararası yayın servisi *Deutsche Welle*’nin birleşiminden oluşmakta olup günümüzde 1 Nisan 1963 tarihinde kurulmuş olan *ZDF* ve *Deutschlandradio* ile birlikte kamu yayıncılarıdır. *ARD*’ye doğrudan bağlı tek ulusal kanal ise 1990’lı yıllardan beri “*Das Erste*” adıyla yayın yapmaktadır. Bu doğrultuda ortak canlı ulusal yayında haber bülteni yayını ise 26 Aralık 1952 tarihinden beri “*Tagesschau*” adıyla devam etmektedir.⁵⁹

⁵⁸ *Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (ARD)*, “Das ist die ARD” (Erişim 2 Ocak 2024).

⁵⁹ Patrick Uhe, “Vom Kellerkind zur Institution: Die “Tagesschau””, *NDR* (26 Aralık 2012).

Alman kamu yayıncılarından ARD’de yayınlanan “*Tagesschau*” ve “*Tagesthemen*” haber bültenleri günümüzde Alman kamuoyu tarafından en çok izlenen ve %62’lik oranla en güvenilir bulunan haber bültenleridir. ARD’dan sonra en çok izlenen ve %60’lık oranla en güvenilir bulunan haber bülteni ise yine bir kamu yayıncısı olan ZDF’de yayınlanan “*ZDF Heute*” bültenidir.⁶⁰

1.1.5. Türkiye

Türkiye’de ilk radyo istasyonunu kurmak amacıyla 6 Ocak 1926 tarihinde *Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi (TTTAŞ)* kurulmuş ve şirket Eylül 1926’da *Posta ve Telefon-Telgraf İdaresi’nden (PTT)* radyo yayını yapma imtiyazı almıştır. Bu imtiyaz doğrultusunda TTTAŞ, Türkiye’de on yıl boyunca radyo yayını yapma hakkı edinmiştir.⁶¹ Mart 1927’de ise ilk radyo yayını “*İstanbul Telsiz Telefonu. Alo, alo. Burası İstanbul Telsiz Telefonu*” anonsu ile yayına başlamıştır. Yayına başlama tarihi net bilinmemekle birlikte yaygın kanı 6 Mart 1924 tarihi olduğu yönündedir. TTTAŞ’nin ikinci radyo istasyonu “*Ankara Telsizi*” ise Haziran 1927’de yayınlarına başlamıştır.⁶² Şirketin radyoya yatırımında tek kar umudu ise ruhsatiye ücreti uygulamasıdır çünkü halihazırda Türkiye’de radyo tanınmamış bir araçtır. Bu dönemde TTTAŞ, yayınlarını Posta Telgraf Kanunu’ndan dolayı PTT Genel Müdürlüğü adına ve yine aynı kurumun denetlemesi altında yapmıştır. Her yayında yalnız 10 dakika sürmekte olan haber bültenlerini de *Anadolu Ajansı (AA)* hazırlamış olduğundan habercilik, anlayış olarak gazete haberciliği etkisinden çıkamamıştır.

Şirketin tüm gelirleri, radyo alıcılarından tahsis edilecek 10 TL’lik ruhsat harcı, resmi idare ve hayır kurumlarından tahsis edilecek 5 TL ve Türkiye’ye ithal edilecek radyo alıcıları bedelinden alınacak 25%’lik pay olarak belirlenmiştir. Şirket mali zorluklar nedeniyle 19 Haziran 1937 tarihinde tasfiye edilerek PTT’ye devredilmiş ve

https://www.ndr.de/der_ndr/unternehmen/chronik/Vom-Kellerkind-zur-Institution-die-Geschichte-der-Tagesschau.ardaktuell101.html

⁶⁰ Reuters Institute - University of Oxford, 2023, s. 77.

⁶¹ Radife Ongar, *Kamusal Yerel Radyo-Televizyon Yayıncılığı ve Radyo Anki Örneği* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996), s.3.

⁶² Ali Okur, *1927-1950 Yılları Arasında Türkiye’de Radyo Yayıncılığı* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), s.46-47.

radio yayıncılığı PTT'nin eline geçmiştir.⁶³

1939 yılında Almanya'nın Polonya'yı işgali ile başlayan yeni savaş, Türkiye'de radyo satışlarını artırmış ve yayıncılığın Türkiye'de karşı karşıya kalmış olduğu “ekonomik darboğaz” PTT döneminde kısmen aşılmıştır.

22 Mayıs 1940 tarih ve 3837 sayılı “Başvekâlete Bağlı Matbuat Umum Müdürlüğü Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun” ile “Matbuat Umum Müdürlüğü” kurulmuş, bu tarihe dek PTT Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundaki radyo yayınları söz konusu yeni genel müdürlüğe verilmiştir.⁶⁴ Türk radyoculuğu nitelik ve nicelik bakımından Matbuat Umum Müdürlüğü döneminde kayda değer gelişim göstermiştir.⁶⁵

12 Aralık 1963 kabul tarih ve 359 sayılı kanun ile Ankara merkezli kurulan *Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT)*, günümüzde Anadolu Ajansı ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi yayın organlarından biri olup, ülkenin tek kamu yayıncısıdır.⁶⁶ TRT'nin kurulması Türkiye için sancılı geçmiş olan 1950'li yılların ardından Türkiye'ye iki yeni kavram öğretmiştir. Bunlardan ilki “tarafsız” olması yani deyimim tam anlamıyla “kamu yayıncısı” olması iken diğer kavram da kurumun “özerk” yapıda olmasıdır ki özerk yapı, kurumun ekonomik, idari ve editoryal bağımsızlığını ifade etmektedir. Anlaşılmaktadır ki dönemin hükümetine göre tarafsız olmanın yolu önce özerk olmaktan geçmektedir. Türk radyoculuğu, TRT'nin ilk yıllarında ilk kez muhalefet partilerin seslerini yansıtmış, yeni ve çağdaş konular işlemiştir. TRT, bu dönemde toplumun her kesimine uygun eğitici ve öğretici yayınlar gerçekleştirmiştir.⁶⁷

Türkiye'de ilk televizyon deneme yayını ise 1952 yılında “*İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyonu*” (İTÜ TV) adıyla İstanbul'un Maçka semtinde yapılmıştır. 1972 yılına dek yirmi yıl boyunca yayın yapmış olan İTÜ TV'nin yaklaşık 15 program türü geliştirdiği tahmin edilmektedir. Kesin olarak bilinmemesinin nedeni ise o dönem İTÜ TV'nin kayıt cihazına sahip olmamasıdır. Dolayısıyla kanalın yayınlarına ilişkin

⁶³ İlknur Türkmen, *Türkiye'de Radyo Yayıncılığının Gelişimi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994), s.8.

⁶⁴ Başvekâlete Bağlı Matbuat Umum Müdürlüğü Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun, *T.C. Resmî Gazete* 4520 (28 Mayıs 1940), Kanun No. 3837, md. 4/g.

⁶⁵ Türkmen, s.9-10.

⁶⁶ Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kanunu, *T.C. Resmî Gazete* 11596 (2 Ocak 1964), Kanun No. 359, md. 1.

⁶⁷ Hıfzı Topuz vd., *Yarının Radyo ve Televizyon Düzeni: Özgür, Özerk ve Çoğulcu Bir Alternatif*, TÜSES ve İLAD Ortak Yayını, İstanbul 1990, s.94.

günümüzde kayıt bulunmamaktadır. 12 Kasım 1961 tarihinde o dönemki adı ile Mithatpaşa Stadı, bugünkü adıyla Beşiktaş Park'ta oynanmış ve 3-1 SSCB üstünlüğü ile tamamlanmış olan Türkiye-SSCB maçı ayrıca Türkiye'de televizyondan naklen yayınlanmış ilk futbol maçı yayını olma niteliğini de taşımaktadır.⁶⁸ TRT Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından 1971'de teknik olanaklarını TRT'ye devreden İTÜ TV, 1972 yılında yayınına tamamen son vermiş⁶⁹ ve ilk düzenli televizyon yayını TRT tarafından Ankara ili Mithatpaşa ilçesinde bulunan bir apartmandan "Ankara Televizyonu" adıyla 31 Ocak 1968 tarihinde sunucu Nuran Devres'in şu anonsu ile başlamıştır.

"Burası 3. bant 5. kanaldan deneme yayınları yapan Ankara Televizyonu.

*Bugün 31 Ocak 1968. Bu akşamki deneme yayınına başlıyoruz."*⁷⁰

TRT, günümüzde "*Hem Bellektir Hem Gelecek*" sloganı ile Türkiye Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlı bir kurum olarak kamu yayıncılığı faaliyetlerini sürdürmektedir. "Kamu yayıncısı" sıfatıyla EBU'nun kurucu üyelerinden olup günümüzde "Türkiye'nin ilk düzenli televizyon kanalı" *TRT 1*, "ilk UHD televizyon kanalı" "*TRT 4K*" ve "ilk "rolling news" formatında yabancı dilde haber yayını yapan kanal" "*TRT World*" olmak üzere 17 televizyon ve 17 radyo kanalının yanı sıra 41 dilde internet yayını yapmakta olan TRT Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığınca yürütülen "*Voice of Türkiye Servisi*" (*TRT VOT*), dijital platform "*Tabii*", internet üzerinden dijital radyo deneyimi sitesi "*TRT Dinle*" ile kamu yayıncılığı hizmetini sürdürmektedir.⁷¹

TRT'nin haber bültenleri ve diğer haber içerikli yayınlarının haftalık 100 kişiden 21'i tarafından tercih edildiği ve dolayısıyla yedi ticari amaçlı yayın yapmakta olan şirketin ardından bu sıralamada araştırmanın yapıldığı diğer ülke kamu yayıncılarına göre oldukça geride 8. sırada yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, marka güvenilirliği sıralamasında araştırmaya Türkiye'den katılanların %48'i TRT'nin haber içeriklerine güvendiğini belirtirken, katılımcıların %34'ü TRT'nin haber içeriklerine kesinlikle

⁶⁸ Serhan Sevin, "Türkiye'de Televizyon Yayıncılığı 67 Yıl Önce İTÜ TV ile Başladı". *TRT Haber* (9 Temmuz 2019). <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/turkiyede-televizyon-yayinciligi-67-yil-once-itu-tv-ile-basladi-422379.html>

⁶⁹ "Turkey", *Encyclopedia of Television (2nd Edition)*, ed. Horace Newcomb (Londra: Routledge, 2004), s. 2372.

⁷⁰ Semih Çalışkan, "Türkiye'nin İlk Televizyon Spikeri: Nuran Devres". *TRT Haber* (8 Mart 2023). <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/turkiyenin-ilk-televizyon-spikeri-nuran-devres-751382.html>

⁷¹ Özlem Karadayı Doğan, "Hem Bellek Hem Gelecek: TRT 60 Yaşında", *TRT Vizyon* 415 (Mayıs 2024), 44.

güvenmediklerini belirtmişlerdir ki bu da araştırmanın yapıldığı EBU üyesi 28 kurum içinde tercih edilme konusunda 26.; güvenilirlik anlamında ise 25. sırada olduğu anlamına gelmektedir. Araştırmadan çekimser cevap veren katılımcılar da çıkarıldığında TRT'nin güvenilirlik sıralamasında da 26. sıraya düştüğünü görmek mümkündür. Bu konuda Türkiye'de en güvenilir medya kuruluşu %58'lik güvenilirlik oranı ile özel bir yayın şirketi olan “NOW TV”dir.⁷²

1.2. Britanya ve Britanya Yayın Kurumu'nun Kuruluşu

1920'lerde, bugün anladığımız şekliyle radyo programları bulunmamaktadır. Radyo terimi o dönemlerde yalnızca kablosuz iletişimin çok temel bir biçimi olarak tezahür etmiş bulunan hobi amaçlı zaman geçirme aracıdır. Hükümet açısından bakıldığında ise gelecekteki olası bir izleyici kitlesine hizmet vermek üzere yavaş yavaş ortaya çıkan ticari radyo şirketlerinin bir “kaos” yaratarak ulusal güvenlik açısından risk oluşturabileceğine dair birtakım endişeler vardır. Böylece 18 Ekim 1922'de hükümet altı büyük kablosuz telsiz üreticisi ve bu altı üretici dışında kalan birkaç küçük şirketi daha bir araya getirerek “Britanya Yayın Şirketi”ni (*British Broadcasting Company*) kurmuştur.

İlk resmi yayını 14 Kasım 1922 tarihinde Londra'dan “2LO calling” sözleriyle açılmıştır. 2LO şirketin radyo vericisine verilen isimdir ve adını *Post Office*'nin atadığı lisans numarasından almıştır. 1924 yılının Kasım ayının sonlarında, bir cumartesi günü yayınında, “*The Wireless Quartet*” grubunun “*All Blacks' Concert Party*” isimli bir müzik-eğlence programı Cardiff'ten canlı olarak yayınlanmış; 22 Kasım 1924 Cumartesi günü iki haber yayını yapılmıştır. Bu haber bülteni yayınlarının biri akşam 19:30'da diğeri ise akşam 21:00'da gerçekleşmiştir.⁷³ BBC, ilk yöneticisi John Reith'in deyimiyle bu “mucizevi oyuncak” ile içerik açısından neler yapılabileceğini keşfederken bir aydan biraz daha uzun bir süre içinde BBC ilk ana haber bültenini, ilk tartışma programını, ilk “Çocuk Saati”ni ve ilk dini konuşma programını yayınlamıştır.⁷⁴ Bu hususta BBC'nin ilk genel müdürü John Reith'e özel bir parantez açmak gereklidir.

⁷² Reuters Institute - University of Oxford, 2023, s. 105.

⁷³ Richard Havers, *Here is the News: The BBC and the Second World War* (Gloucestershire: Sutton Publishing, 2007), 1-2.

⁷⁴ Robert Seatter, *Broadcasting Britain: 100 Years of the BBC* (Londra: Dorling Kindersley Ltd, 2022), 10.

BBC için fiziksel olduğu kadar metaforik olarak da büyük bir figür olan John Reith, bu yeni şirketi gerçekten şekillendiren BBC'nin ilk genel müdürüdür. İskoçya'nın Stonehaven şehrinde doğmuş olan Reith, 1922'de BBC'de genel müdür pozisyonu için gazeteye verilen bir ilana cevap vermiş ancak günlüğüne “Yayıcılık hakkında hiçbir şey bilmiyorum” diye yazarak itirafta da bulunmuştur. Ancak, Reith çok hızlı bir şekilde yeni ortamın önemini kavramış hem Britanya'daki kamu hizmeti yayıncılığı hem de bu şirketin izini takip edecek başka kamu şirketleri için şablonlar yaratmıştır. 1927 yılında BBC'nin ilk genel müdürü olan Reith, 1938'e kadar bu görevde kalmıştır.⁷⁵

Mayıs 1926'da BBC, haberleri yaymak için bir ortam olarak radyonun etkinliğini ilk kez gösterme fırsatı bulmuştur. İngiltere'de Genel Grev, 3 Mayıs 1926 gece yarısında başlamış greve basın sendikaları da katılmışlardır. Bu durum gazetelerin 9 gün boyunca yayın yapmaması anlamına gelirken radyo, dramatik olayları rapor etme konusunda bir anda neredeyse tekel konumuna gelmiştir. BBC Genel Müdürü John Reith, 1926'da kurumda sözü geçen tek kişi olarak inisiyatifi ele almıştır. Reith'in şirket için vizyonu, politik müdahaleden bağımsız bir yayıncı olması gerektiği ve ticari etkinin daha geri planda kalması gerektiğini şeklinde olmuştur.

Grev sırasında, Reith hükümet yanlısı propaganda yayınlamada oldukça etkili olmuştur. Hatta radyoda biraz daha “işçi dostu” olan Canterbury Başpiskoposu Randall Thomas Davidson'ın konuşmasını engellemeye kadar ileri gitmiştir. Haber sunucularından bazılarının grev sırasında “panik havasında” olduğu suçlamalarıyla karşılaştığında, Reith, sorunun tek çözümünün bültenleri kendisinin okuması olduğuna karar vererek mikrofon başına kendisi geçmiştir. Reith'in o dönem Maliye Bakanı olan Winston Churchill ile tanışması bu dönemde olmuştur.

Churchill, Başbakan Stanley Baldwin'e hükümetin bilgi akışını yönetmek için BBC'yi grev süresince devlet kontrolüne alması önerisinde bulunmuştur. Reith, bu öneriyi kendi pozisyonuna yönelik kişisel bir tehdit olarak gördüğü ve ayrıca Churchill'e olan sevgisizliği nedeniyle bu öneriye karşı çıkmış ve Baldwin'i BBC'nin “bağımsız görünmesi gerektiğine” ikna etmeyi başarmıştır. Bu, Reith'in iç karışıklık dönemi boyunca takındığı tavrın büyük ölçüde açıklamasıdır.⁷⁶ Gerçekleşen grevin BBC için iyi

⁷⁵ Seatter, 2022, s. 11.

⁷⁶ Havers, 2007, s.2.

yönlerinden biri şirketin grev sırasında kendi henüz filizlenmekte olan haber toplama ekibini kurması olmuştur ve bu, sonunda İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda çalışır duruma gelen -o zamanın standartlarına göre oldukça sofistike- bir makineye dönüşmüştür. Savaşın erken dönemlerinde, şirket gururla BBC'nin sadece haberleri düzenlediğini, çıkıp haberi aldığını ilan etmiştir ki bu o zamanlar yeni ve devrimci bir olaydır. Reith vekaleten haber sunucusu olarak görev yaparken, önemli bir olayı canlı yayında duyuran ilk kişilerden biri olma ayrıcalığına sahip olmuştur. 20 Mayıs'ta Genel Grev'in sona erdiğini şu sözlerle duyurmuştur:

“Haberleri toplamaya başlamıştım ki Downing Caddesi'nden acilen telefona gereksinim duyulduğum söylendi. Bu nedenle bir an duracağımı ve daha önemli haberlerin geldiğini söyledim. Waterhouse, bana bir mesaj verdi, mikrofona geri döndüm ve işçi sendikası liderlerinin Başbakanı ziyaret ettiğini ve grevi hemen durdurma niyetlerini açıkladıklarını belirten bir mesajı okudum. İlk haber veren olmak oldukça harikaydı (12 Mayıs 1926).”⁷⁷

Kablosuz yayıncılığın başlamasıyla elbette Britanya'da hükümet, bu yeni hizmeti de vergilemek istemiş ve yıllık 10 Şilin tutarında tahsis edilen yayıncılık lisans ücreti ilk kez Kasım 1923 tarihli Kablosuz Telgraf Yasası uyarınca radyo setlerini kapsayacak şekilde uygulamaya konulmuştur. O dönemde işçilerin haftada yaklaşık 2£ 12 şilin kazandığı düşünüldüğünde bu durum lisans ücretinin değeri hakkında daha iyi bir fikir vermektedir. 1923'ün sonunda 200.000 ruhsat verilmiş olup, 1928'de bu sayı 2,5 milyona çıkmıştır. Evrensel lisans ücretinin ödenmesi, Birleşik Krallık'ta radyo endüstrisini resmileştirmek ve inşa etmek için tasarlanmıştır.

Aynı zamanda, bu yeni endüstrinin resmi olarak sorumluları yeni kablosuz yayıncılık hizmetinin kurucuları Postane (*Post Office*) ve başlangıçta gelirin %50'sini almakta olan *British Broadcasting Company* olmuşlardır. Ancak elbette o dönemlerde BBC'nin tekel yayıncısı olmasıyla ilgili endişeler de vardır. Lisans ücretinin, bir “yayın vergisi” olarak uygulanmasına ilişkin sorular ve hükümetlerin bu müzakereleri BBC'yi kontrol etmek ve zorlamak için kullanabileceği endişesiyle, on yıllar boyunca hararetle tartışılmıştır.⁷⁸ Günümüzde dahi bahsedilen konuya ilişkin genel kanı, henüz gerçekçi bir alternatif finansman modelinin ortaya çıkmış durumda olmadığıdır.⁷⁹

⁷⁷ John Charles Walshman Reith, *The Reith Diaries* (Londra: Collins, 1975), 1.

⁷⁸ Seatter, 2022, s.13.

⁷⁹ Zoe Williams, “The TV Licence Fee Scandal: Why Are 1,000 People A Week Being Casually Criminalised?”, *The Guardian* (24 Şubat 2024), <https://www.theguardian.com/media/2024/feb/29/tv-licence-fee-scandal-1000-people-week-casually-criminalised>

1 Ocak 1927’de Britanya Yayın Şirketi’ne Kraliyet Beratı verilmiştir ve berat ile birlikte şirketin isminde bulunan “şirket” kelimesi “kurum” ile değiştirilmiştir. BBC’yi oluşturmada yaptığı çalışmaların tanınması nedeniyle, 38 yaşındaki John Reith şövalye ilan edilmiş ve kurumun ilk Genel Müdürü olarak atanmıştır. Dört yıl sonra, Batı Midlands’daki Daventry’de bulunan kısa dalga vericisi faaliyete geçmiştir ve bu verici, BBC’nin Britanya İmparatorluğu’nun tamamına yayın yapmasını sağlamıştır. Bu durum savaş patlak verdiğinde özellikle önemli bir faktör olacaktır. Yedi ay önce, Mayıs 1932’de, Kurum’un Portland Place, Londra’daki merkezi “*Broadcasting House*” açılmıştır. Altı yıl sonra, BBC’nin Arapça Servisi başlamıştır ve bu yönüyle BBC Arapça Servisi kurumun yabancı dildeki ilk yayınları olma niteliğini taşımaktadır. Takip eden on iki ay boyunca, Fransızca, Almanca, Portekizce, İtalyanca ve İspanyolca Servisleri düzenli yayınlara başlamışlardır.⁸⁰

Tarihler 2 Ekim 1936’yı gösterdiğinde ise BBC başka bir yenilik olarak ilk yüksek çözünürlüklü televizyon yayını duyurmuştur. BBC Televizyon Servisi, ilk yayını Kuzey Londra’da bulunan *Alexandra Palace*’den gerçekleştirmiştir.⁸¹

⁸⁰ Havers, 2007, s.3.

⁸¹ Charles Carpandale, “The Coming of Television”, *BBC Radio Times*, 53/682, Londra 1936, 5.

İKİNCİ BÖLÜM

II. DÜNYA SAVAŞI VE SONRASINDA BBC YAYINLARI

2.1. Savaş Öncesi Tedbirler

Marconi 1937 yılında vefat edince ve Reith'in liderliği 1938'de sona erince, İngiliz yayıncılığının bu iki önemli figürünün BBC ile yolları ayrılmıştır ve özellikle Retih'in yerini doldurmak İngilizler açısından kolay olmamıştır. BBC'nin savaş zamanı yayıncılığı için bir lidere ihtiyacı bulunmaktadır. Kısa bir süre sonra, Mayıs 1940'ta Neville Chamberlain'in yerine Winston Churchill Başbakan olmuş ve ılımlı, yumuşak yüzlü bir beyefendi olan Frederick Ogilvie BBC'nin yeni genel müdürü olarak göreve başlamıştır. Ancak Ogilvie kendisinden beklenen liderliği gösteremediği gerekçesiyle 1942 yılında istifa etmek durumunda kalmıştır. Savaşın başlangıcında Yönetim (Guvernörler) Kurulu ikiye düşürülmüş, Britanya Hükümeti hepsini görevden almamaya ikna edilmiştir. Başkan Sir Allan Powell'in savaş sonuna dek başkan olarak kalmasına karar verilmiş ve Yönetim Kurulu da yedi kişiden oluşan organizasyon şemasına dönmüştür.

Bu rahatsız edici olaylar, Hükümetin sansür kısıtlamalarıyla ilgili zorluklarla, Londra'nın dışına daha güvenli bölgesel merkezlere dağılma ihtiyacıyla ve esas olarak çağrılardan kaynaklanan büyük personel değişimiyle karşı karşıya kalmıştır ve kısmen bunlardan kaynaklanmıştır. Örneğin, savaşın başlamasıyla BBC Senfoni Orkestrası Bristol'a, Okul Yayıncılığı da Worcestershire'daki Evesham'a taşınmıştır. Haber alma talebinin yükselmesi sonucu kamuoyu, ordu ve yurtdışındaki dinleyiciler için sağlanan yayın saatlerinde artış yaşanmış ve 1939 yılında 5.000 olan personel sayısı 1946'ya gelindiğinde 11.000'e yükselmiştir. Bu dramatik durum elbette parlak yeni insanları keşfetme ve BBC'de işe alma fırsatı anlamına da gelmektedir. Ardından gelen idari baskı ise son derece muazzam olmuştur. Bunun nedeni İkinci Dünya Savaşı, kelimenin tam anlamıyla "kelimelerin savaşı" olmaya ve yayınların ana propaganda aracı olduğu tarihte ilk savaş olmaya başlamış olmasıdır. Savaşın bu cephesini kazanmak, BBC'nin, Dunkirk'ten sonraki gibi, en parlak anını yaşadığı ve savaş zamanlarında mümkün olduğunca gerçeği söyleme konusunda bilinirlik ve tanınırlık kazanabileceği anlamına gelmektedir.

Deniz aşırı dinleyici/izleyiciler de artık tıpkı Britanya Adası kamuoyu kadar önem

taşıır hale gelmiştir. Bu doğrultuda BBC, 40 milyon insana ulaşmak amacıyla Ocak 1938’de Arapça yayınlara başlamıştır. Arapça yayınlar o zamanlar da şimdiki gibi Ortadoğu’daki petrol kaynakları ve Süveyş Kanalı gibi önemli stratejik noktalara ulaşmak anlamına gelmektedir. İşbu geliştirmenin ikinci aşaması olarak Mart 1938’de BBC’nin Yabancı Diller Servisi Latin Amerika’ya İspanyolca ve Portekizce yayın yapmak üzere yayınlarına başlamıştır. İspanyolca ve Portekizce dillerinden 6 ay sonra Münih Krizi patlayınca BBC, Almanca, İtalyanca ve Fransızca haber bültenleriyle Avrupa Servisi projesini başlatmıştır.

Bir yıl sonra Chamberlain 3 Eylül günü Britanya’nın Almanya’ya savaş ilan ettiğini radyodan açıklarken o zamana dek Latin Amerika’ya yayın yapan İspanyolca ve Portekizce yayınlar Avrupa’ya da verilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte Afrika Servisi kurulmuş ve Arapça Servisi’nde İngilizce dersleri verilmeye başlanmıştır. Britanya’dan yapılan bu yayınlar sayesinde savaşın ana sahnesi Avrupa ile İngiliz deniz ticaret yolları tamamıyla kapsanmış ve bu Yabancı Diller Servisi için bir yayın merkezi olarak Aldwych’teki Bush House tespit edilmiştir. Takip eden 2 yılda birçok Avrupa ve Asya dili bu yayınlara dahil olmuşlardır. Savaşın sona erdiği 1945 yılında BBC Yabancı Diller Servisi’nin yayın yaptığı dil sayısı 40’a yükselmiştir ki bu gelişmeler ışığında BBC’de birçok milletten personel sayısının neden arttığını anlamak zor değildir. Savaş koşullarında güvenlik sorunları oldukça ciddi boyutlarda seyretmiştir.

Yabancı yayıncıların, özellikle de düşman ya da potansiyel düşman unsurların, söylediklerini dinlemek, BBC tarafından yabancı ülkelere yayın yapmak kadar önemsenmiştir. Hükümet, dış basını dinleme görevini 1935 İtalyan - Habeş Savaşı sırasında yapmaya başlamış ise de sonra bu faaliyeti devralması için BBC’ye başvurmuştur ve böylece BBC İzleme Servisi (*BBC Monitoring Service*) doğmuştur. BBC Monitoring Service’nin amacı dış basını da takip ederek haber ve bilgiyi olabildiğince hızlı ve ekonomik bir şekilde toplamaktır. Birçoğu mülteci olan yüzlerce “izleyici” çalıştıran BBC İzleme Servisi, savaş zamanında kullanılması muhtemel tüm Avrupa dillerini günün 24 saati “dinleyebilecek” şekilde hızla genişletilmiştir. Hizmet, haber bültenlerinin derlenmesine yardımcı olma açısından da çok değerli bir misyon üstlenmiştir ve 1992’de Doğu Avrupa’daki olayların da gösterdiği gibi, bu durum uzun süre geçerliliğini korumuştur.

Yurt dışı yayınlar için genişleme yaşanırken, yurt içinde radyo hizmetleri tek bir ulusal radyo servisi olarak *BBC Home Service*'de birleştirilmiştir. 1930'ların sonlarındaki deneyimler ve savaş öncesindeki planlama, öncelikle halkı tahliye planları, karne vb. konularda bilgilendirmek ve eğitmek ve ayrıca moralin korunmasına yardımcı olmak için böyle bir hizmete ihtiyaç duyulacağını göstermiştir. Yeni Home Service, Ulusal ve Bölgesel program Hizmetleri'nin (*BBC National and Regional Programme Services*) yerini almıştır. BBC Home Service, ağdaki tüm vericilerin aynı orta dalga boyunda çalıştığı dikkatli ve ustaca bir mühendislik planının uygulamaya konulmasıyla gerçekleştirilen bir hizmettir. Bu, bir vericinin Alman bombardıman uçakları tarafından hasar görmesi durumunda diğerlerinin görevi devralabilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda navigasyon radyo işaretlerindeki vericilerin bombardıman uçakları olarak kullanılmasını da engellemiştir.

Ancak Home Service açıldığında, Fransa'da bir İngiliz Olağanüstü Gücü olarak toplanan binlerce İngiliz askeri için bazı özel ve ayrı programların gerekli olduğu açıklığa kavuşmuştur. Askeri personelin 1939-1940 kışı boyunca harekete geçmeyi beklerken sıkılmaları ve morallerinin bozulması muhtemel olarak görülmüş, aynı zamanda Kuzey Fransa'daki *Fécamp*'tan faaliyet gösteren "*Radio Normandie*" ticari istasyonundan gelen programlara benzer bir program alamadıklarında da personelin dikkatinin Fransız radyosuna kayması ihtimali göz önünde bulundurulmuştur. Başta hükümet bu fikre karşı çıkmışsa da BBC yöneticileri güçlü bir şekilde tartışmayı sürdürmüş ve üst düzey subayların da yardımıyla ilgili Hükümet bakanlıkları ikna edilmiş ve tartışmalar yumuşamıştır. İlk deneysel yayınlar birliklere 7 Ocak 1940'ta ulaştırılmıştır ve hızla günde 12 saatlik orta dalga operasyonu olan Kuvvetler programına dönüşmüştür. Bu yayınlar hem ordu hem de ev izleyicileri açısından büyük bir başarı olmuş ve savaş sonrası BBC için önemli deneyimler içermiştir.⁸²

BBC'nin çatışma sırasında nasıl yayın yapacağına karar vermekle görevlendirilen komite Ocak 1939'da ilk kez toplanmıştır. Almanya'nın Avusturya'yı ilhakından hemen sonra, BBC'nin Planlama Direktörü de dahil olmak üzere küçük bir grup BBC yöneticisi, dinleyicilerin çoğunun "haber, siyasi açıklamalar ve talimatların alımı" için aç olacağına karar vermiştir. Bir savaş sırasında dinlenecek maksimum programların uzunluğu

⁸² John Cain, *The BBC: 70 Years of Broadcasting* (Londra: British Broadcasting Corporation Broadcasting House, 1992), 42-45.

hakkında çok tartışma yapılmış ve sonunda 30 dakikada karar kılınmıştır. Çocuk programlarının ve günlük servisin devam edeceği ancak eğlence programlarının miktarının azaltılacağı konusunda anlaşılmıştır. Diğer önerilerden biri ise 1000 gramofon kaydının her birinin “savaş zamanında kullanılmak üzere saklanması” ve BBC’nin bölgesel ofislerine gönderilmesi gerektiği şeklinde olmuştur. Ancak, Ocak 1939’da görüşler biraz değişmiş ve yeni öneriler arasında BBC’nin gün boyunca 22 saat yayında olması gerektiği kanısına varılmıştır ki bu da daha önceki tartışmalar sırasında önerilen 17 saatlik süreden uzundur. Ayrıca, herhangi bir çatışmanın ilk aşamalarından sonra eğlence programlarının aşamalı olarak arttırılması gerektiği düşünülmüştür. Özetle, BBC için asıl görev açıktır, BBC’de savaş zamanı programlarının ana amacı, halkın moralinin korunması olmalıdır.

Nisan 1939’a gelindiğinde, Program Planlama Direktörü, bir haftalık önerilen savaş zamanı programlarını aktif olarak düzenlemektedir. Senaryolar hazırlanmış ve çalınacak plaklar seçilmiştir. Bu tür planların tüm ayrıntıları bir dizi ofis arası yazışmanın konusu haline de gelmiştir. Bir değişimde, Amirallik duyurularının İngilizce ve İskoçça olarak günde üç kez yayınlanmasının gerçekten gerekli olup olmadığı konusunda bir tartışma yaşandığı da görülmüştür. Bu planlar açıkça titizlikle tartışılmış olsa da gün ve saat gelince, gerçek dünya senaryosunda işlerin tam olarak kolay organize edilemeyeceğinin neredeyse kaçınılmaz olduğu anlaşılmıştır. Hangi içeriklerin yayınlanacağı ve hangi içeriklerin yayınlanmayacağı konusunda sık sık anlaşmazlık yaşandığı bilinmektedir. BBC’nin yöneticileri arasındaki görüş farklılıkları, gazeteler ve siyasetçilerdeki görüş ayrılıklarını andırır hale gelmiştir.

BBC’nin bir vakumda çalışmadığını belirtmek gerekir. İçişleri Bakanı Sir Samuel Hoare, Bilgi Bakanlığı kurma planı üzerinde çalışırken Temmuz 1939’da, Avam Kamarası’na şunları söylemiştir:

“Kamuoyunu oluşturan üçüncü organ radyodur. Plan, hükümetin savaş zamanında BBC’yi devralması olmayacak ancak genel olarak, yayıncılığı diğer reklam yöntemleri olan basın ve diğer filmler gibi ele almanın akıllıca bir yolunun, BBC’nin devam etmesi, ancak elbette savaş zamanında, Bilgi Bakanlığı ve BBC Yayın Kurulu arasında çok yakın bir işbirliği ile, işin nasıl yürütülmesi gerektiğine dair kesin düzenlemelerle olacağıdır.”

Tabii ki, bu konuda son söz söylenmemiştir. Özellikle BBC’nin üst düzeylerinde

Çalışanlar arasında farklı düşünenler vardır. atışmanın ilk günlerinden itibaren, BBC'nin Genel Müdürü Sir Frederick Ogilvie, Bakanlık, diğerk bakanlar ve kabine ile farklı düşüncelere sahiptir. Hükümet müdahalesinden bağımsız bir BBC'yi savunan Ogilvie, eski bir ekonomi akademisyeni olarak, gerçekten de işin adamı değıldir. Liderlik yönünden eksik olduğunu göstermiştir.

Hükümetin endişeleri yayınlarla sınırlı değıldir. Radyo dalgalarının sebep olduğu konum tespit etme riskini düşman uçaklarının kullanmasını önlemek için bir yol bulmanın gerekli olduğu 1936'da anlaşılmıştır ancak aynı zamanda yayın yapmaya devam etmek de gerekmektedir. Yakın zamanda atanan Ogilvie'nin Genel Müdür olduğu dönemde kabul edilen çözüm oldukça basittir. Her biri iki farklı dalga boyunu kullanan bir kuzey ve bir güney grup vericisi olacaktır. Bu şekilde, düşman uçakları, pozisyonlarını sabitlemek için vericileri işaret olarak kullanmayacaklardır. Bir verici herhangi bir nedenle vurulursa, dinleyiciler bölgesindeki diğerk kulelerden birinden, daha zayıf olsa da bir sinyal almaya devam edebileceklerdir. Her şeyin üstesinden gelmek ve kimse tarafından dşnlmek dahi istenmeyen bir durum, işgal veya yıkıcı bombardıman durumunda BBC'nin yayın yapmaya devam etmesi önemlidir, hatta hayati öneme sahiptir. Güneydoğu İngiltere ve Londra'nın ele geçirilmesi durumunda, hükümetin yayınları kontrol etmeye devam etmesi ve ülkenin geri kalanının bir şekilde bir arada tutulması büyük önem taşımaktadır.

atışmaya hazırlık sürecinde, savaş zamanı yayınları için herkesin gizliliğinin koruması, aynı zamanda BBC'nin tüm departmanlarının sürekli operasyonu için etkili düzenlemeler geliştirmesi zor olmuştur. Bir BBC personeli *“her şeyin giderek daha da karmaşık hale geldiğini”* belirtmiştir. 25 Ağustos 1939'da Broadcasting House'u korumak için gaz kapıları yerleştirilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan beri bir gaz saldırısının savaş durumunda hemen herkesin en kötü korkusu olduğu bilinmektedir. Aynı akşam, haber departmanından gelen ağrı, *“ilk uyarı geldiği için herkesin hazırda beklemesi gerektiği”* şeklinde olmuştur.

Görüş birliği, hava dalgalarının haber ve bilgiyi domine edeceği yönündeyken, savaşın patlak vermesinin hemen ardından BBC'nin diğerk departmanlarının mümkün olduğunca sorunsuz bir hizmet sunması için planlar son derece ileri seviyededir. 29 Ağustos 1939'da ilk BBC personeli grubu Evesham'daki Wood Norton Hall'a

taşınmıştır. Worcestershire kırsalında 100 dönümden fazla araziye sahip olan bu mekan, Orleans Dükü'nün eski evi olmasıyla da bilinmektedir. BBC, yılın başlarında malikâneyi satın alarak, savaş durumunda personeli Londra'dan çıkarmak amacıyla özellikle almayı hedeflemiştir. BBC, hükümetin *Wood Norton Hall*'ı Windsor Dükü ve Düşesi için bir ev olarak satın aldığına dair söylentiler yaymıştır. Evesham'a taşındıktan sonra Çeşitlilik ve Dini Departmanlar, BBC Orkestrası ve Çocuk Saati ekibi Bristol'a taşınmıştır. Kararlara göre haber ekibi için bir yolculuk yoktur çünkü BBC Haber Departmanı tüm savaş boyunca Broadcasting House'de kalacaklardır.

BBC planlayıcıları her şeyi ayrıntılı olarak düşündüğünde, Genel Müdür'ün son dakika beyin fırtınası, ayrıntıların büyük bir tasarıma dönüşmesi gibi görünmüştür. Savaşın arefesinde, Ogilvie, BBC'nin Oxfordshire'daki Bagley Ormanı'nda kaydedilmiş bir bülbül şarkısını Almanya'ya yayınlaması gerektiğini emretmiştir ki bunun İngiltere'nin barışçıl niyetlerini göstereceğini düşünmüştür. Günümüzde bilindiği gibi Ogilvie'nin fikri başarısız olmuş ve barışçıl niyeti işaret etmek yerine, BBC için silaha davet işlevi görmüştür.

1 Eylül Cuma akşamı saatlerinde, Bilgi Bakanlığı'ndan bir memura BBC'ye "savaş frekanslarına"na geçmelerini emretmesi için *Welbeck 3368* numaralı telefonu araması talimatı verilmiştir. Aynı mesaj daha sonra Britanya'daki her BBC ofisine iletilmiş, sorumlular mühürlü emirlerini açmış ve belirli talimatları takip etmek üzere harekete geçmişlerdir. Hemen bütün istasyonlarda dinleyicilere, kanallardan birine yeniden ayarlanmaları gerektiği söylenmiştir:

"İlerleyen iki saat içinde, cihazlarınızı İskoçya Bölgesel veya Kuzey Bölgesel dalga boylarına, yani 391 veya 449 metre dalga boylarına ayarlamanız istenecektir. O andan itibaren, Birleşik Krallık genelinde yayınlar, bildirilinceye kadar bu iki dalga boyuyla sınırlı olacaktır. Bu arada, BBC'nin tüm istasyonları 261 metrelik Londra, Kuzey ve İskoçya bölgelerindeki üç orta dalga ulusal vericisinden başka kapanacak ve Bow Bells aralık sinyallerini duyacaksınız. Bundan sonra size haber ve duyurular vereceğiz ve dalga boylarının İskoçya Bölgesel ve Kuzey Bölgesel'e değiştirilmesine kadar bekleyeceğiz. Bildirilinceye kadar, bu iki dalga boyunda sadece tek bir program, alternatif olmaksızın, 07:00'den gece yarısına kadar sürekli olarak yayınlanacaktır.

Saat 7:00 AM, 8:00 AM, 9:00 AM, 12:00 öğlen, 1:00 PM, 2:00 PM, 4:30

PM, 6:00 PM, 7:30 PM, 9:00 PM, 10:30 PM ve 12:00 gece haber bültenleri olacaktır. Ayrıca, aşağıdaki saatlerde haber duyuruları olabilir: 10:00 AM, 11:00 AM, 3:00 PM, 4:00 PM, 5:00 PM, 7:00 PM, 8:00 PM, 10:00 PM, 11:00 PM, 1:00 AM, 3:00 AM ve 5:00 AM. Eğer duyuruların 1:00 AM, 3:00 AM ve 5:00 AM’de yapılması gerekiyorsa, bunlar önce beş dakikalık bir ara sinyali, Bow Bells ile önce alınacaktır.

Programların ayrıntıları günlük olarak basına duyurulacaktır ve en az bir hafta boyunca programların tam ayrıntılarını içeren Özel Radyo Times’in önümüzdeki günlerde yayımlanması için düzenlemeler yapılmıştır.”

Tam kapsama sağlamak amacıyla tüm postanelere belirgin bir şekilde gösterilmek üzere ülke genelinde telgraflar gönderilmiş, aynı bilgiler basına da verilmiştir. 1 Eylül 1939 sabahı saat 08:15 yeni tek istasyon savaş hizmeti, her dinleyicinin çok aşına olacağı sözlerle başlatılmıştır: *“This is the BBC Home Service”*. Bu ilk anons, BBC personelinin resmi olarak savaşta olduğu, ülkenin geri kalanının ise iki gün daha beklemesi gerektiği zaman olmuştur.⁸³

2.2. Savaş İlanının Duyurulması ve BBC Televizyon Servisi’nin Askıya Alınması

1 Eylül 1939 sabahı saat 6’dan hemen önce Alman Ordusu Polonya sınırını geçmiş, bu fiili yoğun bir hava bombardımanı takip etmiştir. Öncü Alman birlikleri, altı zırhlı tümen dahil olmak üzere bir milyondan fazla askerin saldırısının başını çekmiştir.

“İşte bugünkü ana olaylar. Almanya Polonya’yı işgal etti ve birçok kasabaya bomba yağdırdı. İngiltere ve Fransa’da genel seferberlik ilan edildi. Parlamento bu akşam saat altıda toplandı. Donanma, ordu ve hava kuvvetlerinin seferberliğini tamamlayan emirler, Kral’ın Özel Konsey’inin bu öğleden sonra gerçekleşen toplantısında imzalandı. Detaylar bu haberde daha sonra verilecek. İngiliz kabinesi bugün sabah on buçuk ile öğleden sonra bir buçuk arasında toplandı. Her iki meclis de bu akşam saat altıda toplandı. Umarız ki, Bay Chamberlain’in açıklamasının ilk bölümünü bu yayında daha sonra verebiliriz.”⁸⁴

Aynı akşam, Neville Chamberlain Birleşik Krallık Parlamentosu’na şunları söylemiştir:

“Bu akşam çok fazla söz söylemeyi önermiyorum. Artık hareketin konuşmadan daha çok gerekli olduğu zaman gelmiştir. On sekiz ay önce bu Parlamento’da dua ettim ve bu ülkenin korkunç savaşın hakemliğini kabul etmesini

⁸³ Havers, 2007, s.5-11.

⁸⁴ 6 O’clock News, Sunucu: Alvar Lidell, 1 Eylül 1939.

istememeyi diledim. Korkarım ki, bu sorumluluktan kaçınamayacağım.”

Savaşın ilk günlerinde yaşananlara dair kalıcı yanlış anlamalardan biri Polonya Hava Kuvvetleri hakkındadır. Yıllar içinde ortaya çıkan efsanelerden biri, Alman *Blitzkrieg*'in (ışık hızı savaşı) ilk saatlerinde Polonya Hava Kuvvetlerinin büyük ölçüde yerde yok edildiğidir. Gerçekte, birçok uçağı böyle bir şeyin olmasını engellemek için gizli yerlere dağıtılmıştır. *Luftwaffe*, genellikle boş havaalanlarını bombalamış ve tahrip etmiştir ancak uçakların çoğu halen hareket halindedir. Polonya Hava Kuvvetleri için sorun, *Blitzkrieg*'in tam hızla devam ettiği süreçte Alman Ordusunun süper hızlı ilerlemesinden bir adım önde kalmak zorunluluğudur. Polonya Hava Kuvvetleri iletişim, yedek kuvvetlerden kopma, yakıt sıkıntısı ve zayıf iletişim gibi sorunların tümünün bedelini ödemiştir. Mağlubiyetin ardından birçok Polonyalı savaş pilotu ve diğer personel İngiltere'ye kaçmışlar ve bu şahıslar İngiliz Savaşı sırasında önemli etki yaratmışlardır.

Kaderi belirleyecek o gün yani 1 Eylül 1939 sabahı saat 10:15'te Stüdyo 3E'den yayında olan BBC Dinî Yayınlar Direktörü James Welch'in eline bir kağıt parçası verilmiştir. Üzerinde “Almanya bu sabah erken saatlerde Polonya'yı işgal etti” yazmaktadır. Bu anonsun üzerine BBC yayın akışını değiştirmiş ve Polonya halkı için bir dua edilmiştir. Akşam 17:00'de ise BBC Dinî İşler Departmanı'nın tamamı Bristol kentine taşınmıştır.

Alman Radyosu, *Reichs-Rundfunk-Gesellschaft (RRG)*, Alman ordusunun Polonya'ya saldırısının ardından ertesi gün harika bir propaganda parçası yayınlamıştır. Yayında Polonya'nın işgalini haklı çıkarmaya çalışmışlardır. Nazilerin 1933'te iktidarı ele geçirmesiyle “*Reich Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı*” (*Reichministerium für Volksaufklärung und Propaganda*) kurulmuştur. RRG, bakanlığın ayrılmaz bir parçasıdır çünkü Joseph Goebbels'in sözleriyle, “*Radyo, yeni Üçüncü Reich için mücadelede sahip oldukları en modern, en güçlü ve en devrimci silahtır...*”⁸⁵

*“Ancak tarih açısından, gerçeklerin ortaya konması gerektiğini belirtmek gerekir; Silezya ve Doğu Prusya'daki birçok sınır olayı ve özellikle Boynton'daki Polonya bombardımanı nedeniyle, bu askeri ihlaller serisi cezasız kalmayacak bir duruma getirilmiştir. Almanya'nın eylemleri bir savunma eylemidir.”*⁸⁶

2 Eylül 1939 Cumartesi günü BBC Haber Departmanında neredeyse doğaüstü

⁸⁵ Joseph Goebbels, “*Der Rundfunk als achte Großmacht, Signale der Neuen Zeit. 25 Ausgewählte Reden von Dr. Joseph Goebbels, Zentralverlag der NSDAP* (Münih, 1938), 197.

⁸⁶ RRG Radyo Yayını, 2 Eylül 1939.

derecede sessizlik hakimdir. Bir yazarın ifade ettiği gibi, Britanya “gergin bir sakinlik kazanmıştır”. Tek haber, Almanya’ya gönderilmiş  ltimatoma dair Almanya’dan halen bir cevap gelmemiş olmasıdır. Bu durum, o gün BBC’de bulunan haber spikerleri için neredeyse bir mantra haline gelmiş ve sürekli tekrarlanmıştır. Anonsları takip eden halk o andan itibaren artık somut bir şeylerin olmasını beklemeye başlamışlardır. 3 Eylül günü de tıpkı diğer geç yaz dönemi Pazar sabahları gibi sıcak ve güneşli bir sabahla başlarken gazetelerin manşetleri o sabah bu durumun aksine buz gibi soğuk başlıklar atmışlardır. O günün gazetelerinin “Uzun Savaş Planları” ve “Savaş Kabinesi Uzun Savaşa Hazır; Her şeye Mal Olacak” gibi oldukça ürkütücü başlıklar attığı görülmektedir. Yaklaşık olarak saat 08:30 civarında BBC’nin o dönem en bilinen spikeri Alvar Lidell’e Broadcasting House’dan Downing Street’e kısa bir yolculuk yapması gerektiği söylenmiş, burada günün olayları gelişirken duyurular yapması gerekeceği iletilmiştir. Saat 10:00’da ilk işi, o sabahın erken saatlerinde Berlin’de gerçekleşenler hakkında dinleyicilere bilgi vermektir, ya da daha doğru bir ifadeyle, ger ekleşmeyenler hakkında bilgi vermektir. Alvar Lidell’in ilk anonsu şu şekilde olmuştur:

“Kabine toplantısının ardından, saat 9:00’da Büyükelçi, Alman Hükümeti’ne Polonya’dan birliklerini hemen geri çekip  ekmeyeceklerine karar vermeleri için iki saat daha süre verdi. Bu ultimatom 11:00’de sona erecek. Başbakan, ulusa saat 11:15’te yayın yapacak.”⁸⁷

Radyo, bu anonsu takip eden yetmiş beş dakika boyunca, *Home Programme* yayını kapsamında gramofon kayıtları çalmış ve her on beş dakikada bir Başbakan Neville Chamberlain’in saat 11:15’te bir duyuru yapacağı bilgisini vermiştir. Buna ek olarak, diğer şeylerin yanı sıra, “konserve yiyeceklerden en iyi şekilde nasıl faydalanılacağı” konusunda bir dizi kamuoyu bilgilendirmesini tekrarlayan bir ak mesaj da verilmiştir. Tüm kamuoyunun ne olacağını biliyor olmasının, bu beklemeyi daha da zorlaştırdığını tahmin etmek zor değildir. Nihayetinde Başbakan Chamberlain mikrofonun başına geçmiştir.

“şu an size Downing Street 10 Numaradaki Kabine Odası’ndan konuşuyorum. Bu sabah Berlin’deki B y kel imizden, Alman Hükümeti’nin saat 11:00’a kadar Polonya’dan birliklerini hemen  ekeceklerine dair bir not gelmişti, aksi takdirde bizimle aralarında bir savaş durumu olacaktı. şimdi size şunu söylemeliyim ki, böyle bir taahhüt alınmadı ve sonuç olarak bu  lke Almanya ile savaş halindedir. Barışı kazanmak için yaptığım tüm uzun mücadelenin başarısız olmasının ne kadar acı verici bir darbe olduğunu hayal edebilirsiniz. Ancak inanmıyorum ki, yapabileceğim başka veya farklı bir şey olsaydı ve daha başarılı

⁸⁷ BBC Radyo Yayını, 3 Eylül 1939, 10:00.

olabilseydi. Almanya ve Polonya arasında barışçıl ve onurlu bir anlaşmanın düzenlenmesi mümkündü, ama Hitler bunu istemedi. Her ne olursa olsun Polonya'ya saldırmaya karar vermiş gibi görünüyordu ve şimdi geri çevrilen makul öneriler sunduğunu iddia etse de bu doğru bir açıklama değil. Öneriler Polonyalıları hiç gösterilmedi, üstelik önerilerimiz cuma gecesi bir Alman yayınında duyurulmalarına rağmen. Hitler bunlar hakkında yorumları beklemek yerine, birliklerine Polonya sınırını geçmeyi emretti. Onun eylemi, bu adamın hiçbir zaman isteğini elde etmek için güç kullanma alışkanlığını bırakmayacağına dair ikna edici bir göstergedir. Bu alışkanlık yalnızca güç kullanılarak durdurulabilir. Biz ve Fransa, yükümlülüklerimizi yerine getirmek için bugün Polonya'ya yardım ediyoruz, kahramanca bu kötü ve haksız saldırıya karşı direnen Polonya halkına yardım ediyoruz. Bizim vicdanımız açık. Barışı tahsis etmek için herhangi bir ülkenin yapabileceği her şeyi yaptık. Almanya'nın liderinin hiçbir zaman güvenilir bir söz veremeyeceği ve hiçbir halkın veya ülkenin kendini güvende hissedemeyeceği bir durum artık dayanılmaz hale geldi. Ve şimdi bunu sona erdirmeye karar verdiğimizde, hepinizin sakinlik ve cesaretle rol oynayacağını biliyorum. Bu anlarda, İmparatorluktan aldığımız destek güven vericidir. Hükümet, gelecek günlerde milletin işlerini yürütmek için olanak sağlayacak planlar yaptı. Ancak bu planlar sizin yardımınıza ihtiyaç duyuyor. Savaş hizmetlerinde veya Sivil Savunma'nın bir dalında gönüllü olarak görev alıyor olabilirsiniz. Eğer öyleyse, talimatlarınız gereği göreve rapor vereceksiniz. Savaşın yürütülmesi için veya halkın yaşamının sürdürülmesi için savaşın gerekli işlerinde çalışıyor olabilirsiniz; fabrikalarda, ulaşımda, kamu hizmeti konularında veya diğer yaşamsal ihtiyaçların tedarikinde. Eğer öyleyse, işlerinizi sürdürmeniz son derece önemlidir. Şimdi, Tanrı hepinizi korusun. O, hakkı savunacak. Kaba kuvvet, kötü niyet, haksızlık ve zulüm savaşılan kötü şeylerdir ve bunlara karşı doğrunun üstün geleceğinden eminim.”⁸⁸

Saat 11:27'de, Chamberlain'in konuşması sona ererken, tüm Londra ve güneyde tarihin en büyük senkronizasyon anlarından biri olacak bir olay olarak hava saldırısı uyarısı yapılmış ve Londra'nın her yerine sirenler ses vermiştir. Bu uyarı, Maidstone'daki bir gözlemci kolordu pozisyonu üzerinde yaklaşık 5000 fit yükseklikte uçan kimliği belirsiz bir uçağın tetiklemiştir ve uçak o sırada Londra yönüne ilerlemiştir. Kısa sürede savaş uçakları alarm durumuna geçirilmiş ancak kısa süre sonra uçağın o dakikaya dek uçuş planını bildirmemiş bir Fransız uçağı olduğu anlaşılmıştır. “Eşim Almanların dakikliği ve önceden belirlenmişliğini olumlu bir şekilde yorumladı ve ne olduğunu görmek için evin çatısına çıktık...(orada) zaten yavaş yavaş yükselen otuz veya kırk silindirik balon vardı. Hükümete faydalı bir not verdik.” diye yazmıştır Winston Churchill. Bu yanlış alarm günün son yanlış alarmı olmamıştır. Sirenler bazı bölgelerde saat 3'te tekrar çalmıştır. O sırada radyoda haber bülteni okumakta olan Stuart Hibberd sirenlerin yanlışlık sonucu çaldığının anlaşılmasının ardından olayı “Konsantre olmak zordu. Zihnim otomatik olarak dışarıdaki sahneyi hayal etmeye çalışıyordu” diyerek anlatmıştır. Richard Brown adında bir adam savaş boyunca bir günlük tutmuş ve çok

⁸⁸ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Neville Chamberlain, 3 Eylül 1939, 11:15.

derinlemesine çağdaş bir yorum yapmıştır: “*Chamberlain oldukça sinirli görünüyordu ve aynı zamanda üzgündü ve “Hitler” değil, genellikle kullanılan diplomatik “Herr Hitler” ifadesine değindiğini gözlemledim*”. 3 Eylül 1939 günü Richard Brown, milyonlarca Britanyalı, Almanlar, Fransızlar ve diğer Avrupa milletleri için hayatlarında ikinci kez savaşa girdikleri gün olmuştur. Birinci Dünya Savaşı’nın dehşetleri hala zihinlerinde tazeliği korurken, modern teknolojinin bu beklenen çatışmayı daha da korkunç hale getireceği elbette tüm kamuoyunun endişesidir. BBC için bu savaş sırasında tanınmış bir savaş muhabiri haline gelecek olan Wynford Vaughan-Thomas, Başbakan’ın yayınını işittiği sırada *BBC Wales* (BBC Galler) için Dış Yayın Asistanı olarak çalışmaktaydı. O zamanlar Galler’de Llandudno kasabasında bulunan Wynford Vaughan-Thomas, Chamberlain’in konuşmasını kaldığı otelde bir radyoda duymuş ve “*Bu, pek bir harekete geçirme çağrısı değildi, “parlamento çekişmeleri” ile ilgili bir mesaj da değildi. Daha çok BBC’nin yayını durdurmuş bir çağrı oldu.*” demiştir.

Başbakan’ın BBC’nin haber bölümüne yaptığı konuşmanın ardından, kurumun gerçek anlamda yayın yapabilecek tek bölümü neredeyse sadece bu bölüm haline gelmiştir. Saat başı haber bültenleri planlanmıştır, ancak günümüzdeki gibi bugün kanalların “*rolling news*” adını verdiği sürekli haber formatını gerektirecek çok fazla yeni haber olmadığından söz konusu haber bültenleri daha önceki bültenlerin tekrarı şeklinde gerçekleşmiştir. Savaş öncesi haber bültenlerinin dikkate değer bir özelliği olmuşsa da bu o tarihten sonra değişmek durumunda kalmıştır. O zamanki zarif çağda, BBC’de haberleri okuyan spikerlerin smokin giyme zorunluluğu vardır. Çatışmaların başlamasıyla, spikerlerin “günlük” kıyafetler giymesine izin verildi, hatta buna bir spor ceket dahi dahildir. Ancak 1941’in başlarında, halen yayın odasının bodrum katında öngörülemez bir acil durum veya başka bir şey için iki smokin asılı tutulmuştur. Ayrıca, programlar arasındaki boşlukları dolduran sürekli spikerlerdir ve gramofon kayıtlarını çalmak için sık sık gerekli manevraları yapmak üzere stüdyoda bulunmuşlardır. Amaç, kesintisiz bir yayın sağlamak olmuştur. O dönemde görülmektedir ki haber okuyan spiker olmak, BBC’nin ayrı bir meslek olarak tanımlamadığı bir şeydir.

BBC’nin savaş zamanı haber odası ve stüdyoları, potansiyel bomba hasarından korunmak için yeraltının üç kat altına konuşlanmıştır. Ancak, yeraltı trenlerinin sesleri, haber okuyan spikere bazen eşlik etmekten geri kalmamıştır. Ancak, orta dalga üzerindeki ses kalitesi, bugün daha çok alışkın olduğumuz VHF iletimlerinden daha iyi olmadığı

için, yayınların ne kadarının trenleri veya diğer odaların sesini duyduğu açık değildir.

Saatlik haber bültenleri, giderek tekrarlayıcı hale gelen, hükümetten özel duyurularla kesilmiştir. Bunlar da kendilerini tekrar etme eğiliminde olmuşlardır. İçlerinden belki de sadece bir tanesi kamuoyunun bazı kesimlerinden tepki toplamıştır ki bu da savaş ilanının ardından kaçınılmaz olarak “*Eğlence Yerlerinin Kapanmasına Dair Radyo Bildirisi*”dir.

“Eğlence Yerlerinin Kapanması.

Tüm sinemalar, tiyatrolar ve diğer eğlence mekanları derhal ve bildirilene kadar kapatılacaktır. Tecrübeler ışığında, bazı yerlerin bazı alanlarda yeniden açılmasına izin verilebilir. Bombalanırlarsa, büyük sayıda insan ölebilir veya yaralanabilirler. Spor toplantıları ve büyük sayıda insanın bir araya geldiği her türlü eğlence ve zevk amacıyla yapılan tüm toplantılar, bildirilene kadar yasaklanmıştır. Bu özellikle eğlence amacıyla yapılan toplantıları içerir, ancak insanlar herhangi bir durumda gereksiz yere bir araya gelmemeleri konusunda ciddi bir şekilde istenir. Kiliseler ve diğer umumi ibadet yerleri kapatılmayacaktır.”⁸⁹

Avustralya’da, Chamberlain’in yayını yerel saatle 20:00’de kısa dalga üzerinden yayınlanmıştır. Bu yayını bir saat on beş dakika sonra, Avustralya Başbakanı Sir Robert Gordon Menzies’in yayını takip etmiştir: “*Almanya’nın Polonya’yı işgalinde ısrar etmesi sonucunda, Büyük Britanya’nın ona savaş ilan ettiği ve sonuç olarak Avustralya’nın da savaşta olduğunu resmi olarak size duyurmak benim kederli görevimdir*”. Yeni Zelanda da aynı yolu izlemiş ve öğleden sonra Fransa’nın Almanya’ya verdiği ultimatomun süresi dolmuş ve bu yüzden saat 17:00’de Fransa da Almanya’ya savaş ilan etmiştir. Yeni Zelanda ve Fransa’yı 6 Eylül’de Güney Afrika Cumhuriyeti ve 10 Eylül’de Kanada izlemiştir. Fransızların ilanından sonra, Kral VI. George Buckingham Sarayı’ndan Britanya’ya ve Britanya İmparatorluğu’nun tamamına seslenmiştir. Kral’ın görev ve dayanıklılık mesajı, “*ve artık savaş sadece savaş alanında devam edemez*” sözleriyle endişe verici ve kehanetvari bir nitelik taşımaktadır. Hem Kral VI. George hem de Kraliçe, Blitz’in Londra’ya karşı sürdürdüğü savaş sırasında, savaşta direnişin parlayan örnekleri olarak kalacaklardır.

“Bu ağır saatte, belki de tarihimizin en sadık anında, halkımın her bir haneye, hem evde hem de deniz aşırı, kendim eşiginizi aşır size bizzat konuştuğum kadar derin bir hisle bu mesajı gönderiyorum.

Çoğumuzun hayatında ikinci kez savaşın içindeyiz. Defalarca kendimiz ve şimdi düşmanımız olanlar arasındaki farkları barışçıl bir şekilde çözmeye çalıştık. Ama boşuna oldu. Bir çatışmaya zorlandık. Çünkü biz ve müttefiklerimiz, dünya

⁸⁹ BBC Radyo Yayını, 3 Eylül 1939.

üzerindeki herhangi bir medeniyet düzeni için ölümcül olacak bir prensibin meydan okumasıyla karşı karşıyayız.

Bu, bir devletin, güç bencil bir şekilde, antlaşmalarını ve onurlu yeminlerini görmezden gelmesine izin veren bir prensiptir; diğer devletlerin egemenliğine ve bağımsızlığına karşı güç veya güç tehdidini meşrulaştırır. Böyle bir prensip, tüm kamuflajından arındırıldığında, elbette sadece gücün haklı olduğu basit ilkedir; ve bu prensip dünyada hakim olursa, kendi ülkemizin özgürlüğü ve tüm Britanya Milletler Topluluğu tehlikedeki olurdu. Ancak bundan çok daha fazlası, dünyanın halkları korku esareti içinde tutulacak, tüm barış umutları ve uluslararası adalet ve özgürlük umutları sona erecektir.

Bizi karşı karşıya getiren bu son mesele budur. Kendimiz için değerli olan her şey ve dünyanın diğer parçaları için, bu meydan okumayı reddetmemek düşünülemez.

Bu yüce amaç için şimdi halkımı evde ve denizlerin ötesinde, kendi davalarını üstlenmelerini istiyorum. Onları bu deneme zamanında sakin, kararlı ve birlikte durmaları için çağırıyorum. Görev zor olacak. Karanlık günler olabilir ve artık savaş sadece savaş alanıyla sınırlı kalmayacak. Ancak, sadece doğruyu gördüğümüz gibi doğru olanı yapabiliriz ve hürmetle davamızı Tanrı'ya emanet edebiliriz. Hep birlikte, kararlı bir şekilde sadık kalarak ne hizmet ne de fedakarlık isteyebilecek her neyse, o zaman Tanrı'nın yardımıyla, başarılı olacağız.”⁹⁰

O dönem hükümet, konuşmanın bir kopyasını her eve göndermeyi planlamış, ancak Posta Dairesi üzerinde gereksiz bir baskı oluşturacağı ve kağıt israfı olacağı gerekçesiyle bu plandan vazgeçilmiştir. Radyo, ilk kez, elinde bulundurduğu tüm diğer iletişim yöntemlerini geride bırakarak anında haberlerin yayılması için bir araç olarak gücünü kanıtlamıştır. Bir hafta ila on gün içinde, Bilgi Bakanlığı, Kral, Başbakan ve Muhalefet üyelerinin tüm önemli konuşmalarının metinlerini içeren bir broşür yayınlanmış, ayrıca konuşma yayınlarına Fransız Başbakan Edouard Daladier tarafından yapılan bir yayın da dahil edilmiştir.

Lionel Marson, Kral'ın yayınından sonra gelen haber bültenine ulaşmış ve dokuz kişilik Savaş Kabinesi'ne Winston Churchill'in Birinci Deniz Lordu olarak dahil edileceğini dinleyicilere bildirmiştir. Bültenen birkaç gün önce, her Kraliyet Donanması gemisine ve her kara üssüne bir mesaj iletilmiştir: “Winston döndü.” Kral'ın yayınından sonra, İşçi Partisi'nin Yardımcı Lideri Arthur Greenwood, “Özgürlüğe İnanıyoruz” başlığı ile bir konuşma yaparken Liberal Parti adına Sir Archibald Sinclair “Ortak Neden” adını taşıyan bir konuşma yapmıştır. Ardından Canterbury Başpiskoposu “Akşam Ayini” münasebetiyle bir konuşma yapmıştır.

Savaşın ilanını takiben sadece 24 saat sonra, İngiltere ve dünya için en iyi

⁹⁰ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Britanya Kralı VI. George, 3 Eylül 1939, 06:00.

yayıncılık türünün ne olduğuna dair bir dizi teorinin yer aldığı heyecanlı bir dizi not değişimi yapıldığı görülmektedir. Belki de en öngörülü olanı, BBC'nin *Talks Department* adını verdiği 1920'lerde kurulmuş radyo programları hazırlayan bölümünde çalışan John Green'in teklifidir. Dinleyicilerin tarım ve bahçeyle ilgili programlarına ilgi göstermelerini sağlamak amacıyla tasarlanmış olan bu programlar, ailenin gıda arzını destekleme ihtiyacını karşılamak amacıyla, iç savaş sırasında ana cephede önemli bir özellik olacaktır. Green'in patronu Talks Department'in başında bulunan isim olan Sir Richard Roy Maconachie de Green ile aynı fikirdedir ancak bu konuda Kabine'nin, Bilgi Bakanlığı aracılığıyla kendisine öncülük etmesini önermiştir.

Bu ilk tohumlar, 1940 Haziran'ında yayına giren "*Mutfak Cephesi*" adlı bir seriyle dokuz ay sonra meyve vermiştir. Mutfak Cephesi yayını Ekim ayında düzenli olarak sabah 08:15'te yaklaşık 5,5 milyon kişiyi cihazlarının başına toplamayı başarmıştır. Savaş dolayısıyla dünya çapında gıda taşıyan İngiliz ticaret gemilerine Alman denizaltıları tarafından yapılan saldırıların sonucunda yaşanan gıda kısıtlamaları halka 8 Ocak 1940'ta duyurulmuştur. "*Mutfak Cephesi*"nin başarısı o kadar büyük olmuştur ki, Alman radyosu düzenli olarak program ile alay etmiştir. Programın ilk sunucusu hükümetin gıda danışmanlarından biri olan Marguerite Patten olmuştur. Daha sonra, Elsie ve Doris Waters, daha iyi bilinen isimleriyle Gert ve Daisy, Freddie Grisewood ve Mabel Constanduros tarafından sunulmuştur. Gıda Bakanlığı'nda çalışmakta olan yazar George Orwell'in eşi Eileen O'Shaughnessy ve roman yazarı Lettice Cooper de program için senaryo ve alışveriş fişleri hazırlamışlardır.

Savaş sona erdiğinde gıda konusunda yaklaşık 1200 radyo yayını yapılmıştır. İngiliz halkına uygulanan kısıtlama düzeyleri göz önüne alındığında, gıda ulusal bir takıntı haline gelmişti demek mümkündür. "*Mutfak Cephesi*"nin yanı sıra, savaştan önce de yayında olan "*In Your Garden*" (Bahçenizde) radyo yayını (Ekim 1940'da 3 milyon dinleyici), başka programlar da yapılmıştır. Yine başka bir program olan "*Back to the Land*" (Toprağa Dönüş) özellikle küçük arazileri olanlar için önemi giderek artan bir ev yapımı gıda programıdır. 1942'de, "*The Radio Allotment*" (Radyo Bağışlığı) programı yayına başlamış, savaş sonra erince de bu program televizyona "*Gardener's World*" olarak uyarlanmıştır. Bu programlar kesin anlamda haber programları olmasa da birçok insan için savaş döneminde çok değerli bilgiler sağlamışlardır.

Diğer yandan savaştan kaynaklanan gıda kısıtlamaları sadece Britanya Adası'nda sorun olmamıştır. Alman Radyosunda Eylül ayında, haftanın ilk üç günü için menü önerileri sunulduğu görülmektedir. İlginçtir ki Alman Radyosunda yayınlanan menüler dengeli bir diyetten oldukça uzaktır.

“Pazartesi

Kahvaltı: Arpa kahvesi, kepekli ekmek, yere düşmüş elmalardan elma turta.

Öğle Yemeği: Isırgan otu çorbası, elma dilim patates ve beyaz lahanadan hazırlanan sıcak yemekler.

Akşam Yemeği: Hardal soslu patates salatası, bir dilim ekmek ve sosis ile.

Salı

Kahvaltı: Un çorbası, ekmek ve yağ.

Öğle Yemeği: Salatalıkla doldurulmuş ekmek, maydanozlu patates, havuç salatası.

Akşam Yemeği: Kayısı ve yaban mersini ile pişirilmiş tatlı.

Çarşamba

Kahvaltı: “Alman” çayı, kepekli ekmek ve reçel.

Öğle Yemeği: Fasulye, havuç, patates ve pastırma ile yapılmış güveç.

Akşam Yemeği: Pişmiş meyve, kepekli ekmek ve çörek.”⁹¹

Nazi Almanyası'nın Polonya'ya girmekte olduğu ve ayrıca SSCB'nin de giriş arefesinde olduğu günlerde BBC, Polonya Halkının gerçek haberlere ulaşabilmesi amacıyla BBC Lehçe Servisi'ni savaş ilanı ile aynı gün duyurmuş ve 7 Eylül'de söz konusu yabancı dilde servisin ilk yayınlarına başlamıştır.⁹² BBC, Lehçe Servisi'ne ek olarak egemenliği ve toprak bütünlüğü tehlikede olabilecek başka milletler için de *Empire Service*'nin genişletme kararı almış, bunun tezahürü olarak 4 Eylül 1939 tarihinde Afrika kıtasında yoğun konuşulan dillerden biri olan Afrikaans dilinde haber ve program üretimi yapan BBC Afrikaans Servisi yayına başlarken, 5 Eylül'de BBC Macarca Servisi, 8 Eylül'de BBC Çek Servisi, 15 Eylül'de BBC Romance ve BBC Sırp-Hırvatça, 30 Eylül'de BBC Yunanca Servisi ve 20 Kasım 1939 tarihinde ise Türkiye Cumhuriyeti İngiltere Büyükelçisi Dr. Rüştü Aras'ın konuşmasıyla BBC Türkçe Servisi yayınlara

⁹¹ RRG Radyo Yayını, 25 Eylül 1939.

⁹² C. A. L. Cliffe, “London Calls the World”, *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, s.55.

başlamışlardır.⁹³

Bu dönemde yeni ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün dil reformları köhnemiş bir geleneği ortadan kaldırmış ve yayıncılara Türkçe hizmetlerde kullanılacak doğru konuşma biçimi konusunda tüm şüpheleri ortadan kaldırarak, modern ve güçlü bir Türkçe yaratmıştır. Türkiye'ye yapılan yayınlar sabah erken saatlerde ve Greenwich Zamanı ile 18:10'da olmak üzere, günde iki kez verilen haber bültenleriyle sınırlıdır ve haber konuşmaları belirli aralıklarla yapılmıştır. Özel durumlarda, haberlerin yanı sıra saygın konuşmacılar tarafından kısa konuşmalar da eklenmiştir: Ağustos ayında İzmir Fuarı'nın açılışında Lord Lloyd ve Bay Amery, Londra'dan Türk müttefiklere Türkçe hitap etmişlerdir ki, bu başarının başka hiçbir ülke tarafından aşıldığına inanılmamaktadır.

Anlaşılan odur ki “Türk halkının ciddi ve gerçekçi anlayışı”, BBC’de geleneksel olan “doğrudan” haber sağlama politikasını özellikle takdir etmiş ve Türk basını, İngiliz yayınları ile diğer yayınlar arasındaki farkı fark etmekte gecikmemiştir. BBC’nin Türkçe Servisi ile bağlantılı olan herkes için, dostlara ve müttefiklere hitap etme hissi sürekli bir güç kaynağı olmuştur ve dinleyicilerin tepkisi, mektuplar ve Türk basınındaki yansımalar aracılığıyla, son derece cesaret verici olmuştur. Küçük bir Anadolu kasabasından bir Türk dinleyici şöyle yazmıştır:

“Yüzden fazla köylüden oluşan büyük bir kalabalık, günlük haber bültenlerinizi dinliyor. Arasındaki sinyalinize, burada çok popüler olan sinyalinize “adaletin borusu” adını verdim. Bazılarının gülmesi üzerine “Sevgili dostlar, Britanya bizim müttefikimizdir ve küçük ulusların haklarını korumak için silaha sarılmıştır.” diyerek sözümü açıklama gereği hissettim.”

Türkiye’den İngilizce yazılmış başka bir mektup şu pasajı içermektedir:

*“Her türden ve her kesimden Türk için, İngiltere bugünlerin kahramanıdır ve Londra’dan gelen haberler gerçekten de en güvenilir, en ilginç ve bir parça büyüleyici olduğu için tek değerli haber olarak kabul edilmektedir”.*⁹⁴

Bu sırada tarihler 3 Eylül 1939’u göstermekte iken BBC Televizyon Servisi’nde⁹⁵

⁹³ “War Diary”, *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, s.91.

⁹⁴ Sigmar Hillelson, “The Near Eastern Service”, *BBC Handbook 1941*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1941, s.52-53.

⁹⁵ Günümüzde “BBC One” adıyla yayın yapmaktadır.

“Mickey’s Gala Premier” adında Disney çizgi animasyon şirketinin en tanınan karakterlerinden *Mickey Mouse*’nin kısa filmi yayında idi. Bu yayın, televizyon istasyonundan iletilen son yayın olmuştur çünkü saat 12:10’da BBC Televizyon Servisi’ne kapanma emri gelmiştir.⁹⁶ Kapanma emrinin ardından kapanış duyurusu yapılmadan, dünyanın ilk düzenli yüksek çözünürlüklü televizyon hizmeti 20.000 izleyici sayısına ulaşmışken askıya alınmıştır. Bu sayede oldukça maliyetli olan televizyon operasyonları askıya alınarak mali kaynağın daha çok savaştan kaynaklanabilecek olası olumsuz durumlara aktarılması amaçlanmıştır.⁹⁷

4 Eylül 1939 tarihinin erken saatlerinde, savaşın ilanından ve Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) tarafsızlığını ilan etmesinden az bir zaman sonra, savaşın ikiliğini keskin bir şekilde vurgulayan iki olay yaşanmıştır. *The Cunard* hattı gemisi “*SS Athenia*”, İskoçya’nın batı kıyısının açıklarında bir U-botu tarafından torpido ile vurulmuştur. Gemide, kendi evlerinin güvenliği için Birleşik Krallık ve Avrupa’da yaşayan birçok Amerikalı yolcu bulunduğu bilinmektedir. Haber BBC’ye ulaştığı sırada görevli editör ve haber sunucusu, ABD merkezli *Columbia Broadcasting System (CBS)* kanalı Londra muhabiri olan Ed Murrow’un yanında durmaktadır. Savaş sırasında İngiltere’den yaptığı yayınlarla itibarını güçlendirecek olan Ed Murrow, daha sonra Almanların gemiyi silahlı bir tüccar zannettikleri yönündeki iddiasını duymuştur. Yirmi dört saat içinde *Athenia*’dan kurtulan birçok kişi, İskoçya’daki Greenock’a inmiş ve BBC, haberlerde yayınlanmak üzere onların anlatımlarını kaydetmek üzere oraya ulaşmıştır. 1103 yolcunun bulunduğu gemide 118 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu kayıt, günümüzde *Walseley Hornet* adıyla bilinmekte olan otomobilde taşınan iki BBC mobil kayıt ünitesinden biri tarafından yapılmıştır. Bu sırada diğer mobil kayıt ünitesi savaş ilan edilmeden birkaç gün önce gizlice Paris’e götürülmüş ve orada bir yer altı otoparkında tutulmaktadır.

Athenia’da yaşamını yitiren insanların “gerçek haberlerine” karşı çarpıcı bir tezat oluşturan şey, iki gün önce radyoda duyurulan eğlence mekanlarının kapatılmasıyla ilgili sabahın gazetesinde yer alan bir mektuptur.

“Savaş sırasında tüm tiyatroların ve sinemaların kapatılmasına karşı

⁹⁶ Ernest C. Thomson, “Au Revoir Television”, *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, s.53.

⁹⁷ *Yorkshire Evening Post*, “Television Suspended” (1 Eylül 1939), s.8. <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000273/19390901/098/0008>

şiddetle protesto etmeme izin verir misiniz? Bu, benim için hayal gücü eksikliğinin en önemli işareti gibi görünüyor... Hangi Şansölye Hitler temsilcisi, “savaş süresince” herkesin karanlıkta ve korku içinde saklanmasını önerdi?

Neden asker kardeşler, neden,

Melankolik mi olmalıyız?”⁹⁸

Savaşın ilk kurbanlarından biri de BBC Yönetim Kurulu olmuştur. Üye sayısı hemen yedi kişiden ikiye düşürülmüş ve bu adımın kurumun daha hızlı karar alıp uygulamasına olanak tanıyacağı umulmuştur. Aynı anda, bazı yayın alanları için kontrol, Bilgi Bakanlığı’na dönerken en dikkate değer olanı “BBC’ye bağlı hizmetlerin acil durumlarda kontrol edilmesine olanak tanınması” olmuştur. Sansür meselesi hayati bir meseledir ve BBC’nin, gazeteler gibi, sıkı denetimlere tabi olduğu açıkça belirtilmiştir. Daha anlaşılır şekilde ifade etmek gerekirse BBC, düşman için stratejik değer taşıyan bilgiyi yayınlamamalıdır. Kurumun 1940’ta yayınladığı el kitabında, bu durumun sadece “BBC’nin barış zamanındaki özgürlüklerinin küçük bir azalması” olduğu belirtilmiştir.⁹⁹ 7 Eylül tarihinde Bilgi Bakanlığı Danışma Konseyi’nin ilk toplantısı yapılmış, toplantıda sansürün önemli bir konu olduğu tekrarlanmış ancak BBC’deki haberlerin “doğru ve tarafsız olması” gerektiği de açıkça belirtilmiştir. Savaşın sona, Duff Copper da dahil olmak üzere, Bakanlığın tek gerçek işlevinin sansür olduğunu savunanlar olmuştur. Onun görüşüne göre, Bakanlığın bilgilendirme yetenekleri son derece yetersizdir. İşçi Partisi Milletvekili Aneurin Bevan, bu durumu “*Almanlar bizi bombalayamadıysa, Bilgi Bakanlığı bizi ölümcül şekilde sıkıcı hale getirecek.*” şeklinde ifade etmiştir.

Savaşın ilk haftasında, birkaç hafta boyunca, her gün on haber bülteni yayınlanmıştır. Tek sorun, bunların içeriğinin biraz yetersiz bulunmakta olmasıdır. Savaşın açılış haftalarında radyo başında tutulanların kalıcı anıları, duyurular, düzenlemeler ve talimatlar radyoda bir gelgit dalgası yaratmıştır. Bakanlar tarafından resmi yayınlar, kamu bilgilendirme bültenleri ve savaşın ülkeye getireceği kısıtlamalar hakkında konuşmalar yayınlanmıştır. Ancak, tüm konuşmaların ilham verici olduğunu söylemek doğru bir önerme değildir. Bunlara ek olarak, bu dönemde kullanılmak üzere belirlenen plak stokları dahi tekrarlayıcı hale gelmeye başlamıştır. Hatta her gün üç performans sergileyen tiyatro orgu piyanisti Sandy MacPherson dahi, programlara arka

⁹⁸ George Bernard Shaw, *The Times*, 5 Eylül 1939.

⁹⁹ “Wartime Changes”, *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra, s. 94.

plan müziği çalmakta zorlanmıştı. Bu sebeple BBC yöneticilerinde izleyicilerin aşırı maruz kalmış olması mı, yoksa MacPherson'un tükenmişliği mi daha önce gelir sorusu akıllardadır. Yayın akışını doldurmak amacıyla savaşın ilanından on gün önce büyük şehirlerden tahliye edilen çocukların mektupları okunmaya başlanmıştır.

“Merhaba anne ve baba. Endişelenmeyin bizim için. Burada çok mutluyuz. Kimse henüz eve gitmek istemiyor gibi görünmüyor. Neredeyse her gece meralara çıkıyoruz ve bütün ineklerin ve koyunların otladığını ve nehirin aktığını izliyoruz, şimdi oldukça yakındayız. Futbol sahasında futbol oynuyoruz ve kömür madenini izliyoruz. Geçen hafta kızlar ve erkekler netbol maçı yaptılar. 14 kız ve üç erkek vardı, kızlar bizi yendi.”¹⁰⁰

Attlee'nin Parlamento'da yayıncılık konusunda bir konuşma yapmasından beş gün önce daha ilgi çekici yayınlar yapma gayretinde olan BBC, Amerika Birleşik Devletleri başkanının konuşmasının önemli bir bölümünü aktarmıştır. Kongre'de Amerika'nın tarafsızlığı hakkında konuşan Roosevelt sözlerini şu sözlerle tamamlamıştır:

“...Dünya üzerindeki gölgenin hızla geçmesini umut edebileceğimi isterdim. Ancak edemem. Gerçekler, daha karanlık zamanların olabileceğini doğrulamaktadır. Felaket bizim yapımız değil; temel uygarlık değerlerine saldıran güçleri yaratan bir eylemimiz yok. Ancak kendimizi derinden etkilenmiş buluyoruz; ticaret akıntılarımız değişiyor, zihnimiz yeni sorunlarla dolu, dünya işlerindeki konumumuz zaten değişti.

Bu koşullarda politikamızın, en derin anlamda gerçek Amerikan çıkarını takdir etmek olması gerekmektedir. Doğru şekilde düşünüldüğünde, bu çıkar bencil değildir. Kader, bizi, bu yarımküredeki kardeş uluslarımızla birlikte, Avrupa kültürünün ortak mirasçıları haline getirdi. Kader şimdi, Batı dünyasında bu medeniyetin canlı tutulabileceği bir kaleyi koruma görevini üstlenmemizi zorunlu kılıyor. Amerika'nın barışı, bütünlüğü ve güvenliği, saklanmalı ve sakın olmalıdır. Bazılarının artık özgür tartışmanın ulusal güvenlikle uyumlu olmadığını söylediği bir dönemde, sizler eylemlerinizle dünyaya, Amerika Birleşik Devletleri olarak tek bir halk olduğumuzu, tek bir akıl, tek bir ruh, tek bir açık kararlılıkla Tanrı önünde yaşadığımızı gösterin.”¹⁰¹

Roosevelt'in sözlerini duyanlar, ne dediğinin önemini veya ABD başkanından Britanya'ya olan arka plandaki desteğin seviyesini pek fark etmemiş olabilirler.

Savaşın ilk aylarında, BBC'nin yeni Home Service programlarına yönelik, esas olarak sıkıcı ve sönük oldukları gerekçesiyle önemli eleştiriler görülmüştür. Bu sıralarda Alman propagandasının yüzeysel de olsa bir miktar başarı elde ettiği görülmektedir. Batı Avrupa'daki gerçek çatışma ve bombalamaların başlamasından ve Churchill'in görevi üstlenmesinden önce “sahte savaş” olarak adlandırılan dönemde, birçok kişi için,

¹⁰⁰ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Tahliye edilmiş kimliği belirsiz bir çocuk, 10 Eylül 1939.

¹⁰¹ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Franklin D. Roosevelt, 21 Eylül 1939.

propaganda açısından Nazi Almanyasının daha iyi olduğu görülmüştür. Hitler'in "Halk Aydınlatma ve Propaganda Bakanı" olarak bilinen Goebbels, birçok yıllar boyunca kara sanat olarak adlandırılan haber manipölasyonunu uygularken, İngiliz siyasetinde uzlaşma egemendir ve BBC, olayları (her zaman başarılı olamasa da) daha dengeli ve gerçekçi bir şekilde sunmaya çalışmaktadır.

Bu sıralarda Britanya'daki dinleyiciler için *Lord Haw-Haw*'un sesi, aynı anda hem endişeyi hem de eğlenceyi çağrıştıran tanıdık bir ses haline gelmektedir. Bu unvanın verildiği ilk kişi olmasa da William Joyce, "Lord Haw-Haw" olarak tanınmaya başlanmış ve kendisini, Nazizm'in en iyisi olduğunu gören ve çökmekte olan Batı'nın Hitler'e düşeceğini öngören bir İngiliz olarak, tesadüfen, yasadışı bir şekilde kamuoyuna sunmuştur. Aslında Joyce, şiddetli bir Yahudi aleyhtarıdır ve Oswald Mosley'nin kurduğu İngiliz Faşistler Birliği'nin eski bir üyesidir ve hain olarak asıldığı zamana kadar inançlarına sadık kalmıştır. Fakat Hamburg Radyosu'nda Eylül 1939'dan Nisan 1945'e dek süren yayınları, Britanya ve Fransa'da yaşayan insanların morallerini bozmaktadır ve Goebbels'in propaganda politikasına hizmet etmekte başarılı olmuştur. Bu tür yayınlara özellikle gerçek acı vericiyken bir gerçeğin ölçülü anlatımıyla karşılık vermek her zaman zor olmuştur. Fakat BBC bu olaya ustaca ve başarılı bir şekilde karşılık vermiştir. Şubat 1940'ta saat dokuz haberlerine ek olarak "*Postscripts*" (Dipnotlar) programını yayınlamaya başlamış ve bu daha sonra romancı, oyun yazarı ve gazeteci olan John Boynton Priestley'in sesiyle efsaneleşmiştir. Priestley'nin radyoda konuşmalar yaptığı yayınların o dönem her yayın için yaklaşık 6 milyon dinleyicisi olduğu bilinmektedir. Böylece BBC, Lord Haw-Haw olarak bilinen Nazi propagandacısı İngiliz William Joyce'nin popülaritesini azaltmayı başarmıştır.

Elbette savaş koşulları olağanüstü koşullardır ve bu sebeple olağanüstü bir kontrol yönteminin gerekliliği açıktır. Burada BBC ve Britanya Hükümeti'nin kontrolü nasıl sağlamaya kadar vereceği önemlidir. Bilinmektedir ki Bilgi Bakanlığı'nın gerekliliği uzun zamandır kabul edilen bir olgudur ve BBC ile olan ilişkisi savaşın ilanı ile karmaşık bir hal almaktadır. Bilgi Bakanlığı savaşın patlak vermesinden sadece on gün sonra yedi üyeden oluşan BBC Yönetim Kurulu'nun iki üyeye indirileceği duyurulduğunda ortaya çıkmıştır. Bu sırada birkaç ay boyunca bazı kafa karışıklıkları da yaşanmıştır. BBC Başkanı, Britanya Hükümeti'nin savaş çabalarıyla ilgili konularda son sözü söyleme hakkına sahip olması gerektiğini açıkça kabul etmiştir. Bunu, kısa süre sonra önce

Chamberlain'ın Savaş Kabinesi'nde *Lord Privy Seal* (Ferman Mührü Emni) ¹⁰² ve daha sonra Başbakan Yardımcısı olacak olan Clement Attlee'nin, BBC'ye hadım edilmiş gibi görünen bir politikayı şiddetle sorguladığı siyasi bir tartışma izlemiştir. Ocak 1940'ta Chamberlain, Sir John Reith'ten Lord Macmillan'ın ardından Bilgi Bakanı olmasını istediğinde pek sevinmediği bilinmektedir. Bakanlığın itibarı alay konusu haline gelmiştir. Reith “söz konusu bakanlığın kötü bir şöhrete sahip olduğunu” belirtmiş ve BBC'nin tanınan komedyeni Tommy Handley bu olay üzerine Bilgi Bakanlığı'ndan “Kötülük ve Gizem Bakanlığı” olarak söz ettiği sitkom komedi programı “*It's That Man Again*”i hazırlayıp yayınlamıştır. Reith'in arkadaşı olmayan Churchill Başbakan olduğunda Reith'e oldukça sert bir şekilde Ulaştırma Bakanı olmasını teklif etmiş ve Reith bunu isteksiz bir şekilde kabul etmiştir. Çünkü Reith de Goebbels'in zıttı olarak görüldüğü bir dönemi pek keyifli bulmamaktadır.

BBC ile yeni Bilgi Bakanlığı arasında yavaş yavaş kabul edilebilir bir birlikte çalışma yöntemi elde edilmiştir. Yurt içi ve yurt dışı programların sorumluluk sınırları belirlenmiştir. “Danışmanların” irtibat görevlileri atanmış ve düşman ülkelere yönelik propagandanın kontrolü, BBC'nin bilmediği, *Moorgate 84*, *Londra* adresine kayıtlı *Electra House*'de bulunmakta olan “*Department EH*” isimli gizlice finanse edilen bir hükümet örgütünün eline verilmiştir. Eylül 1941'in sonlarında, tartışmasız en yetenekli Bilgi Bakanı olan ve BBC'nin zorluklarını selefi Duff Cooper'dan daha iyi anlayan Brendan Bracken, birçok iyileştirmeler yapmıştır. Bunlar arasında Ogilvie'nin Genel Direktör olarak görevden alınmasının teşvik edilmesi, EH'nin yerine gizli bir Siyasi Savaş İdaresi'nin (*Political Warfare Executive – PWE*) kurulması ve BBC'nin o döneme dek uygulamasının aksine düşman ülkelere yönelik propagandayla daha açık bir şekilde ilgilenilmesi de yer almıştır. PWE'nin kendi vericisi vardır. Nazi Almanyası'nın, Londra ve diğer şehirler de dahil olmak üzere Britanya'ya yönelik yıldırım bombardımanı harekatı, Fransa'nın düşmesinden sonra Ağustos 1940'ta başlamıştır ve BBC de bombardımandan kaçamamıştır. Kum torbalarıyla sarılmış ve her ofiste uyku alanlarıyla donatılmış BBC binaları *Luftwaffe* (Alman Hava Kuvvetleri) için ana hedef olmuş ve 15 Ekim 1940'ta Londra'daki Broadcasting House'ye 500 lb (yaklaşık 227 kg) ağırlığında bir bomba düşmüştür. Tanınmış spiker Bruce Belfrage, bombanın patladığını duyunca

¹⁰² Birleşik Krallık Hükümetlerinde belirli bir devlet dairesinden sorumlu olmayan kıdemli kabine bakanı görevidir.

saat dokuz haberini duraklatmış ancak güvenlik nedeniyle yayında tepki vermemiştir. Bombardımanda yedi kişi hayatını kaybetmiş ve Broadcasting House binası ağır hasar almıştır. En kötüsü de 8 Aralık tarihinde Portland Place'deki mayınların patlamasından sonra ortaya çıkmış, yedi saat boyunca söndürülemeyen alevler BBC'de çalışan bir mühendisin aktardığına göre BBC Broadcasting House'yi "Dante'nin Infernosu'ndan bir sahneye" çevirmiştir. Eylül başlarında alevler bu kez Liverpool'da bulunan St. George Tiyatro Salonu'na zarar vermiş ve salon 10 Mayıs 1941'de tamamen yıkılmıştır. Savaş büyük bir ciddiyetle sivil yerleşim alanlarını tehdit etmektedir.¹⁰³

2.3. Cephelerde BBC

2.3.1. Avrupa Cephesi

Bilindiği üzere Avrupa savaşın merkezidir ve savaş Nazi Almanyası'nın 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'yı işgal etmesiyle başlamıştır. BBC, bu sırada haber bültenleri dışında halkın moralini yüksek tutmak amacıyla programlara yönelmiştir. Bombardıman altında karartılmış evlerde karneye bağlanmış ve gergin olan insanlar saat altı bültenini hevesle dinlemişlerdir. Sunucular o dönemde her bültenin başında isimlerini söylemeye başlamışlardır ki dinleyiciler sunucuların seslerine bir süre sonra alışmış ve sunucuların seslerini duyduklarında dinlediklerinin gerçekten BBC'nin hazırladığı haber bülteni olduğunu da anlamışlardır. Saat dokuz haberleri özel bir ilgi odağı haline gelmiştir. Ülkenin yarısı saat dokuz haberlerini düzenli olarak bölgesel aksan kullanmasıyla tanınan ilk haber spikeri Wilfred Pickles'tan dinlemiştir. "*Yorkshireli Pickles*" BBC'de aksan kullanmanın yanı sıra "BBC'den olmayıp sonradan kuruma dahil olmasıyla" da birtakım tartışmaların fitilini ateşlemiştir.

Savaş sırasında evlerinde bulunan vatandaşlar, ordudaki arkadaşlarının ve akrabalarının ne durumda olduklarını bilmek istemişler ve bu şekilde "halk savaşı" duygusu beslenmiştir. Halkın ve çok zor koşullar altında faaliyet gösteren silahlı servislerin, Bilgi Bakanlığı'ndan bağımsız olarak kendi özel sansürlerini uygulamasından dolayı haber akışı normal seyretnemiştir. Savaş ilerledikçe, Richard Dimbleby, Frank Gillard ve Stanley Maxted gibi halka çeşitli cephelerde olup bitenlerin heyecan verici ve

¹⁰³ Cain, 1992, s.45-48.

çoğu zaman üzücü anlatımlarını aktaran seçkin kişilerden oluşan bir ekip oluşturulmuştur. Çeşitli eğlence programları moralleri yüksek tutmaya yöneliktir. Birçok program yıldız yaratmış ve birçoğu uzun yıllar sürmüştür. Özellikle görülmektedir ki Tommy Handley'in oynamış olduğu ve Ted Kavanagh tarafından yazılmış *"It's That Man Again"* (ITMA) adlı skeçler bütünü dizi en iyi komedi dizisi olmuştur.¹⁰⁴ Temmuz 1939'da başlayıp Ocak 1949'a dek süren dizi dili itibarıyla pek de "yumuşak" dilli değildir. Özellikle Hitler ve Mussolini olmak üzere devlet idarecilerini, politikacıları ve o karakterdeki insanları eleştirir nitelikte olmuştur. Programdaki bir ses *"Zis iss Fumf Speakingink"* diye seslendiğinde dinleyiciler tarafından Lord Haw-Haw'ın parodisinin yapıldığının anlaşıldığı bilinmektedir. Üstelik *"That Man"* da Hitler işe eşanlamlı hale gelmiştir. Burada hem dinleyiciyi eğlendiren hem de (hem içerideki hem de dışarıdaki) düşmana aynı anda gülen yeni bir tür hızlı komedi oluşturulmuştur. Savaş sırasında program çeşitliliği muazzam bir şekilde artmış ve Very Lynn'le birlikte *"Sincerely Yours"* gibi müzik dizileri ile *"Workers' Playtime"* ve *"Music While You Work"* gibi öncelikli olarak mühimmat ve diğer fabrikalarda işçiler ile can sıkıntısı çekmekte olan diğer kitleler düşünülerek tasarlanan müzik programları dahil edilmiştir. Günümüzde dahi BBC Radio 4'ten güçlü bir şekilde devam eden *"Desert Island Discs"* 1942'de yayına başlamıştır. Her türden müzik programı, dinleyicilerin moralini yükseltmenin en etkili yollarından biri haline gelmiştir. 23 Temmuz 1943'te *"The Spectator"* şunları kaydetmiştir: *"Savaş, başka neleri yok etmiş olursa olsun, şüphesiz aramızda müziği yeniden yarattı ve onun halkımızın ihtiyaçları için hayati önem taşıyan canlı bir güç olduğunu doğruladı."*¹⁰⁵ Talihsiz iki yıllık bir aradan sonra, Sir Henry Wood yönetimindeki Balolar, Kraliçe Salonu'nun bombalanmasının ardından 1941'de Albert Hall'da dönmüştür. Yüzlerce müziksever, popülerlikleri nedeniyle geri çevrilmek zorunda kalmıştır.

Daha pratik ve bilgilendirici düzeyde, halkın savaş zamanıyla başa çıkmasına yardımcı olacak gerçekleri ve önerileri sağlamaya çalışan programlar vardır. *"Can I Help You?"* 1939'da başlayan bir tür yurttaşların danışma bürosudur. Sayısız yemek pişirme ve yemek programı, karne ve diğer savaş kısıtlamalarından mustarip ailelerin hayatını kolaylaştırmaya yardımcı olurken, *Radyo Doktoru Charles Hill*, 1942'de paha biçilemez tıbbi tavsiyelerini vermeye başlamıştır. Ayrıca kendisi 1960'larda BBC'nin başkanı da

¹⁰⁴ "Wednesday National", BBC Radio Times, C. LXIV, S. 823, Londra 1939, s.44.

¹⁰⁵ Frederick James Young, "War-Time Music", *The Spectator*, S. 6004 (Temmuz 1943), s.9.

olacaktır. S. H. Middleton'ın *"In Your Garden and The Kitchen Front"* adlı eseri yiyecek kıtlığının üstesinden gelmeye yönelik tavsiyelerle ön plana çıkmıştır. Görüşleri Hükümetin görüşünden farklı olanlar için bir platform olan *"As I See It"* ve savaşla ilgili askeri haberlerin fabrika katındaki eşdeğeri olan *"Industrial Forum"* gibi zihinleri ve hayal güçlerini genişletmeye çalışan programlar daha ciddi boyutlara ulaşmıştır. Şaşırtıcı bir başarı olarak insanları geniş bir yelpazedeki konular hakkında konuşmaya sevk eden ve 1949'a kadar sürmüş, önceden yazılmamış bir tartışma olan *"The Brains Trust"* tur. Filozof C. E. M. Joad, birçok soruya yanıt olarak yaptığı açılış sözleriyle tanınmıştır: *"Ne yapacağınıza bağlı olarak..."*

Savaş sırasında radyo dramalarının seyircisi ikiye katlandı ve 1943'te başlayan *"Saturday Night Theatre"* milyonların düzenli bir buluşması olmuştur. Dorothy L. Sayers'ın 1941'de çocuklar için yazdığı *"The Man Born to Be King"*, Hz. İsa'yı sıradan bir insan olarak tasvir etmesiyle fırtına yaratmasına rağmen bir radyo klasiği haline gelmiştir. Diğer dini yenilikler arasında kısa *"Lift Up Your Hearts"* (sonradan *"Up in the Morning Early"* ismiyle sağlıklı bir zihnin sağlıklı bir vücutta bulunmasını sağlamak için tasarlanmış fiziksel antrenman yayını) ve *"Before the Ending of a Day"* vardır. Before the Ending of a Day bir günlük yayın akışının sonunda 15 dakikalık dua ve kapanış yayınıdır.

Savaşın ilk günlerinden itibaren BBC, silahlı kuvvetlere, esas olarak savaşla ve savaş sonrası dünyanın şekliyle bağlantılı çok çeşitli konularda eğitim dizileri sağlamıştır. Bunlar yirmili ve otuzlu yaşlarında faaliyet gösteren grup dinleme hareketinin üzerine inşa edilmişlerdir. 1945 yılında, savaş sonrası rehabilitasyon sorunlarıyla daha spesifik olarak ilgilenmek için Ofis Okulları Dairesi'nin bünyesinde Özel Kuvvetler Eğitim Birimi kurulmuş, programlar tarihten sivil hayatın sorunlarına kadar uzanmıştır.

Bir şaşırtıcı yenilik, ilham verici doğrudan konuşmanın yükselişidir. Bu tür programların birçoğu savaşı yayınlarken bazıları oldukça bireysel ve ayırt edici olmuştur. Ustası ise muhtemelen Churchill'dir ve ilk kez 19 Mayıs 1940'ta Başbakan olarak yayın yapmış, büyük silahlanma toplantısını sunmuştur. Yayıncılığı ve BBC'yi sevmiyor olsa da kontrol etmek istemiş olan Churchill, konuşmalarında sade bir kelime dağarcığı ve doğrudan ama yoğun ve düşünülmüş bir sunum kullanarak sıradan insanların vatansever kalplerine hitap etmiştir. Tamamen farklı bir şekilde, roman yazarı ve oyun yazarı J. B.

Priestley'nin Yorkshire aksanı Haziran 1940'tan itibaren "*Postscripts*"te yer almaya başladığında geniş kitlelerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Priestley, sıradan insanların umutlarını konuşmuş ancak yetkililere de eleştiri getirmekten çekinmemiştir ki bu da İngiliz radyo dalgalarının özgürlüğüne inanırlığını veren bir çizgi olmakla birlikte Churchill'in görüşlerinden çok farklı sosyal ve siyasi görüşleri cesurca ifade etmiştir. Posta çantasının büyüklüğü, takipçilerinin göstergesidir ancak Ekim 1940'a gelindiğinde, muhafazakar milletvekillerinin sol görüşlerine itiraz etmeleri üzerine kısa bir süre için yayından kaldırılmışsa da 1941'de yayınlara tekrar dönmüştür.¹⁰⁶

Bu doğrultuda BBC Home Service'nin 5 Aralık 1939 Salı gününe ilişkin yayın akışı aşağıda gösterildiği gibidir.

- 07:00 *Big Ben'den zaman sinyali, Saat Duyurusu ve Haberler*
- 07:10 *Radyo Tiyatrosu: "The Casino Players"*
- 07:30 *Günlük kahvaltı zamanı duası yayını: "Lift up Your Hearts"*
- 07:35 *Kadınlar için fiziksel egzersiz hareketleri: "Up in the Morning Early"*
- 07:45 *American Legion Band gazi yardımlaşma vakfı orkestrası kayıtlarından parçalar: "Sousa Marches"*
- 08:00 *Greenwich'ten zaman sinyali ve haberler ile günün program akışının duyurusu.*
- 08:10 *Klasik müzik dinletisi: "Grieg"*
- 08:40 *Müzik dinletisi: "A Nice Cup of Tea"*
- 09:00 *Eric Fogg yönetiminde Orkestra konseri*
- 09:45 *Müzik programı: "The Kenilworth Octet"*
- 10:15 *Dini Yayın: "The Daily Service"*
- 10:30 *Pratik yemek tarifleri programı: "Cooking in Wartime" (Bu bölümde Rena Bosanquet'in sunumuyla Etsiz Yemekler)*
- 10:45 *Arthur Sandford'dan piyano dinletisi*
- 11:00 *Okul Yayını Kuşağı'nın başlangıcı: 9-12 yaş gurubu için fiziksel*

¹⁰⁶ Cain, 1992, s.48-52.

egzersizler

11:20 Okul Yayını Kuşağı: Ara

11:25 Okul Yayını Kuşağı: 9-11 yaş grupları için hikaye okuma yayını: “Junior English”

11:40 Okul Yayını Kuşağı: 5. sınıflar (15 yaş ve üzeri) için programlar ve kuşağın sonu: “Talks for Fifth Forms”, “Science and the Community” ve “The Steam Engine Transforms Society”

12:00 Hikaye okuma yayını: “Blenheim Palace”

12:30 Radyo Tiyatrosu: “The Pig and Whistle” (Komedi)

13:00 Greenwich Zaman Sinyali ve Haberler

13:10 Glasgow Katedrali’nden Wilfred Emery ile Organ Resitali

13:40 Gaumont Sarayı, Birmigham’dan Felton Rapley’in organ konseri

14:00 Okul Yayını Kuşağı’nın başlangıcı: 9-15 yaş grupları için “Living in the Country”

14:15 Okul Yayını Kuşağı: Ara

14:20 Okul Yayını Kuşağı: 9-15 yaş grupları için Christmas müziklerinden oluşan müzik yayını

14:35 Okul Yayını Kuşağı: Ara

14:40 Okul Yayını Kuşağı: 11-15 yaş grupları için hikaye okuma yayını “Senior English” ve kuşağın sonu.

15:00 Konser: “Sid Seymour and His Madhatters”

15:45 Kitaplar hakkında söyleşi programı: “What I’m Reading Now”

16:00 Big Ben’den zaman sinyali ve Haberler

16:45 Ian Whyte yönetiminde Orkestra Konseri

17:00 “Children’s Hour” (Ayrıca 17:30 – 18:00 arası 261.1’den Galler dilinde yayınlar)

17:30 “BBC Military Band” Konseri

18:00 Greenwich zaman sinyali ve Haberler (261.1’den Galler dilinde haberler)

18:15	<i>“John Hilton Talking”</i>
18:30	<i>Jay Wilbur ve orkestrasından müzik yayını: “Melody Out of the Sky”</i>
19:15	<i>Bir Beethoven Resitali: “Lamond”</i>
19:45	<i>Dramatik tarihi olaylar silsilesinin 12 parça halinde yayını: “The Four Feathers”</i>
20:15	<i>Politik komedi programı: Tommy Handley ile “It’s That Man Again”</i>
20:45	<i>Müzik programı: “Accent on Rhythm”</i>
21:00	<i>Greenwich zaman sinyali ve Haberler</i>
21:15	<i>Tartışma programı: “What’s Wrong with the News?”</i>
21:40	<i>Frances Day’in kişisel performansı ile revü: “Day After Day”</i>
22:15	<i>Akşam duası yayını: “An Evening Service”</i>
22:30	<i>Klasik müzik yayını: “Faure”</i>
23:15	<i>Konser: “Geraldo ve orkestrası”</i>
00:00	<i>Greenwich zaman sinyali ve Haberler</i>
00:15	<i>Kapanış¹⁰⁷</i>

10 Mayıs 1940 tarihinde Neville Chamberlain’in yerine Winston Churchill’in Başbakanlık makamına gelmesinin ardından 18 Haziran 1940 tarihinde iki ulusal lider olarak İngiliz Başbakan Winston Churchill ve Fransa Ulusal Komitesi’nin Başkanı Charles de Gaulle, radyoyu kullanma kararlarıyla daha göz önüne gelmişlerdir. Winston Churchill’in aksine, Fransız lider Charles de Gaulle, bu yeni iletişim ortamına doğal bir şekilde uyum sağlamış ve işgal altındaki Fransa halkını harekete geçirmek için savaş boyunca tekrar tekrar kullanmıştır. Bu, onun ilk ve en ünlü konuşmasıdır ve işbu yayın 18 Haziran 1940’ta İngiliz hükümetinin kendisine BBC yayınlarında konuşma izni vermesinin ardından Broadcasting House’den yapılmıştır. Konuşma Fransızca “*L’Appel*” (Çağrı) olarak adlandırılmakla birlikte içinde Fransa’yı özgürleştirmek ve Fransız milletini geri kazanmak için Nazizm’e karşı savaşta kendisine katılma yolunda Fransız

¹⁰⁷ BBC Radio Times, C. LXV, S. 844, Londra 1939, s.21-24.

vatanseverlerini her yerden çağırmaktadır. Bu sözler, modern Fransa için hala büyük bir simgeye sahiptir. Öyle ki konuşmanın yapıldığı 18 Haziran tarihine ithafen Fransa Cumhuriyeti Başkanı olduğu bir dönemde Nicolas Sarkozy, “*Hepimiz 18 Haziran’ın çocuklarıyız.*” ifadesini kullanmıştır.¹⁰⁸ Charles de Gaulle’nin BBC’de yaptığı konuşma şu şekilde gerçekleşmiştir:

“Uzun yıllar boyunca Fransız ordularının başında olan liderler bir hükümet kurdular. Bu hükümet, ordularımızın çöktüğünü ileri sürerek düşmanla savaşmayı bırakma konusunda anlaştı. Elbette düşmanın mekanik, kara ve hava kuvvetleri tarafından yenilgiye uğradık. Sayılarından çok daha fazla, bizi geri çekilmeye zorlayan Almanların tankları, uçakları ve taktikleriyle karşılaştık. Almanların tankları, uçakları ve taktikleri liderlerimizi bugün oldukları yere getirecek kadar şaşırttı.

Ama son söz söylenmiş midir? Umut yok mu olmalıdır? Yenilgi kesin mi? Hayır!

Bana inanın, size tam bilgiyle konuşuyorum ve size Fransa için hiçbir şeyin kaybolmadığını söylüyorum. Bizi yenen aynı araçlar bir gün bizi zafere de götürebilir. Çünkü Fransa yalnız değildir! O yalnız değildir! Yalnız değildir! Onun arkasında büyük bir imparatorluk var. O, denizlere hakim olan ve savaşa devam eden İngiliz İmparatorluğu ile birleşebilir. O, İngiltere gibi, Amerika Birleşik Devletleri’nin sınırsız sanayisini kullanabilir.

Bu savaş, ülkemizin talihsiz topraklarıyla sınırlı değildir. Bu savaş, Fransa’nın savaşıyla bitmemiştir. Bu savaş, dünya çapında bir savaştır. Tüm hatalar, tüm gecikmeler, tüm acılar, dünyada bir gün düşmanlarımızı ezmek için gerekli tüm araçların olduğuna anlamaya engel değildir. Bugün mekanik güç tarafından yenilmiş olsak da gelecekte üstün mekanik güçle bu gücün üstesinden gelebiliriz. Dünyanın kaderi burada. Ben, General de Gaulle, şu anda Londra’da bulunan ben, İngiliz topraklarında bulunan ya da oraya gelecek olan subayları ve Fransız askerlerini, silahlı ya da silahsız, silah sanayisi mühendislerini ve özel işçilerini benimle temasa geçmeye davet ediyorum.

Ne olursa olsun, Fransız direnişinin ateşi sönmemelidir ve sönmeyecektir.”

¹⁰⁸ Robert Seatter, “Sarkozy Marks Anniversary of General de Gaulle’s BBC Broadcast”, BBC, 17.06.2010, <https://www.bbc.co.uk/blogs/aboutthebbc/entries/c6a64564-79d5-3666-8ca7-54501e1e596e>

*General Charles de Gaulle*¹⁰⁹

10 Mayıs 1940 sabahı İngiltere, bazı iç politik anlaşmazlıklar içindeyken Kıta Avrupası'ndan gelen bir haber hem İngiliz iç politikasının hem de savaşın seyrini değiştirmiştir. Nazi Almanyası, Belçika ve Hollanda'yı işgal etmiştir. Churchill, her yerden ve herkesten gelen telgraflarla birlikte bu haberle uyandırılmıştır. Britanya Adası kamuoyu da haberi birkaç saat sonra, saat 07:00'da sunucu Alvar Lidell'den duymuştur.

“Burası BBC Home Service. Şimdi sizlere kısa bir haber bülteni sunuyoruz.

Alman ordusu bu sabah erken saatlerde kara yoluyla ve paraşütçü çıkarma birlikleriyle Hollanda ve Belçika'yı işgal etti. Belçika ve Hollanda orduları direniyorlar. Müttefik hükümetlere yardım çağrısı yapıldı ve Brüksel, Müttefik birliklerin destek için harekete geçtiğini söylüyor.”

Anonsu takip saatlerde Chamberlain, İngiltere'deki siyasi bilinmezliği çözmek üzere meslektaşlarına akşam Kral ile bir görüşme yapmayı planladığını söylemiştir. Daha sonra Kral 6. George ve Başbakan, ülkenin yönetimini kimin devralması gerektiğini tartışmışlar, Kral Halifax'i desteklediğini Başbakan'a iletmış ancak Chamberlain ona Churchill'in tek seçenek olduğunu söylemiştir. Saat 20:15'te karar açıklanmış ve bir saatten kısa bir süre sonra, üç yıldır Başbakan olan Neville Chamberlain, Downing Street'in 10 numaralı adresinden ulusa seslenerek makama veda etmiştir. Vedasını takip eden beş ayın sonunda, 9 Kasım 1940 tarihinde hastalanarak vefat etmiştir.¹¹⁰

Belçika ve Hollanda'nın işgal edilmesi haberi alındıktan itibaren BBC, radyo aracılığıyla Nazi Almanyası'nın yayılmacılığına karşı vatandaşları orduya katılıma teşvik etmek amacıyla yayınlar yapmıştır.

“Bu gece size, Almanların Hollanda ve Belçika'ya karşı geniş çapta kullandığı bir savaş türü hakkında konuşmak istiyorum, yani ana savunma hatlarının arkasına paraşütle asker indirme taktiği.

Böyle bir saldırının başarısı hızına bağlıdır. Dolayısıyla, bu tür bir saldırıyı yenmek için alınacak önlemler de hızlı ve çabuk olmalıdır. Planlarımız bu temele dayanarak geçerlilik kazanmıştır. Siz benden, ya da düşmandan, planlarımızın ne

¹⁰⁹ *Radio France Internationale*, “Charles de Gaulle's June 18 Call To Resist Nazis Still Defines France 80 Years On” (18 Haziran 2020), <https://www.rfi.fr/en/france/20200618-france-charles-de-gaulle-appeal-resistance-18-june-1940-defines-after-80-years-world-war-two-macron-le-pen>

¹¹⁰ Havers, 2007, s.60.

olduğunu söylememi beklemeyeceksiniz, ancak etkili olacaklarına güvenimiz tam. Ancak hiçbir şeyi şansa bırakmamak ve daha önce kullanılmamış kaynaklardan, halihazırda düzenlenmiş savunma önlemlerini tamamlamak amacıyla, sizlerden yardım isteyeceğiz, bu isteğin birçok kişi tarafından memnuniyetle karşılanacağını biliyorum. Savaş başladığından bu yana, Birleşik Krallık'ın dört bir yanından, çeşitli nedenlerle şu anda askeri hizmette olmayan her yaştan erkeklerden ülkenin savunması için bir şeyler yapmak istediklerine dair sayısız talep aldık.

İşte şimdi fırsatınız. Büyük Britanya'da bulunan, 17 ile 65 yaşları arasında olan ve İngiliz vatandaşı olan çok sayıda adamın şimdi öne çıkmasını ve hizmetlerini sunmasını istiyoruz, böylece güvenliğimizi iki kat daha fazla garanti altına alalım. Görevde olduğunuzda silahlı kuvvetlerin bir parçası olacaksınız ve hizmet süreniz savaş süresi boyunca devam edecek. Ücret almayacaksınız, ancak üniforma verilecek ve silahlandırılacaksınız... Sadık yardımınız, halihazırda mevcut olan düzenlemelere ek olarak, ülkemizi güvenli kılacak ve koruyacaktır.”¹¹¹

Belçika ve Hollanda'dan sonra “*The Blitz*” adı verilmiş olan Almanya'nın Britanya Adası'na saldırısı meydana gelmiş ve savaş fiilen Britanya Adası'na ulaşmıştır. İngiliz Kraliyet Hava Donanması (RAF) ile Alman Hava Kuvveti “*Luftwaffe*” arasında gerçekleşmiş olan Blitz için ilk anons bizzat Başbakan Winston Churchill'in şu kelimeleri ile olmuştur:

“Bizim savaş uçaklarımız ile Alman Hava Kuvvetleri arasında büyük bir hava savaşı devam ediyor. Hava şartları elverişli olduğu her zaman, üç yüz ya da dört yüz kadar Alman bombardıman uçağı, avcı uçakları tarafından korunarak bu ada üzerine, özellikle de Kent Yarımadası üzerinde dalga dalga saldırıyor, askeri ve diğer hedeflere gündüz vakti saldırma umuduyla geliyorlar. Ancak, savaş filolarımız tarafından karşılanıyorlar ve neredeyse her zaman dağıtılıyorlar; onların kayıpları ise makinalarının üçte biri, pilotlarda ise altıya bir oranında oluyor. Almanların İngiltere üzerindeki hava üstünlüğünü gündüz vakti sağlama çabası elbette ki savaşın tümünün merkez noktasıdır. Şu ana kadar bu çaba açıkça başarısız olmuştur. Bu, onlara çok pahalıya mal olmuştur.

Öte yandan, havada üstünlük sağlamadan bu ülkeyi işgal etmeye kalkışmak onlar için çok tehlikeli bir girişim olur. Buna rağmen, büyük çapta işgal hazırlıkları kesintisiz olarak devam ediyor. Yüzlerce kendiliğinden hareket eden mavnalı, Avrupa

¹¹¹ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Alvar Lidell, 14 Mayıs 1940.

kıyılarında, Alman ve Hollanda limanlarından, kuzey Fransa limanlarına; Dunkirk'ten Brest'e; ve Brest'ten daha öteye, Biscay Körfezi'ndeki Fransız limanlarına doğru hareket devam ediyor.

Bunun yanı sıra, Dover Boğazı'ndan Manş Denizi'ne doğru onlarca ticaret gemisi konvoyu, Almanların Fransız kıyısında inşa ettikleri yeni bataryaların koruması altında, limandan limana sığınarak hareket ediyor. Hamburg'dan Brest'e kadar olan Alman, Hollanda, Belçika ve Fransız limanlarında şimdi oldukça büyük gemi toplulukları bulunmaktadır. Son olarak, Norveç limanlarından işgal kuvvetlerini taşımak üzere hazırlanan bazı gemiler de vardır.

Bu gemi veya mavna kümelerinin arkasında, çok büyük sayıda Alman askeri bulunuyor, gemilere binip denizleri geçecekleri son derece tehlikeli ve belirsiz yolculuğa çıkma emrini bekliyorlar. Ne zaman gelmeyi deneyeceklerini bilmiyoruz; aslında deneyeceklerinden de emin olamayız; ancak kimse, bu adanın büyük çaplı bir işgaline, tüm Alman titizliği ve yöntemiyle hazırlandığı gerçeğine gözlerini kapamamalıdır. Bu işgal İngiltere'ye, İskoçya'ya, İrlanda'ya ya da her üçünü birden hedef alarak başlatılabilir.

Eğer bu işgal denemesi yapılacaksa, çok uzun süre ertelenemeyecek gibi görünüyor. Hava durumu her an kötüleşebilir. Bunun dışında, düşmanın bu gemi kümelerini sonsuza kadar bekletmesi zor, çünkü her gece bombacılarımız tarafından bombalanıyorlar ve çok sık dışarıda onları bekleyen savaş gemilerimiz tarafından topa tutuluyorlar.

Bu nedenle, önümüzdeki bir hafta ya da biraz daha fazla süreyi tarihimizde çok önemli bir dönem olarak görmeliyiz. Bu, İspanyol Armadasının Manş Denizi'ne yaklaştığı günlerle ve Drake'in bowling oyununu bitirdiği anla, ya da Nelson'un Boulogne'deki Napolyon'un Büyük Ordusu ile aramızda durduğu zamanlarla aynı seviyededir. Hepimiz bunu tarih kitaplarından okuduk; ancak şu anda olanlar, geçmişin bu cesur günlerinden çok daha büyük ölçekte ve dünya ile uygarlığının yaşamı ve geleceği için çok daha önemli.

Bu yüzden, her erkek ve kadın, görevi her ne olursa olsun, özel bir gurur ve özenle hazırlığını yapacaktır. Filolarımız ve küçük donanmalarımız çok güçlü ve sayıca fazladır; Hava Kuvvetlerimiz, bugüne kadar ulaştığı en yüksek güce sahiptir ve sayıca değilse de insan ve makina bakımından üstünlüğünün farkındadır. Kıyılarımız iyi tahkim edilmiştir ve güçlü şekilde savunulmaktadır ve onların arkasında, işgalcileri karşılamak için, her zamankinden çok daha büyük ve daha iyi

donatılmış bir hareketli ordumuz bulunmaktadır.

Bunun dışında, bir buçuk milyondan fazla Ev Muhafızına sahibiz ve onlar da Grenadier Muhafızları kadar düzenli ordu askerleridir; her köyde ve her sokakta her karış toprak için savaşımaya kararlıdırlar.

Bu sözleri dindar ama emin bir güvenle söylüyorum: Tanrı, hakkı savunsun.

Londra'nın bu acımasız, keyfi ve gelişigüzel bombalanmaları, elbette Hitler'in işgal planlarının bir parçasıdır. Hitler, çok sayıda sivil, kadın ve çocukları öldürerek, bu büyük imparatorluk şehrinin halkını korkutup sindireceğini ve onları hükümet için bir yük ve endişe haline getirip dikkatlerimizi hazırladığı vahşi saldırıdan uzaklaştıracağını umuyor. Britanya milletinin ruhunu ya da Londralıların sert yapısını çok az biliyor; onların ataları parlamenter kurumların kurulmasında öncü rol oynamış ve özgürlüğe, kendi hayatlarından çok daha fazla değer vermek üzere yetiştirilmişlerdir. Bu kötü adam, ruhu yıkan birçok nefret türünün deposu ve somutlaşmış hali, geçmişteki haksızlıkların ve utançların korkunç bir ürünü olarak, şimdi de meşhur ada halkımızı gelişigüzel katliam ve yıkım yoluyla ezmeye karar vermiştir. Ancak yaptığı şey, Londra'da neden olduğu yangının tüm izleri silindikten çok sonra bile parlayacak bir ateşi Britanya halkının kalbinde, burada ve dünyanın her yerinde yakmaktan başka bir şey değildir. O, Avrupa'dan Nazi zorbalığının son kalıntıları tamamen sökülüp atılana ve Eski Dünya ile Yeni Dünya, insanın özgürlüğü ve onurunu yeniden inşa etmek üzere el ele verene kadar sabit ve her şeyi tüketen bir alevle yanacak bir ateşi tutuşturmuştur.

Savaşan güçlerimiz arkalarında savaş ne kadar çetin ve uzun sürerse sürsün pes etmeyecek ya da yorulmayacak bir halkının olduğunu bilmektedir. Aksine biz, acının kalbinden ilham, direniş ve zaferin yollarını bulacağız. Bu zafer, sadece kendimiz için değil, herkes için; sadece kendi zamanımız için değil, gelecek uzun ve daha iyi günler için kazanılmış bir zafer olacaktır.”¹¹²

Churchill'in bu konuşmasından yalnız dört gün sonra saat 18:00 Haber Bülteni'nde şu anons yapılmıştır:

“Bu sabah, düşmana ait çok sayıda uçak iki dalga halinde Dover yakınlarında kıyıyı geçti. Hemen güçlü filolarımız tarafından karşılandılar ve bir hava savaşı başladı. Bu esnada, küçük iki düşman filosu Londra bölgesine kadar sızmayı başardı. Bombalar atıldı ve düşman hedefleri arasında bulunan Buckingham

¹¹² BBC Radyo Yayını, 11 Eylül 1940.

Sarayı da tekrar vuruldu. Kraliçe'nin özel bölümleri patlamayan bir bomba nedeniyle hasar gördü. Londra'nın başka bölgelerinde evler vuruldu, bazı yangınlar çıktı ve gaz ile su şebekelerine zarar verildi. İlk raporlara göre, can kaybının az olduğu açıkça görülüyor. Bu saldırıda en az elli düşman uçağı düşürüldü."¹¹³

Gece yarısı haber bülteninde Alvar Lidell ise şu detayları aktarmıştır:

"İşte gece yarısı haberleri ve gece yarısı haberlerini Alvar Lidell sunuyor. Saat 10'a kadar, bugün ülkemiz üzerindeki saldırılarda 175 uçak imha edildi. Bugün, neredeyse bir ay içinde Alman Hava Kuvvetleri için en ağır kayıpların yaşandığı ve onlar adına en maliyetli gündü. Gündüz baskınlarında, 350 ila 400 arasında düşman uçağı iki saldırı halinde Londra ve Güneydoğu İngiltere'ye gönderildi; bunların yaklaşık yarısı vurularak düşürüldü."¹¹⁴

BBC, gelişmeleri haber bültenlerinin yanı sıra RAF bünyesindeki pilot ve diğer askerlerin savaşın gidişatı ile ilgili demeçlerine yer vererek de aktarmıştır. BBC stüdyolarından ABD'de bulunan CBS News için yayınlar gerçekleştiren Ed Murrow ise Londra'nın bombalanması ile ilgili Amerikan dinleyicilere şunları nakletmiştir:

"Bu gece, her gece olduğu gibi, çatıdaki gözlemciler Londra'nın muazzam ormanına bakıyorlar. Uçaksavar topçuları hazır bekliyor. Bu gece yürüyordum, dolunay vardı ve kirli gri binalar beyaz görünüyordu. Yıldızlar ve boş pencereler gizlenmiş durumdaydı. Erkeklerin, kadınların ve çocukların yer altında birkaç saat uyku yakalamaya çalıştığı güzel ve yalnız bir şehirdi Londra."¹¹⁵

BBC, Londra'nın merkezine yapılan hava saldırısına canlı yayında yakalanmıştır ve bu sırada yayında olan sunucu Robin Duff üzerlerine düşmekte olan bombaları canlı yayında şu şekilde aktarmıştır:

"Tam şu anda, iki çok parlak ışık patlaması, üç patlama ve üç duman bulutu görebiliyoruz, şimdi dördüncü gerçekleşti ve her an mermiler bu bölgeye ulaşabilir. Konvoy yanımızdan geçerken karşı tarafta dört duman sütunu yükseliyor. Ve işte (patlama) ilk patlama, şimdi ikinci, tam önümüzde, devasa bir su sütunu yükseliyor. İşte (patlama) üçüncü bomba, ya da belki daha doğrusu mermi, ve bir tane daha gelecek, işte (patlama) o da. Bu dört patlama da şimdiye kadar olduğu gibi, konvoyun oldukça uzağında. Konvoy buradan yavaşça geçerken, patlamaları

¹¹³ 6 O'clock News, BBC, 15 Eylül 1940.

¹¹⁴ Midnight News, BBC, Konuşmacı: Alvar Lidell, 15 Eylül 1940.

¹¹⁵ CBS News Radyo Yayını, Konuşmacı: Ed Murrow, 20 Eylül 1940.

duyuyorsunuz, büyük su sıçramaları yükseliyor ve havada hâlâ duman ve su damlacıkları var. Karşı kıyıda bir ışık patlaması görüp, küçük duman bulutlarının yükseldiğini ve bu tarafta patlamayı beklemenin olağanüstü bir hissini yaşıyorum...”¹¹⁶

Takvimler 1940 yılının Ekim ayını gösterdiğinde ise savaşıa fiilen girme sırası bu kez BBC’ye gelmiştir. Zira 500 librelik gecikmeli infilak eden bombalar doğrudan Broadcasting House’a isabet etmişlerdir. Bu bombalardan biri, Londra’ya düzenlenen saldırıya katılan yaklaşık 200 Alman uçağından biri tarafından atılmıştır. İronik bir şekilde, Broadcasting House binasını hava saldırısından korumak amacıyla uygulanmakta olan yeni bir kamuflaj boyası uygulaması henüz tamamlanmıştır. Bomba, saat 20:15 civarında, yedinci kattaki santral odasının penceresinden içeri girmiş, duvarlar ve katlar boyunca düşmüş ve saat 17:30 civarında beşinci kattaki müzik kütüphanesinde bulunmuştur. Yarım saat sonra biri bombayı hareket ettirmeye çalışmış; kısa bir süre sonra bodrumda yayında olan Bruce Belfrage aynı zamanda ana haber bülteni olan saat dokuz haberlerini okumaya başlamıştır. “Bu akşamki postscript...” demeye kadar gelmiştir ki, boğuk bir patlama sesi duyulmuş ve Belfrage duraklamıştır. Stüdyoda “Postscript” programını sunmak üzere bulunan Lord Lloyd of Dolobran, mikrofonun dışında, biraz telaşıla “Sorun yok” diyerek Belfrage’nin korkuyla karışık endişesini gidererek Belfrage’nin haberlere devam etmesini sağlamıştır.¹¹⁷

Bu aşamada, Broadcasting Centre’den toplu olarak ayrılmanın gizli planlarına başlanmıştır. Eğer Londra yaşanamaz hale gelirse, Wood Norton’un BBC’nin savaş dönemi merkezi olacağı her zaman öngörülmüştür. Ancak Alman bombardımanlarının hedefi her zaman yalnız Londra olmamıştır. Birkaç BBC vericisi ciddi hasar görmüş veya yok edilmiştir, bunlar arasında Birmingham’daki bir bisküvi fabrikasının arazisine kurulan bir verici de vardır. 19 Kasım 1940 Salı gecesi, orada görev yapan üç personel bu sebeple hayatını kaybetmiştir. 21 Şubat 1941 Cuma günü, BBC Swansea Stüdyoları yanmış, Val Gielgud’un drama ekibini taşımak için istekli olduğu Manchester, düzenli bombardımanlara ve “Londra’dakinden bile daha kötü” elektrik kesintilerine maruz kalmaya devam etmiştir. Ancak, BBC’nin Bristol’deki sığınağı en büyük kesintiye maruz kalan yer olmuştur. Mart 1941’de yaşanmış olan özellikle kötü bir saldırının ardından,

¹¹⁶ 9 O’clock News, BBC, Sunucu: Robin Duff, 15 Eylül 1940.

¹¹⁷ Havers, 2007, s.110-111.

Müzik Departmanı üyeleri, Dini Yayınlar ekibine katılmak üzere hızla Bedford’a taşınmışlar, *Variety* ekibi ise Weston-super-Mare’deki küçük bir karakola ve 17 köpek ile bir papağanla birlikte Kuzey Galler’deki Bangor’a giden daha büyük bir gruba bölünmüştür. Savaşın sonuna kadar burada kalmışlar ve Kuzey Galler kıyısındaki çeşitli sahil mekânlarından *“It’s That Man Again”* ve *“Happidrome”* gibi hit programlar üretmişlerdir. Bristol’da kalanlara ise savaşın en tuhaf sığınaklarından birine erişim verilmiştir ki burası *Clifton Rocks Demiryolu İstasyonu*’dur. Burada, dik yüzeyi boyunca inşa edilen, her biri yarı gömülü olan ve kendi acil güç kaynağı ile yiyecek deposuna sahip yedi stüdyo inşa edilmiştir.¹¹⁸

Blitz sırasında BBC’deki insanlar gibi çalışmaya devam etmek zorunda olan birçok insan varken, Londralıların büyük çoğunluğu her gece hava saldırıları sırasında sığınaklara gitmek durumunda kalmıştır. Bazıları Londra Metrosu istasyonlarındaki büyük kamu sığınaklarına giderken, diğerleri kendi bahçelerine kurdukları Anderson sığınaklarını kullanmıştır. Bu durumu gözlemleyen BBC sunucusu Robin Duff, radyoda şunları aktarmıştır:

“Ben bir yer üstü sığınağına gittim ve bu, saldırılar başladığından beri gördüğüm en mutluluk verici manzaralardan biriydi. Çoğu gece bir iş için sokaklarda dolaşıyordum ama bu sığınaktaki rahatlık ve neşeyi eşsiz buldum. Tüm insanlar yakındaki bir apartman bloğundan geliyordu, aile gibi bir atmosfer vardı ve yer gayet güzel görünüyordu; duvarda bayraklar ve film yıldızlarının resimleri vardı, çocuklar etrafa kâğıt süsler asmışlardı; bir yanında sandalyeler ve birkaç masa vardı ve içeri girdiğimde tüm kadınlar harıl harıl örgü örüyorlardı. Sohbetler gırla gidiyordu ve çoğu çocuk gülüp şakalaşıyordu, dışarıdan bir ses geldiğinde gülmeye ve şarkı söylemeye başlıyorlardı. Olanlara karşı genel tutumları sanki “hiçbir şeye aldırış etmemek” şeklindeydi.”¹¹⁹

Nazi Almanyası’nın Blitz saldırısı Mayıs 1941’e dek devam etmiş ve Britanya sınırları içerisinde bulunan iki milyon ev harabeye dönmüştür. Bu iki milyon evden 1,2 milyonu ise sadece Londra’da bulunan yerleşim yerleri olarak kayıtlara geçmiştir. Yaklaşık 40.000 sivil vatandaş hayatını kaybetmiş ve 50.000 sivil ise ciddi yaralı olarak sağlık hizmetlerine başvurmuşlardır. Blitz, ardında tarihi kalıntıların %30’u tahrip olmuş

¹¹⁸ David Hendy, *The BBC: A People’s History*, Profile Books, Londra 2022, s.213.

¹¹⁹ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Robin Duff, 5 Ekim 1940.

bir Londra ile binlerce evsiz bırakmıştır.¹²⁰

BBC, Büyük Britanya'nın Nazi Almanyası'nın Bulgaristan'ı işgali üzerine Balkanlar'a ordu gönderme kararını şu şekilde haberleştirmiştir:

“Alman birliklerinin Bulgaristan’a girmesiyle uzun süredir tehdit edilen Balkanlar’ın Alman işgali doruğa ulaştıktan sonra, Birleşik Krallık’taki Majesteleri Hükümeti, ilgili Dominyon Hükümetleriyle tam istişare içinde, Yunanistan’a bir ordu göndermiştir. Bu ordu, Büyük Britanya, Avustralya ve Yeni Zelanda’dan gelen askerlerden oluşmakta olup, cesur müttefikimizin askerleriyle birlikte kendi topraklarını savunmak için cephede yer almaktadır. Bir süredir İtalyanlara karşı Yunanistan’da faaliyet gösteren Britanya Hava Kuvvetleri, önemli ölçüde takviye edilmiştir.”¹²¹

II. Dünya Savaşı’nın kuşkusuz en önemli kırılma anlarından biri de Barbarossa Harekatı’dır. Nazi Almanyası, 22 Haziran 1941 tarihinde bilinen en geniş çaplı askeri harekatı düzenleyerek Sovyetler Birliği topraklarını ele geçirmek istemiştir. Barbarossa Harekatı’na ilişkin BBC, radyoda şu cümlelere yer vermiştir:

“Dünyanın şimdiye kadar gördüğü en büyük yürüyüş gerçekleşiyor. Alman birlikleri, Fin tümenleri ve Norveç’in fatihleri ile birlikte Doğu Prusya’dan Karpatlar’a kadar birlikte ilerliyorlar. Alman ve Romanya kuvvetleri Karpatlar’dan güneye kadar uzanıyor. Bu cephe, sadece tek tek ülkeleri değil, tüm Avrupa’yı korumaktadır...”

...Yirmi yılı aşkın süredir, Yahudi Bolşevikler bütün Avrupa’yı ateşe vermek istiyordu. Rusya’yı tehdit eden Almanya değil, yalnızca manevi anlamda da değil, askeri anlamda da hâkimiyetlerini yaymak isteyen Moskova’daki Yahudilerdi... Bolşevizm, Milli Sosyalizm ile ölümcül bir düşmanlık içerisindedir. Bolşevik Moskova, varoluş mücadelesi veren Milli Sosyalist Almanya’yı arkadan bıçaklamak istiyor... Gelecek mücadelede, Alman halkı sadece kendi anavatanını savunmakla değil, aynı zamanda tüm medeni dünyayı Bolşevizm’in ölümcül tehlikelerinden kurtarmak ve Avrupa’da sosyal ilerlemenin önünü açmakla görevlendirildiğinin tam olarak farkındadır.”¹²²

Atlantik Savaşı’na dair gelişmelere de haber bültenlerinde yer verildiği

¹²⁰ Havers, 2007, s.117.

¹²¹ BBC Radyo Yayını, 6 Nisan 1941.

¹²² BBC Radyo Yayını, 22 Haziran 1941.

görülmektedir. BBC Atlantik Savaşı'na dair bazen savaş alanlarından aldığı kayıtlarla da yayınlar yapmıştır.¹²³

“Şu anda bir konvoya yapılan ve kayıtlara geçmiş olan ilk saldırının ortasındayız ve sanırım doğru söylüyorum. Bombardıman uçakları tarafından saldırıya uğradık; şu ana kadar konvoyun üzerinden iki geçiş yaptılar. Tüm gemiler delirmiş gibi ateş ediyor. Bir dizi bomba attılar ama zarar verilmedi. Kış tarafta, 12 libre bir topun yanına bir pozisyon aldım ve şu anda top ekibinin tam ortasındayım. Etrafında mermiler var ve aşağıdaki cephanelikten daha fazlası getiriliyor, sanırım onları duyabiliyorsunuz. Bekleyin bir dakika, işte geliyor, iskele kış tarafımızda, 500 fitten daha alçakta, tam karşımızda! Etrafında patlayan izli mermiler var, kış tarafımızdan geçiyor ama hafif bulutların arasından hâlâ onu takip edebiliyorsunuz ve işte bombaları gidiyor. Havada bir an asılı duran dört bomba var, konvoyun üzerine düşüyorlar, bekleyin, iskaladı! Su sütunları fışkırıyor ama görünüşe göre biz iyiyiz, sadece suyun üzerinden yayılan hafif bir barut kokusu var ama bununla ilgilenmeyiz. Iskaladı ve her şey yolunda.”¹²⁴

Bu sırada Anthony Eden, İngiltere Dışişleri Bakanı ve Avam Kamarası sıfatlarıyla Başbakan Winston Churchill tarafından Sovyetler Birliği Lideri Joseph Stalin ve Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Vyacheslav Mikhaylovich Molotov ile görüşmek maksadıyla Moskova'ya gönderilmiştir. Eden'in Moskova yakınlarındaki Klin şehrine vardığında izlenimleri savaşın başka bir yüzünü gözler önüne serer niteliktedir:

“Bu Rus birliklerinin ruhu muazzam; moralleri her zamankinden daha yüksek. Merhamet göstermeksizin ve durmaksızın tekrar tekrar saldıran Almanlara darbeler indiriyorlar. Ben de bunu biraz olsun gördüm. Moskova-Leningrad yolunda Klin'e ve birkaç mil ötesine kadar gittik. Yol kenarında savaşın izlerine bolca rastladık; mermiyle yırtılmış ağaçlar, terkedilmiş silahlar ve paramparça olmuş evler. Aynı zamanda “yakılmış toprak” politikasının da izlerine rastladık. Buralardaki evlerin çoğu ahşaptan yapılmış, sadece bacalar tuğladan; bu yüzden evler yakıldığında, yalnızca tuğla bacalar gökyüzüne doğru yalnız parmaklar gibi yükseliyor. Donmuş bir toprakta “yakılmış toprak”. Bu manzara, tamamen yıkımdan bile daha korkunç.

Alman ordusu hızlı ve uzaklara geri çekilmiş. Klin'e bir cuma günü öğle

¹²³ Atlantik Savaşı, 3 Eylül 1939'da başlayıp 8 Mayıs 1945 tarihinde Müttefik Devletlerin zaferiyle sona ermiş olan II. Dünya Savaşı'nın en uzun deniz savaşıdır.

¹²⁴ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Robert Dougall, 11 Kasım 1941.

saatlerinde vardık. Pazartesi günü şehirde hâlâ çatışmalar sürüyordu ve biz belki 6 veya 7 mil daha ilerledik. Sanırım hiçbir zaman en yakın Almanların 20 mil kadar yakınına gelmedik.

Hitler her zaman hareketli bir savaşı sevmiştir. Şu anda tam da bunu yaşıyor. Klin'in birkaç mil kuzeyinde oldukça şiddetli bir çatışmanın yaşandığı bir bölge gördük. Yol kenarında Rus ve Alman tankları devre dışı bırakılmıştı. Bir hendekte donmuş Alman cesetleri vardı. Geri dönerken önceki gün yakalanmış küçük bir grup Alman savaş esiri gördük; bazılarıyla bizzat konuştum. Gençtiler, neredeyse çocuk yaştaki, aralarından üçü astsubaydı, kötü giyinmişlerdi ve soğuktan acı çekiyorlardı. Hiçbir şekilde zafer kazanmış bir ordunun askerlerine benzemiyorlardı. Hitler'in mutsuz kurbanlarından sadece altı kişiydiler.

Kıyafetlerine bir göz attım ve onlar da bu konuda konuşmaya hazırıldılar. Paltoları, bu ülkede bulunan İngiliz askerlerinin giydiği hizmet paltolarından daha ince ve daha hafifti. Ceketleri de inceydi ve kalitesiz bir malzemeden yapılmıştı. Çizmeleri Rusların topuklu botlarını taklit ediyordu, ancak o kadar sağlam veya sıcak değildi. Hatta ceket düğmeleri bile ucuz ve adi görünüyordu ve genel olarak hepsi sahte bir görünüm sergiliyordu. Eldivenleri yoktu ve sadece ince hırkalar giyiyorlardı, sürekli olarak donmuş parmaklarının üzerine hırkalarının kollarını çekmeye çalışıyorlardı.

Ancak bir istisna yapmam gerekiyor. Hitler'in SS birlikleri ayrıcalıklıydı ve belirgin şekilde daha iyi donanımlara sahiptiler. Rus kışının en sert zamanı henüz gelmediğini unutmayın. Bu durumda Rusların neden kendilerine bu kadar güvenli olduklarını anlayabilirsiniz. Gerçekten de Almanya'da endişeli ve ağır yürekler için bir sebep var. Ziyaretimden edindiğim tecrübe, Stalin ve Molotov ile yaptığım konuşmalar beni, aramızda daha yakın bir siyasi iş birliğinin mümkün olduğu ve gerçekleşeceği konusunda ikna etti. İki tarafın da miras aldığı bir şüpheden kurtulmamız gerekiyor. Hükümet biçimlerindeki fark var. Ancak bunun bizi bölmeye gerektirmediğini asla kabul etmeyeceğim. Dış ilişkilerde önemli olan, bir ulusun iç yönetim biçimi değil, uluslararası davranışdır. Örneğin Hitler'in sorunu Nazi olması değildi. Onun sorunu, evinde kalmamasıydı. O, acımasız bir saldırgan ve doyumsuz bir dünya hâkimiyeti arzusu olan bir saldırgandır...

Bunu Rusya'nın ve bizim tutumumuzla karşılaştırın. Sovyetler Birliği, Almanya'nın kesin yenilgisine kararlı. Biz de öyleyiz. Sovyetler Birliği, Almanya'nın dünyaya bir daha savaş açmasını engellemek için elinden gelen her şeyi yapmaya

kararlı. Biz de öyleyiz. Bu savaşın sebep olduğu tarifsiz insan acısından sonra, Sovyetler Birliği, halkı için kalıcı bir barış kazanmak istiyor; biz de öyle... ”¹²⁵

Doğu Avrupa’da Sovyetler Birliği’nin desteği alınmaya çalışılırken Müttefikler ayrıca Fransa üzerinden hava operasyonları denemeye çalışmaktalardı. 1942 yılının 19 Ağustos tarihinde *Dieppe Harekatı* adı verilen bir saldırı gerçekleştirildi. Bu başarısız girişimin BBC’deki ilk anonsu şu şekilde olmuştur:

“Düşman işgali altındaki Fransa’nın Dieppe bölgesinde bugün erken saatlerde bir baskın başlatıldı. Operasyon hala devam ediyor. Bu arada, Fransız halkına bu baskının bir istila olmadığı telsiz yayınlarıyla bildiriliyor.”¹²⁶

Öğle haberlerinde ise yoğun çatışmaların yaşandığına dair resmi bildiri ve sağ kanatta altı toplu bir bataryanın imhasına yönelik bir baskın düzenlendiği bilgisi yer almıştır.

“İngiliz ya da daha doğrusu İskoç bir savaş muhabiri olarak, Kanadalılarla böyle işler için eğitim aldım ve onlarla savaşa katılmayı umuyordum, ancak son dakikada bir İngiliz Komando birimine transfer edildim. Bu birim, bu adalardaki her alaydan gelen askerlerden oluşan bir kuvvetti. Fransa’ya indiğimde ve onların savaştığını izlediğimde, buna tanık olmayı bir yıllık maaşa değişmeyeceğimi anladım. Ancak bu Komando çocuklarının yaptıkları olmasaydı, Dieppe baskını tam bir fiyasko olabilirdi. Yanlış anlamayın, bu tamamen Kanadalıların düzenlediği bir baskındı, ancak baskının başlamadan önce yapılması gereken küçük bir iş vardı. Dieppe’nin batısında, baskını gerçekleştirecek gücü tamamen mahvedebilecek bir Alman altı inçlik havan bataryası bulunuyordu.

Bu batarya, sahilin ötesindeki yüksek kayalıkların ardında yer alıyordu ve tırmanılması imkânsız, çirkin sarkık kayalıklar vardı. Yapılabilecek tek şey, kayaların arasından geçmektir. Ve sadece geçilebilecek iki yer vardı, kayaların dip kısmında yaklaşık 6 metre genişliğinde iki küçük yarık ya da çatlak. Komando çocuklarla birlikte, günün ilk ışıklarında sahile yaklaşırken hücum çıkarma gemisinde çömelmiş haldeyken bu kayalıkları ve çatlakları gördüm. Onlar bana hayatımda hiç hissetmediğim kadar korku verdi, üstelik ben savaşmayacaktım bile.

Ancak sahile indiğimizde, bir komando askerinin genç arkadaşına fısıldadığını duydum: “Unutma, bu lanet herifler senden iki kat daha korkmuş

¹²⁵ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Anthony Eden, 4 Ocak 1942.

¹²⁶ 7 O’clock News, BBC, 19 Ağustos 1942.

durumda.”

Bir şekilde bu beni daha iyi hissettirdi ve bunun doğru olduğu ortaya çıktı. O kadar riskli bir yoldan bataryaya saldırıyı seçmiştik ki, Almanlar deneyeceğimizi düşünmediler bile. Komando liderlerinin de beklediği buydu. Komando kuvvetinin yarısı bu çatlaklardan birine tırmanacaktı, diğer yarısı ise genç İskoç albaylarının komutasında sahilin daha aşağısına inip bataryayı arkadan sarmaya çalışacaktı. Kısa süre sonra çatlaklardan birinin dikenli tellerle tıklandığını ve bu yolu kullanacak vaktimizin olmadığını fark ettik. Bu yüzden diğer yol üzerindeki iki sıra teli patlatarak ilerledik. Çatlağın tepesinde bir makineli tüfek olacağını bekliyorduk; bir manga asker ve bir makineli tüfek orayı bize karşı savunabilirdi ama orada kimse yoktu. Alman keskin nişancılar oradaydı ve kayıplar verdirdiler, ama bu yeterli değildi. Komando çocuklar tepedeki ormana ulaşım havanlarını kurdular. Havan ateşiyle, obüs bataryasının mühimmat deposunu havaya uçurdular ve öyle büyük bir patlama oldu ki, Hitler'in Blitz'deki en kötü bombaları bile bir davul sesi gibi kalırdı.

Sonra, sabit süngüleriyle genç albay ve adamları, Almanların gelişigüzel döşediği zayıf dikenli tellerin üzerinden açık arazide koşullar ve bataryaya girdiler. Almanlarla göğüs göğse savaştılar ve Almanlar cesurca direndi. Batarya komutanları, ofisinde savaşıyorlardı. O gün için yazdığı emirlerini gördüm, o sırada adamlarının beden eğitimi yapıyor olması gerekiyordu. Ancak o anda ya ölmüşlerdi ya da esirdiler ve büyük silahları patlayıcılarla doldurulup havaya uçurulmuştu. Çatlağı tekrar aşağı indiğimizde ve sahile ulaştığımızda, Komando çocuklar üç saatte savaşıp, tırmanmış ya da sürünmüşlerdi; tam da görevi tamamlamak için verilen süre kadar. Genç albay yanıma oturdu ve “Evet, işi bitirdik,” dedi. İngiltere'ye geri dönmek için uzun yolculuklarına başladıklarında, Dieppe Baskını'nı mümkün kıldıklarını biliyorlardı.”¹²⁷

“Kısa bir süre önce Müşterek Harekat Karargahı tarafından yayımlanan bir bildiriye göre, kuvvet komutanlarından alınan raporlar...bu baskının, üç hizmet kolunun koordinasyonunun başarılı bir gösterimi olduğunu ortaya koyuyor.”¹²⁸

Mayıs ayının sonunda, Polonya sürgün hükümeti, Polonyalı Bundistlerden (sosyalist Yahudi hareketi) Almanların 700.000 Polonyalı Yahudi'yi öldürdüğüne dair

¹²⁷ BBC Radyo Yayını, Sunucu: Alexander Berry Austin, 24 Ağustos 1942.

¹²⁸ Midnight News, BBC, 20 Ağustos 1942.

haber almıştır. 2 Haziran'da BBC, bu bilgiyi aynı şekilde yayınlamış ancak Hitler'in Avrupa'daki Yahudilerin tamamen yok edilmesinden bahsetmekten kaçınmıştır. BBC'nin Avrupa ağı bünyesinde bulunan Lehçe ve Yidiş dillerinde yapılan yayınlarda bu vahşetlerden bahsedilmiş ancak bu, BBC'nin genel yayınlarında pek yer almayan bir konu olarak kalmıştır. Son yıllarda BBC'ye yönelik bir tür revizyonizm yapılarak, Polonya'daki Yahudilerin durumu konusunda, Bilgi Bakanlığı ile birlikte çifte standart uygulamakla suçlanmışlardır. Ancak 9 Temmuz'da, Bilgi Bakanı Brandan Bracken, Polonya'da 700.000 kişinin öldürüldüğünü yineleyerek haberi ve durumu doğrulamıştır. Savaş sona erdiğinde, Birleşmiş Milletler de sorumlu kişilerin hızlı ve ağır şekilde cezalandırılmasını sağlayacağını açıkça belirtmiştir: *"Bu gangsterler, katil olarak yargılanacaklar, çünkü onlar katildirler. Kanunun en katı şekliyle cezalandırılacaklar."* 2 Temmuz'da, BBC'nin Avrupa Servisi'nde Bundistlerin önde gelen isimlerinden biri olan Samul Zygielbojm, Nazilerin Polonya'daki stratejisini ve "bir ulusun bütün olarak, kurşun, top, açlık ve zehirli gaz yoluyla planlı şekilde yok edilmesini" açıkça anlattığı bir yayın yapmıştır. Polonya'da olanların dehşet verici boyutları bir yıl sonra tamamen ortaya çıktığında, Zygielbojm intihar etmiştir.

Bu hassas durumun ortasında BBC, Siyonist düşünceleri ve Filistin Mandası'ndaki yönetimi nedeniyle sıkça İngiliz İdaresi'ni eleştiren Lord Josiah Clement Wedgwood'un Amerika'ya yönelik bir yayınına izin verdiği için sorun yaşamıştır. BBC, yayının sansür sürecinden düzgün geçmediğini kabul ederek "ciddi bir değerlendirme hatası" yaptığını belirtmiştir. Lord'un konuşmasının teması ise ABD'nin Filistin Mandası'nı İngiltere'den devralması gerektiğidir.¹²⁹

"Britanya'dan daha fazla bir şey istemeyin... Biz, Filistin'deki Yahudilerin silahlandırılmasını istiyoruz, çünkü silahlandıklarında ne Hitler'in Almanlarına ne de Filistin'deki Britanya İdaresine teslim olmayacaklarına dair kesin bir inancımız var. Britanya İdaresi, Britanya Parlamentosu ve vicdanından daha güçlü olmuştur. En üst düzeydeki, Britanyalı gibi davranan İrlandalı polislerden başlayarak, tüm İdare, Filistin'deki yarım milyon Yahudi'ye karşıdır. Onlara ne silah, ne toprak, ne serbest göç, ne bir sığınak ne de bir ev vereceklerdir. Yahudileri sevmezler ve Britanya'da, Hitler'in politikasını ve ruhunu destekleyecek yeterince antisemit ve gizli faşist vardır. Şimdi herhangi bir değişiklik, tüm İdareyi kapsamak zorundadır.

¹²⁹ Havers, 2007, s.199.

Hepsinin, Balfour Deklarasyonu'nun uygulanamaz olduğunu kanıtlamak ve kendilerini haklı çıkarmak için çıkarları bulunmaktadır."¹³⁰

3 Eylül 1943'te Müttefiklerin Sicilya Adası'nı ele geçirmesinin ardından Roosevelt ve Churchill tarafından BBC İtalyanca Servisi'nden yapılan bir konuşma ise şu şekildedir:

*"Birleşmiş Milletler askeri güçlerinin ezici kuvvetine karşı onurlu bir teslimiyet. İtalyanların Mussolini ve Hitler için mi öleceğine yoksa İtalya ve medeniyet için mi yaşayacağına karar verme zamanı geldi."*¹³¹

*"Şu an elimize çok önemli bir haber gelmiş bulunmaktadır. Buna göre Roma Radyosu az önce İtalya Kralı'nın Mussolini'nin istifasını imzaladığını duyurdu."*¹³²

Müttefikler, bilindiği üzere 6 Haziran 1944 tarihinde savaşın en kilit çözücü operasyonlarından biri olan "D-Day" veya diğer adıyla "Normandiya Çıkarması"nı uygulamaya başlamışlardır. Çıkarma, Fransa'nın liman kentlerinden biri olan Normandiya'dan başlamıştır. O günün sabahında General Eisenhower, Avrupalılara şu mesajı vermiştir:

"Batı Avrupa halkı: Bu sabah Müttefik Sefer Kuvvetleri askerleri tarafından Fransa kıyılarına bir çıkarma yapıldı. Bu çıkarma, büyük Rus müttefiklerimizle birlikte hazırlanan Avrupa'nın kurtuluşuna yönelik Birleşmiş Milletler planının bir parçasıdır."

Sizlere şu mesajım var: İlk saldırı ülkenizde gerçekleşmemiş olsa bile, özgürlüğünüze kavuşacağınız saat yaklaşıyor. Tüm vatanseverler, kadın erkek, genç yaşlı demeden, nihai zaferin elde edilmesinde bir rol oynayacaktır."

*Direnış hareketlerinin üyelerine, ister yerel liderler tarafından ister dış liderler tarafından yönetilsin: Size verilen talimatları izleyin. Organize direniş gruplarına üye olmayan vatanseverlere ise: Pasif direnişinize devam edin. Hayatınızı gereksiz yere tehlikeye atmayın. Düşmana karşı ayağa kalkmanız ve saldırmanız için size işaret vereceğim gün bekleyin. Bir gün gelecek ve birleşik gücünüze ihtiyacım olacak. O güne kadar sizden disiplinli ve sabırlı olmanızı istiyorum."*¹³³

¹³⁰ BBC Amerikan Servisi Radyo Yayını, Konuşmacı: Lord Josiah Clement Wedgwood, 26 Mayıs 1942.

¹³¹ BBC İtalyanca Servisi Radyo Yayını, 16 Temmuz 1943.

¹³² BBC News Flash, BBC, Sunucu: Maurice Shillington, 25 Temmuz 1943.

¹³³ Broadcast to Europe, BBC, Konuşmacı: Dwight David Eisenhower, 6 Haziran 1944.

Aynı gün, General Eisenhower'den hemen sonra BBC, Norveç Kralı Haakon, Hollanda Başbakanı Prof. Pieter Gerbrandy ve Belçika Başbakanı Hubert Pierlot'un mesajlarını da yayınlamıştır.

*"Bundan böyle, düşmanı engellemek ve yavaşlatmak, kendinizi veya başkalarını tehlikeye atmadan, her zamankinden daha önemli olacak!.. Bu emir, Müttefik askeri yetkililerle temas halinde olan organize direniş gruplarına uygulanmamaktadır; onlara talimatları verilmiş olup, ek talimatlar alacaklardır."*¹³⁴

*"...Her nerede görünmez ve tanınmaz pasif direniş mümkünse, kararlılıkla uygulanmalıdır. Daha güçlü bir eylem gerektiği anda, bu buradan net bir şekilde bildirilecektir..."*¹³⁵

*"...Size gönderdiğimiz parola cesaret, disiplin, birlik ve güvendir..."*¹³⁶

Ayrıca yine aynı günün akşamı 21:00'da yayınlanan haber bülteninde ise bu kez mikrofona Britanya Kralı VI. George'nin geçtiği duyulmuştur.

"Dört yıl önce, ulusumuz ve imparatorluğumuz sırtımız duvarda, ezici bir düşmana karşı tek başına duruyordu. Tarihimizde hiç olmadığı kadar zorlandık ve Tanrı'nın inayetiyle bu sınavı atlattık. Halkın ruhu, kararlı ve adanmış bir şekilde, hiçbir şeyin söndüremeyeceği o görünmeyen ateşlerden aydınlanmış parlak bir alev gibi yandı."

*Bir kez daha büyük bir sınavla yüzleşmek zorundayız. Bu sefer mücadele, hayatta kalmak için değil, iyi amaçlar için nihai zaferi kazanmak için olacak. Yine hepimizden talep edilen şey sadece cesareten ve dayanıklılıktan fazlası. Bir ruh yeniden dirilişi, yeni bir yenilmez kararlılık gerekiyor. Yaklaşık beş yıllık zahmet ve acıdan sonra, savaşa girerken sahip olduğumuz o haçlı ruhunu yeniden canlandırmalıyız ve savaşın en karanlık anıyla yüzleşmeliyiz."*¹³⁷

Normandiya Çıkarması henüz başlamışken İtalyan Başkent Roma'nın Müttefiklerce ele geçirildiği haberi radyoda şu şekilde verilmiştir:

"Burası Roma ve şu an Godfrey Talbot konuşuyor. Şu an bu güzel işgal günümüzde Palazzo Venezia'nın ortasında duruyorum. Ve şu anda, Palazzo

¹³⁴ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Norveç Kralı VII. Haakon, 6 Haziran 1944.

¹³⁵ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Hollanda Başbakanı Pieter Sjoerds Gerbrandy, 6 Haziran 1944.

¹³⁶ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Belçika Başbakanı Hubert Marie Eugène Pierlot, 6 Haziran 1944.

¹³⁷ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Britanya Kralı VI. George, 6 Haziran 1944.

Venezia'nın balkonundaki pencereler, Mussolini'nin konuşmalarını yaptığı pencereler açıldı ve balkona çıkan kişi Mussolini değil, ki bu arada, Mussolini geçen yılın Temmuz ayından beri o balkonda hiç görünmedi. Onun yerine çelik miğferlerini takmış ve tüfeklerini ellerinde tutan üç Müttefik askeri balkonda yer almakta. Yanlarında ise iki Romalı var, bu meydandan yukarıya çıkmış iki İtalyan halkından insan ve o dört kişi, şu an İtalyan ve Müttefik bayraklarını sallıyor. Bu balkonun geçmişte sahnelediği manzaradan çok farklı bir sahne."¹³⁸

Takvimler 25 Ağustos 1944 tarihini gösterdiğinde ise bu kez Paris'in Müttefiklerce ele geçirildiği duyurulmuştur.

"General şimdi meydana dönüp Parisli büyük kalabalığa (makineli tüfek ateşi sesi) doğru ilerliyor. Halkı selamlıyor (makineli tüfek ateşi sesi). O, yürürken bile (silah sesleri) karşılanıyor, General katedrale doğru yürürken (sürekli ateş sesleri) bile... (kaydın bu kısmında boşluk bulunmakta)

*İşte bu, şimdiye kadar gördüğüm en dramatik sahnelerden biriydi. General de Gaulle tam Notre Dame Katedrali'ne girmek üzereyken, her yerde ateş açılmaya başlandı. Ne yazık ki bu ateş seslerini size iletemedim çünkü sığınacak yer arayan bir insan seli tarafından çevrelendim ve mikrofon kablom koptu. Ama General de Gaulle'ün yakınında yere düştüm ve toparlanmayı başardım. General de Gaulle kalabalığı kontrol etmeye çalışıyordu. Katedralin içine doğru yürüdü, bana içeriden, katedralin galerilerinden, yüksek kubbeli tavanın yakınından gelen bir ateş yağmuru gibi göründü. Ancak tereddüt etmeden dimdik ilerledi, omuzları geride, etrafına yağın kurşunlara rağmen merkez koridordan dosdoğru yürüdü..."*¹³⁹

16 Aralık 1944 tarihinde Nazi Almanyası'nın günümüzde Belçika, Lüksemburg ve Almanya sınırları içinde yer almakta olan yoğun ormanlık bölge Ardenler'e hareket başlatması sonucu BBC'nin savaş muhabirlerinden Robert Barr, "War Report" yayınında konuya açıklık getirmiştir.

"Gece boyunca kasaba biraz bombalanmış, biraz da taranmıştı ve bir siren bizi paraşütçü faaliyetlerine karşı uyarmak için uyandırmıştı. Sabah, Alman tanklarının tepenin hemen ardında olduğuna dair bir söylenti dolaşıyordu. Silahlı devriyeler yollara çıktı, ağaçlar yol barikatları olarak devrildi ve kasabanın üzerinden alçak uçuş yapan Thunderbolt ve Lightning uçakları doğudaki

¹³⁸ BBC News, BBC, Sunucu: Godfrey Talbot, 6 Haziran 1944.

¹³⁹ War Report, BBC, Sunucu: Robert Reid, 27 Ağustos 1944.

ormanlarda aramaya başladı. Sonra herkesin gelmesini istemediği o emir geldi. Hızla tahliye etmek zorundaydık. Haber bir şekilde küçük sınır kasabasında yayıldı ve halk, ayrılmamızı görmek için dışarı çıktı. Bazı askerler üç aydır oradaydı ve birçoğu arkadaşlıklar kurmuştu. El sıkışmalar ve birçok soru vardı. Almanlar ne kadar yakındı? Kasabalarına tekrar geleceklerini düşünüyor muyduk? Alman tanklarının gerçekten tepenin hemen ardında olduğu doğru muydu? Bu sorular karşısında rahatsız edici sessizlikler oluşuyordu, Kimse bu sorulara cevap veremiyordu.”¹⁴⁰

Müttefiklerin Ardenler Savaşı zaferi sonrası Alman sınırını geçmiş, bu olaydan yalnız beş ay sonra ise Ren Nehri’ni geçmişlerdir.

“Müttefikler Ren Nehri’ni geçti. General Hodges komutasındaki birlikler, dün öğleden sonra Bonn’un güneyinde, doğu kıyısında bir köprübaşı kurdu. Reuters’in Birinci Amerikan Ordusu’ndan gelen bir raporuna göre, geçiş Köln’ün yaklaşık 40 kilometre güneyinde, Bonn ile Koblenz arasında yer alan Remagen’de gerçekleşti.”¹⁴¹

Müttefikler Batı’da Ren Nehri’ni geçerken Doğu’da Ruslar Nazi Almanyası’nın başkenti olan Berlin’e ulaşmışlardır.

“Burası BBC Home Service. Haberler, Frederick Grisewood tarafından okunuyor. Frank Gillard’ın konuşmasını dinlemek üzere Almanya’daki bir vericimize canlı bağlantı yapıyoruz.

Frank Gillard: Doğu ve Batı, 25 Nisan 1945 Çarşamba günü öğleden sonra saat dört buçukta, General Bradley’nin 12. Ordu Grubu’na ait Amerikan birlikleri, Torgau yakınlarındaki Elbe Nehri’nde Mareşal Konev’in 1. Ukrayna Ordusu grubuna ait Sovyet unsurlarıyla temas kurdu. Bu, tüm Müttefik dünyanın beklediği haber. Nazi Almanyası, nihai çöküşüne yaklaşırken, Almanya tam olarak ikiye bölünmüş durumda.”¹⁴²

Dünyanın beklediği diğer haber de yine aynı isim olan Stuart Hibberd tarafından Londra’dan verilmiştir.

“Bu gece programlarımızı ikinci kez kesmek zorunda kalıyoruz. Bu sefer yayınımızı Moskova’dan muhteşem bir haberle kesiyoruz: Berlin düştü. Mareşal

¹⁴⁰ War Report, BBC, Sunucu: Robert Barr, 18 Aralık 1944.

¹⁴¹ BBC News, BBC, Sunucu: Freddie Grisewood, 8 Mart 1945.

¹⁴² BBC News, BBC, Sunucular: Frederic Grisewood ve Frank Gillard, 25 Nisan 1945.

Stalin, Almanya'nın başkentinin, Alman emperyalizminin merkezi ve Alman saldırganlığının beşiğinin ele geçirildiğini duyurdu. Berlin garnizonu bu öğleden sonra silahlarını bıraktı. Bugüne kadar 70.000'den fazla tutuklama yapıldı."¹⁴³

2.3.2. Asya-Pasifik Cephesi

1942 yılında Anthony Eden'in Moskova ziyaretinden altı ay sonra Winston Churchill, söz konusu yılda yalnızca üç defa gerçekleştireceği radyo konuşmalarından birini şu şekilde gerçekleştirerek Singapur'un işgaline değinmiş, müttefiklerini Japonya'ya karşı savaşa çağırmıştır.

"Bu gece, evdeki sizlere sesleniyorum. Size Avustralya ve Yeni Zelanda'da, güvenlikleri için her sinirimizi zorlayacağımız sadık dostlarımıza, Hindistan ve Burma'daki müttefiklerimize, cesur müttefiklerimiz Hollanda ve Çin'e ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yakın akrabalarımıza sesleniyorum. Hepinize ağır ve geniş kapsamlı bir askeri yenilginin gölgesi altında sesleniyorum.

Bu, bir İngiliz ve İmparatorluk yenilgisidir. Singapur düştü, tüm Malay Yarımadası işgal edildi. Uzaklarda başka tehlikeler de bizi tehdit ediyor ve bugüne kadar evde ve Doğu'da başarıyla direnç gösterdiğimiz tehlikeler hiçbir şekilde azalmış değil.

Bu nedenle, Britanya halkının ve ulusunun kalitesini ve dehasını gösterebileceği anlardan birindeyiz. Bu, talihsizliklerin kalbinden zaferin yaşamsal gücünü çekebileceğimiz anlardan biridir. İşte, çok da uzak olmayan bir zamanda bizi ölümün pençelerinden çıkaran o sakinlik ve metanet ile kararlı bir azmi sergileme zamanı.

Uzun tarihimizde pek çok kez olduğu gibi, zorlukları asaletle ve artan bir güçle karşılayabileceğimizi bir kez daha gösterme zamanıdır. Unutmayalım ki artık yalnız değiliz. Büyük bir topluluğun ortasındayız. İnsan ırkının dörtte üçü artık bizimle birlikte hareket ediyor.

İnsanlığın tüm geleceği, bizim eylemlerimize ve davranışlarımıza bağlı olabilir. Şimdiye kadar başarısız olmadık.

Şimdi de başarısız olmayacağız. Hep birlikte, kararlılıkla fırtınaya doğru ve

¹⁴³ BBC News, BBC, Sunucu: Stuart Hibberd, 2 Mayıs 1945.

fırtınanın içinden ilerleyelim.”¹⁴⁴

Bu sırada Malay Yarımadası üzerinde bulunan gazeteci ve yazar Giles Playfair, hem Malaya Yayın Kurumu (*Malaya Broadcasting Corporation, MBC*) üzerinden hem de BBC üzerinden savaşın Asya-Pasifik’teki seyrine ilişkin önemli yayınlar gerçekleştirmektedir. BBC’de gerçekleşen söz konusu yayınlardan biri şu şekildedir:

*“Singapur’daki son günlerimde hayat bir çeşit neşeli, anarşik bir özgürlük havasına bürünmüştü. Hatta eşyaların yanı sıra para dahi önemini yitirmişti. Umduğunuz tek şey, belki hayatınızı ve özgürlüğünüzü koruyabilmektir. Eski bir atasözünde bahsedilen “iç ve mutlu ol, çünkü yarın ölebilirsin” sözü sorumsuzluklar silsilesi ile bir gerçeğe dönüşmüştü. Singapur’un düşüşünden yaklaşık iki hafta önce eşimi Java’ya gönderdikten sonra doğal olarak oldukça depresif bir haldeyken, arabama ya el konduğunu ya da çalındığını fark ettim. Umutsuz bir şekilde, aynı yöne giden tamamen yabancı birinden beni almasını istedim. Olanları anlattım ve adam gayet rahat bir şekilde, “Bu arabayı istiyor musun? Bende iki tane var, bu yüzden aslında buna pek de ihtiyacım olduğu söylenemez” dedi. Çok teşekkür ettim ve bana anahtarları verdi, olay böylece kapandı. İşte bu, Singapur’daki son günlerdeki atmosferin bir örneğiydi.”*¹⁴⁵

2.3.3. Amerika Cephesi

Bilindiği üzere Amerika Birleşik Devletleri savaşa Mihver Devletlerin 7 Aralık 1941’de gerçekleştirdiği Pearl Harbor Saldırısı ile dahil olmuştur. Bu zamana dek ABD savaş ile ilgili tarafsız bir görüntü çizmiştir.

“Amerika’nın kaderi, 1789’da ilk Başkanımızın ilk yemin töreninde söylediği kehanet dolu sözlerle ilan edildi, sanki bu sözler 1941 yılına hitap ediyormuş gibi görünüyor: “Özgürlüğün kutsal ateşinin korunması ve cumhuriyetçi hükümet modelinin kaderi, Amerikan halkının ellerine emanet edilen bu deneyde haklı olarak ... derinlemesine ... nihayetinde riske atılmıştır.”

Eğer o kutsal ateşi kaybedersek, eğer onu şüphe ve korkuyla boğmamıza izin verirsek, Washington’ın büyük bir cesaret ve zaferle kurmaya çalıştığı kaderi reddetmiş oluruz. Milletin ruhunu ve inancını korumak, milli savunma davasında

¹⁴⁴ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Winston Churchill, 15 Şubat 1942.

¹⁴⁵ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Giles Playfair, 15 Haziran 1942.

vereceğimiz her fedakârlık için en yüksek gerekçeyi sağlar ve sağlayacaktır.

Daha önce karşılaşmadığımız büyük tehlikeler karşısında, kararlı amacımız demokrasinin bütünlüğünü korumak ve sürdürmektir. Bunun için Amerika'nın ruhunu ve Amerika'nın inancını topluyoruz.

Geri çekilmiyoruz. Yerimizde durmakla yetinmiyoruz. Amerikalılar olarak, Tanrı'nın iradesiyle, ülkemize hizmet ederek ileriye gidiyoruz.”¹⁴⁶

20 Ocak 1941’de *BBC Overseas Service*’nin servisi ile yayınlanmış olan bu habere karşılık Amerika Birleşik Devletleri 8 Aralık 1941 tarihinde Japonya’ya savaş ilan ederek II. Dünya Savaşı’na resmen dahil olmuştur.¹⁴⁷ Ardından aynı yıl 11 Aralık’ta da Almanya ve İtalya’ya savaş ilan etmiştir.¹⁴⁸

“Dün, 7 Aralık 1941, Amerika Birleşik Devletleri için sonsuza dek utançla anılacak bir tarih, Japon İmparatorluğu’nun deniz ve hava kuvvetleri tarafından aniden ve kasten saldırıya uğradığı tarih olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri o milletle barış içindeydi ve Japonya’nın talebi üzerine, Pasifik’te barışın korunması amacıyla hâlâ Japonya hükümeti ve İmparatoru ile görüşmelerde bulunuyordu. Aslında, Japon hava filoları Amerikan adası Oahu’yu bombalamaya başladıktan bir saat sonra, Japonya’nın Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçisi ve meslektaş, Dışişleri Bakanımıza yakın zamanda verilen bir Amerikan mesajına resmi bir yanıt sundu. Ve bu yanıt, mevcut diplomatik müzakerelere devam etmenin anlamsız görüldüğünü belirtmesine rağmen, herhangi bir savaş ya da silahlı saldırı tehdidi ya da ipucu içermiyordu.

Hawaii’nin Japonya’ya olan uzaklığı, saldırının birçok gün ya da hatta haftalar önce kasten planlandığını açıkça göstermektedir. Bu süre zarfında Japon hükümeti, Amerika Birleşik Devletleri’ni sahte beyanlarla ve barışın devamı için umut verici ifadelerle kasıtlı olarak aldatmaya çalışmıştır.

Dün Hawaii Adaları’na yapılan saldırı, Amerikan deniz ve askeri kuvvetlerine ciddi zararlar vermiştir. Ne yazık ki size çok sayıda Amerikalı’nın hayatını kaybettiğini bildirmek zorundayım. Ayrıca, San Francisco ile Honolulu arasındaki açık denizlerde Amerikan gemilerinin torpidolandığı bildirilmiştir.

Dün, Japon hükümeti ayrıca Malaya’ya da saldırı başlattı. Dün gece Japon

¹⁴⁶ Havers, 2007, s.129.

¹⁴⁷ United States Senate, “Declaration of War with Japan, WWII (S.J.Res. 116) (Erişim 16 Mart 2024).

¹⁴⁸ United States Senate, “Declaration of War with Germany, WWII (S.J.Res. 119) (Erişim 16 Mart 2024).

kuvvetleri Hong Kong'a saldırdı. Dün gece Japon kuvvetleri Guam'a saldırdı. Dün gece Japon kuvvetleri Filipin Adaları'na saldırdı. Dün gece Japonlar Wake Adası'na saldırdı. Ve bu sabah Japonlar Midway Adası'na saldırdı.

Japonya böylece Pasifik bölgesinin tamamına yayılan bir sürpriz taarruz başlatmıştır. Dünkü ve bugünkü olaylar kendilerini açıklamaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri halkı çoktan fikirlerini oluşturmuş ve ulusumuzun yaşamı ve güvenliği açısından ne anlama geldiğini çok iyi anlamıştır.

Ordu ve Donanma Başkomutanı olarak, savunmamız için tüm önlemlerin alınmasını emrettim ve ulusumuz her zaman bize yapılan saldırının karakterini hatırlayacaktır. Bu önceden planlanmış istilayı alt etmek ne kadar uzun sürerse sürsün, Amerikan halkı, haklı gücüyle, mutlak bir zafer kazanacaktır.

Kongre'nin ve halkın iradesini yorumladığımı düşünüyorum, çünkü yalnızca kendimizi sonuna kadar savunmakla kalmayacak, aynı zamanda bu tür bir ihanetin bir daha asla bizi tehlikeye atmayacağından emin olacağız. Düşmanlıklar mevcuttur. Halkımızın, topraklarımızın ve çıkarlarımızın ciddi bir tehlike altında olduğu gerçeğini görmezden gelmek mümkün değildir. Silahlı kuvvetlerimize olan güvenimizle, halkımızın sarsılmaz kararlılığıyla, kaçınılmaz zaferi kazanacağız, Tanrı bize yardım etsin.

Kongre'den, 7 Aralık 1941 Pazar günü Japonya'nın sebepsiz ve haince saldırısından bu yana Birleşik Milletler ile Japon İmparatorluğu arasında bir savaş durumu olduğunu ilan etmesini istiyorum."¹⁴⁹

Şüphesiz II. Dünya Savaşı'nın ABD açısından en tartışmalı noktalarından biri de Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki kentlerine atılan atom bombalarıdır. Kuvvetle muhtemel fazla ofansif yayınlara uygulanan sansür politikası gereği söz konusu günün kayıtlarına ulaşılamasa da BBC'nin ABD'nin bu girişiminden 10 gün önce Başkan Roosevelt'in şu demecine yer verdiği tespit edilebilmektedir:

*"Eğer şimdi bizim şartlarımızı kabul etmezlerse, havadan Dünya'da daha önce hiç görülmemiş bir yıkım yağmuru bekleyebilirler. Bu hava saldırısının arkasında, henüz görmedikleri sayı ve güçte, ancak zaten farkında oldukları savaş becerisine sahip deniz ve kara kuvvetleri gelecektir."*¹⁵⁰

¹⁴⁹ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Franklin D. Roosevelt, 8 Aralık 1941.

¹⁵⁰ BBC News, BBC, Konuşmacı: Franklin D. Roosevelt, 27 Temmuz 1945.

2.4. Sansür ve Otosansür

Enformasyon Bakanlığı, İkinci Dünya Savaşı başlarken gazeteleri sansüre tabi konular hakkında bilgilendirmiş ve bu yalnızca “Savunma Bildirileri” kapsamında değerlendirilen daha defansif haberler sunulmaya davet edilmiştir. Gönderilen makaleler Bakanlık tarafından incelenmiş ve yönergelere uygun olarak redakte edilmiştir. Hava durumu raporlarından birliklerin tam konumuna kadar potansiyel askeri öneme sahip her türlü bilgi ise savaş koşullarına uygun olarak kaldırılmıştır. Bir makale yayınlanmaya uygun ise resmi bir damga taşıyan belge gazeteye iade edilmiş ve herhangi bir değişiklik mavi kalemle işaretlenmiştir. Doğrudan Enformasyon Bakanlığı tarafından yayınlanan raporlar dahi yayınlanmadan önce sansürlenmiştir. Sistem, basın özgürlüğü ile ulusal güvenlik arasında bir denge kurmak için tasarlanmıştır.¹⁵¹

Tüm gazeteler ile birlikte BBC de sansüre tabidir çünkü Mihver Devletler için askeri değeri olabilecek bilgileri yayınlamamalıdır. Ancak yine gazeteler gibi, askeri değeri olabilecek bilgileri değerlendirirken kendi takdir yetkisini kullanmış ve gerekli gördüğü takdirde şüpheli noktaları kurum kendisi sansürleyerek tam anlamıyla “otosansür” uygulamıştır.¹⁵²

Ayrıca BBC, “*Radio Times*”, “*World Radio*” ve “*The Listener*” gibi kendi baskısı olan yayınların dış ülkelere gönderimi konusunda da sansüre uğramıştır. Sansür düzenlemeleri uyarınca, savaş zamanında “sansürlenebilirler listesi” olarak bilinen ülkelerden herhangi birine gazete ve süreli yayın göndermesine izin vermek mümkün olmamıştır. Ancak BBC yayınlarının yurtdışına gönderilmesine ilişkin düzenli bir sipariş doğrudan BBC’ye veya ihracat iznine sahip bir gazete bayisine verilebilmiştir. Baskıya girme zamanında “sansürlenebilir” ülkeler ise İtalya, Rutenya¹⁵³, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Danimarka, İsviçre, Macaristan, Yugoslavya¹⁵⁴, İsveç, Japonya, Çin, Norveç, San Marino, SSCB, Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya, İspanya, Bulgaristan, Tayland, Vatikan, Romanya, Türkiye, Yunanistan, Portekiz, Monako,

¹⁵¹ Henry Irving, “Chaos and Censorship in the Second World War” (Erişim: 2 Ağustos 2024).

¹⁵² “Censorship”, *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, s.95.

¹⁵³ Günümüzde Ukrayna ve Belarus sınırları içinde yer almaktadır.

¹⁵⁴ 1992 yılından itibaren Sırbistan, Hırvatistan, Bosna Hersek, Kuzey Makedonya, Karadağ, Slovenya ve Kosova olarak dağılmış eski bir Balkan devletidir.

Liechtenstein, Andorra ve bunlara bağılı ölkeler olarak belirlenmiştir.¹⁵⁵

Winston Churchill, 12 Kasım 1939 tarihli konuşmasında iyimser bir tutum sergileyerek, Britanya'nın "savaşın ilk seferini kazanacağını" öngörmüştür. Ancak perde arkasında, BBC'nin savaş kapsamında ilgili bir yönünden memnun değildir. 16 Aralık'ta yapılan bir kabine toplantısında, iki hafta önce 65 yaşına giren Churchill, "tarafsız ölkelerde aşırı reklamı yapılan üzücü kayıplar" hakkında Lord Halifax ile hemfikir olduğunu açıklamıştır. Churchill, BBC yayınlarının, filoya ait batmış olan gemilerin bahislerinin yayınlarda açılmasından duyduğu üzüntüyü ifade ederek, "bu durumun filonun kendisi üzerinde demoralize edici bir etkisi olduğunu ve kayıpların haftada bir kez yayınlanmasının yeterli olacağını" belirtmiştir.

BBC'nin dengeli bir radyo hizmetini sürdürme zorluğu, Noel Arifesi'nde somut bir şekilde ortaya çıkmıştır. O akşam "Pictures in the Fire" adlı bir askeri bandonun yer aldığı programdan hemen önce, Amirallik'ten yeni bir mayın alanıyla ilgili özel bir duyuru yapmak zorunda kalınmıştır. Bu zorunlu duyuru 17 dakika sürmüş ve yayında devamlılığın sağlanması açısından büyük sorunlar yaratmıştır ki bu, savaşın bu aşamasında sıkça karşılaşılan bir durum olmuştur. BBC'nin kendi yayını olan Radio Times ve diğer gazetelerde yayınlanan yayın akışı bilgileri sürekli yanılmıştır çünkü program takvimi çoğu zaman son dakikada değişmiş ve bu yüzden zamanlamalar sık sık yaklaşık seyretmiştir.¹⁵⁶

*"Bütün çocuklara mutlu bir Noel dileriz ve umarız ki, önümüzdeki Noel bu saçmalıklar sona erecek."*¹⁵⁷

Savaşın ilk dört ayının sonunda, Kral, yurtiçi ve yurtdışındaki tüm BBC ağlarında bir Noel Günü mesajı yayınlamıştır. Ayrıca, Gracie Fields, "Lancashire Kraliçesi" adında bir konser verdi; konser Richard Dimbleby'nin Paris'e götürdüğü mobil canlı yayın ünitesi kullanarak Fransa'nın bir yerindeki bir RAF üssünden yapılmıştır ki bu ekipman o dönem tüm ölkedeki tek BBC kayıt ekipmanıdır. Britanya o dönem nispeten az kayıp vermiş olduğu için ulusun ruh hali birçok kişinin tahmin ettiğinden daha az karamsardır. Radyoda her şey neşeli şakalardan ibaret değildir çünkü Noel'den sadece üç

¹⁵⁵ "BBC Publications", *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, s.109.

¹⁵⁶ Havers, 2007, s.39.

¹⁵⁷ Gracie Fields in Concert, *BBC*, 25 Aralık 1939.

gün sonra, daha fazla karne haberi duyurulmuştur ve bu kez şeker ve et karneye bağlanmıştır. Kral'ın yayını, Noel'e gerçekçi bir his sağlamayı başarmıştır; hatta bir miktar iyimserlik bile vardır.¹⁵⁸

“Yeni bir yıl yaklaşıyor. Ne getireceğini bilemeyiz. Eğer barış getirirse, ne kadar minnettar olacağız. Eğer bize sürekli mücadele getirirse, yılmayacağız. Bu arada, satırlarda hepimizin cesaretlendirici bir mesaj bulabileceğimizi hissediyorum, ki kapanış sözlerimde size söylemek istediğim şudur:

Yeni yılın kapı eşiğinde beklerken, “Bilinmeyene güvenle adım atabilmem için bana bir ışık ver” dedim. Ve o, “Karanlığa çık ve ellerini Tanrı'nın eline koy. Bu senin için ışıktan daha iyi ve bilinen bir yoldan daha güvenli olacaktır.” diye cevap verdi.

O Yüce El hepimizi yönlendirsın ve desteklesin.”¹⁵⁹

2.5. Hitler'in İntiharı ve VE-Day

Tüm dünyanın beklediği haberlerden biri Londra'daki BBC Stüdyosu'nda bulunan sunucu Stuart Hibberd tarafından ilan edilmiştir.

“Mevcut program akışını önemli bir haber duyurusu yapmak amacıyla kesiyoruz. (Çan sesi) Burası Londra. Alman Radyosu, Hitler'in hayatını kaybettiğini duyurdu. Tekrar ediyorum, Alman radyosu, Hitler'in hayatını kaybettiğini duyurdu.”¹⁶⁰

BBC Genel Müdürü William Haley, o gün bir personele verdiği notta BBC'nin savaştaki rolü ile ilgili şunlara değinmiştir:

“Altı uzun, yorucu ve tehlikeli yılı geride bıraktık... ve tüm bu yıllar boyunca yayınlar devam etti. Bugünkü zafer, BBC'deki herkesin kendisinin de bir rol oynadığını hissedebileceği bir zaferdir.”¹⁶¹

BBC'nin genel müdürü William Haley, radyonun o günkü programlarının “sevinç, şükran, hürmet ve uyarı arasında bir dengeyi gözetmesi” gerektiği konusunda personeli uyarmıştır. Ayrıca, BBC'nin bu özel gün için “zirveye ulaşmasını” ummuştur.

¹⁵⁸ Havers, 2007, s.39-40.

¹⁵⁹ BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Britanya Kralı VI. George, 25 Aralık 1939.

¹⁶⁰ BBC News, BBC, Sunucu: Stuart Hibberd, 1 Mayıs 1945.

¹⁶¹ Seatter, 2022, s.64.

Gerçekten yapılan hazırlıklar bu beklentiyi karşılayacak düzeyde olmuştur. Güneş doğarken, Broadcasting House'nin 1937'den beri ilk kez ışıktandırıldığı ve 22 Müttefik ülkenin bayraklarıyla süslendiği görülmüştür. İçeride ise program yapımcıları, sanki Batı Cephesinde başka büyük bir savaşı izliyorlarmış gibi hazırlıklar yapmışlardır. Özel vericiler ve telefon hatları kiralanmış, ülkenin çeşitli yerlerinde dış yayın birimleri kurulmuş, tecrübeli savaş muhabirleri stratejik noktalara yerleştirilmiştir. Öğleden sonra ve akşam saatlerinde çok sayıda insan, mikrofon başında sadece o günün değil, son altı yılın hikâyelerini paylaşmaya hazır şekilde beklemektedir. Başbakan Churchill, saat 15:00'te Downing Street'ten bir konuşma yapmıştır:

*“Kendimize kısa bir sevinç dönemi tanıyabiliriz, ancak önümüzdeki zorlukları ve çabaları bir an için unutmamalıyız.”*¹⁶²

Kral VI. George ise saat 21:00'da konuşma yapmıştır. Big Ben'in çanları çalınmış, milli marş söylenmiş, İmparatorluktan bahsedilmiştir. Ancak yüksek düzeydeki resmi anlar, saatlerce süren dans müziği ve eğlenceli şovlarla kolayca gölgede kalmıştır. *Granada, Clapham Junction*'da org ile valsler çalınmış; *Crookhall Kömür Madeni Bandosu, Gateshead Belediye Binası*'nda performans sergilemiş; *Lew Stone* ve orkestrası ise Southampton'daki bir otelde sahne almıştır.¹⁶³ Kilise çanlarının çalması, gün boyunca tekrarlanan bir tema olurken *York Minster, Coventry Katedrali*'nin kalan kısmı ve *Dorset*'in *Puddletown* köyündeki bir kiliseden canlı yayınlar yapılmıştır. Bir dinleyicinin dediği gibi, bu farklı yerlerden gelen çan seslerini duymak *“bütün ülkenin erken yaz gününde hep birlikte sevindiği hissini vermiştir”*. Program akışı, Britanya'nın farklı köşelerini bir araya getirip, çeşitli ve birleşmiş bir ulusun tüm gün süren bir ses tasvirini yaratmaya çalışmış nitelikte gerçekleşmiştir. Cardiff, Swansea, Birmingham, Liverpool, Newcastle, Glasgow ve Portsmouth sokaklarından yayınlar yapılmıştır.¹⁶⁴ Güney Galler'deki madencilerden ve Belfast'taki liman işçilerinden mesajlar iletilmiştir. Bangor'dan toplu şarkılar söylenmiştir. Sınıf, bölge ve zevk sınırlarını aşma çabası barizdir. Aynı şekilde, BBC'nin bu törenlerde biraz da olsa kontrolsüz duygulara yer verme arzusu da açığa çıkmıştır. Gece yarısından hemen sonra, Stewart MacPherson, Londra'nın *Piccadilly Circus*'unda günün yayınlarının doruk noktalarından birini

¹⁶² BBC Radyo Yayını, Konuşmacı: Winston Churchill, 8 Mayıs 1945.

¹⁶³ Hendy, 2022, s.283.

¹⁶⁴ Hendy, 2022, s.284.

aktarmıştır. Arka planda kalabalıkların tezahüratları eşliğinde, etrafındaki muhteşem kalabalığı tarif ederken insanlar, Britanya, Sovyet ve Amerikan bayraklarını asmaları için direklerle tırmanmışlar, diğer insanlar da havai fişekler patlatmışlardır.

“Kimse gitmek istediği yöne gitmiyor ve kimsenin umurunda değil... Bu anı beklemek neredeyse beş yıl sekiz aya değerdı.”¹⁶⁵

Ülke genelinde dinleyiciler, o günün gelişmelerine dahil olabilmek için radyo cihazlarını uzun süre açık tutmuştur. Gece karanlığı çöktüğünde de radyoların açık kaldığı bilinmektedir.

Piccadilly Circus’taki yorumları sırasında MacPherson, kısa bir süre düşündükten sonra, tarif ettiği insanların ne kadarının hâlâ savaşmakta olan akrabaları olduğunu merak etmiştir. Bu, günün kutlamalarına küçük ama gerekli bir melankoli notası ekledi denilebilir. Akşamın ilerleyen saatlerinde, dinleyiciler Glasgow’dan Bayan MacDonald’ın dokunaklı yorumlarını duymuşlardır.

“Britanya Adaları’ndaki birçok anne için bu gece, sevinç kadar hüüzün de barındırıyor olmalı Savaşın sadece yarısının bittiğini unutuyorum.”¹⁶⁶

MacDonald’ın oğullarından biri İtalya’da hayatını kaybederken diğeri de bir bacağını kaybetmiştir. İki oğlu daha o tarihte Uzak Doğu’da, halen savaşmaktadır ve halen tehlikedelerdir. Günün en kasvetli anı ise, Wynford Vaughan-Thomas’ın bir haberini sunduğu an olmuştur. Almanya’da Lüneburg’un ana meydanında bulunan Vaughan-Thomas belediye binasından sarkan tek bir beyaz bayrağı ve öğleden sonra sıcağında toplanan, Nazi teslimiyetini ve ülkelerinin Müttefik Seferi Kuvvetleri ve Sovyet Ordusu tarafından işgal edileceğini duyan Alman kalabalığını anlatmıştır. Mağlup olan taraftakilerin durumu, Britanyalı dinleyicilerin gözünden tamamen kaçmamış olacak ki Thomas şu şekilde bir anons da yapmıştır:

“Avrupa’da durum korkunç olmalı. Bizler herkesi nasıl doyuracağız?”¹⁶⁷

Günün karmaşık duyguları, Broadcasting House içinde de oldukça belirgindir. Bazı dinleyiciler, 13:00 Haberleri sırasında stüdyoda bir kokteyl partisi sesi duyduklarını düşündüklerini iletmışlerdir. Aslında olan şudur ki haber spikeri Stuart Hibberd, mikrofon

¹⁶⁵ BBC Radyo Yayını, Sunucu: Stewart MacPherson, 8 Mayıs 1945.

¹⁶⁶ BBC Radyo Yayını, Sunucu: MacDonald, 8 Mayıs 1945.

¹⁶⁷ BBC Radyo Yayını, Sunucu: Wynford Vaughan-Thomas, 8 Mayıs 1945.

başında eski madalyalarını göğsüne takmış halde haber bültenini sunmuştur. Haberleri okurken duyulan sesler, madalyalarının çınlamasıdır ve bunu vatansever bir coşkuyla yaptığını anlamak zor değildir. Bu arada, üst katta, *Duplicating Section*'da Mary Lewis ve ekibi, ekstra programlarla başa çıkmaya çalışarak bir kez daha yoğun mesai yapmıştır. Gönüllüleri göreve çağırıp senaryoları ve program akışlarını yazdırdıktan sonra dışarı çıkabileceklerini söylemiştir.

“Kızlar yanlarında kâğıt şapkalar, konfetiler ve yiyecekler getirmişti, herkes bir tatlı kuponundan feragat etti ki hepimiz biraz tatlı yiyebilelim. Makineler çalışırken yüksek sesle şarkı söylüyorduk ve yerler kâğıtlarla doluydu.”¹⁶⁸

BBC personelinden bazıları, bu özel günde bile kutlama yapmanın zor olduğunu düşünmüş olabilir. Harman Grisewood, yaklaşık dört yıldır BBC'nin Avrupa'ya yönelik programlarını yürütmenin verdiği stres altında zorlanmıştır.

Sadece birkaç hafta önce, Grisewood ofisinde bayılmış ve baygın halde dışarı taşınmak zorunda kalmıştır. Genel Müdür'ün ona kısa bir tatil teklif edeceğini ummuş ise de umduğu gerçekleşmemiştir. BBC'nin koridorlarında ve ofislerinde zaten bir “toparlanma havası” hâkimdir ve BBC'nin savaş sonrası dünyaya hızla uyum sağladığı bu dönemde, o da yoğun iş değişim sarmalına katılmak üzeredir. Savaşın son yılında Müttefik Seferi Kuvvetleri Yüksek Karargahı (SHAEF) için çalışan düzinelerce personel geri dönmüştür. Malcolm Frost, Genel Müdür William Haley'den, “gidip İzleme Servisi'ni toparlama” talimatıyla geri dönmüştür. Ayrıca Churchill, BBC'nin denizaşırı yayınlarının “büyük ölçüde kesilmesini” istemiştir. BBC'nin savaş sırasında yürüttüğü çalışmalarda çok önemli rol oynayan birçok yabancı personeli, işlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bazıları, memleketlerine dönme fırsatını yakalamış ancak diğer birçok Britanyalı meslektaşları BBC dışındaki önemli görevlere geçmek zorunda kalmıştır. Noel Newsome, kısa bir süre Bush House'da bir tür pan-Avrupa organizasyonu yöneteceği bir görev ummuşsa da yaklaşan genel seçimde Liberal Parti adayı olarak yer almaktadır. Ivonne Kirkpatrick, Dışişleri Bakanlığı'na dönmüştür ve Grisewood'a istihbarat tarafında kendisine katılma daveti göndermiştir ancak Grisewood bu teklifi BBC'de kalmayı tercih ederek reddetmiştir. Kaçınılmaz olarak, Almanca Servisi'nde bir toplu ayrılma yaşanmış ve üyelerinin çoğu, Almanya'nın parçalanmış

¹⁶⁸ Hendy, 2022, s.286.

yayın sistemini yeniden inşa etmek için Almanya'ya gitmiştir. Politik Savaş Yürütme Ofisi'nde çalışmış olan Dick Crossman, yaklaşan genel seçimde İşçi Partisi adayı olmuştur. O da Martin Esslin'i öğle yemeğine davet etmiş ve onu da katılmaya ikna etmeye çalışmıştır. Esslin nazikçe aslında sosyalist olmadığını ve Bush House'de kalacağını açıklamıştır. Burada, daraltılmış Avrupa Servisi'nde hayatta kalanlardan biri olmak istemiştir ancak önündeki yolun zor olacağı da açıktır. Nazi propagandasına karşı olağanüstü savaş zamanı geçmişine rağmen, terfi için gerekli olan güvenlik onayını alması birkaç yıl sürmüştür. Guy Burgess gibi diğerleri güvenlikten başarılı bir şekilde geçerken, Esslin kenarda kalmak zorunda kalmıştır. Esslin, güvenlik servislerinin “İngiliz beyefendilerinden büyülendiklerini ve yabancılardan şüphelendiklerini, oysa durumun tam tersi olması gerektiğini” fark etmiştir.¹⁶⁹

2.6. Normal Yayınlara Dönüş

BBC'nin altı yıllık savaş yayını ve psikolojisinden çıkması elbette kolaylıkla gerçekleşmemiştir. 1945 yazında, dünya çapındaki olaylar baş döndürücü bir hızla değişiyor gibi görünmekteydi. *VE-Day*'dan sadece iki hafta sonra, *Mass Observation*'un Londra'daki bir katılımcısından oldukça umutsuz bir makale görülmüştür:

“Tepki şimdiden kendini göstermeye başladı... Britanya ve ABD, SSCB ile ters düşüyor gibi görünüyor. Barışın parlak gökyüzünü görmemiz gereken bir zamanda, önümüzde sadece çekişme ve karmaşa var.”¹⁷⁰

Uluslararası komünizm tehdidi hakkında artan paranoyanın ilk sinyalleri arasında, Noel Newsome'nin Britanya'nın kalbinde yer aldığı birleşik bir Avrupa hayali hızla solmaktadır. Bunun yerine, Atlantik ötesi bağlar güçlenmektedir. Malcolm Frost'un rehberliğinde, *BBC Monitoring Service* (İzleme Servisi), CIA ile maliyetleri ve bilgileri paylaşacağı anlamına gelen bir iş birliği kurmuştur. Böylece BBC'nin izleme ve dinleme faaliyetlerine odaklanması kesin bir şekilde doğuya kaymıştır.

Bu sırada iç cephede de siyasi iklimin dramatik bir şekilde yeniden şekillendiği bir döneme girilmiştir. Temmuz ayında, on yıldır gerçekleşen ilk seçimlerde, Britanya'nın seçmenleri, sosyal reform konusunda ayak sürümeleri nedeniyle Muhafazakâr Parti'yi

¹⁶⁹ Hendy, 2022, s.287.

¹⁷⁰ Hendy, 2022, s.288.

cezalandırma şansı yakalamışlardır. Churchill, Huddersfield şehrini ziyaret ettiğinde, bir kadın, “o hiç patates kuyruğuna girmek zorunda kalmadı,” diye yorum yapmıştır. Giden Başbakan, seçim kampanyasında yorgun ve düzensizdir. İşçi Partisi’nin “Geleceğe Yüz” vaat eden manifestosuyla kazandığı ezici zaferin ardından, yeniden inşa üzerine yeni ve kapsayıcı bir vurgu yapılmıştır.¹⁷¹

Cesur önlemlere olan ihtiyaç, etrafa bakan herkes için açıktır. Ülke, BBC gibi savaşı kazanmıştır. Ancak her ikisi de bu çabalarla hırpalanmış ve yıpranmıştır. Eylül 1939’da Broadcasting House’da asansör görevlisi olarak çalışan genç John Daligan, BBC’nin merkezinden ayrılmış ve savaşa katılmak üzere yola çıkmıştır. VE-Day’dan altı ay sonra döndüğünde, “*Binanın ne kadar kötü durumda olduğunu görmek biraz şok ediciydi*”¹⁷² demiştir. Broadcasting House artık orijinal parlak beyaz renginde değildir. Çamur grisi ve bombaların verdiği hasarlardan dolayı da delik deşik durumdadır. Ayrıca iş garantisi de yoktur. Onun yokluğunda, bir dalga yeni gelenler BBC’deki kariyerlerine çoktan başlamışlardır. Kuruluş, Eylül 1939’da 4889 olan çalışan sayısını 11,479’a çıkarak büyümüştür. Yeni dil hizmetleri, daha fazla eğlence programı ve elbette yayınlanmış sayısız bültenler ile faaliyet alanları çoğalmıştır. Mikrofon başında yeni sesler ve kişilikler, radyo dalgalarında ise yeni teknikler keşfedilmiştir. BBC, son altı yıl içinde çok daha popüler ve sıcak bir dokunuşla program yapmayı öğrenmiş ve bunu yaparken, güçlü, moral yükseltici bir “Halkın Savaşı” idealini pekiştirmeye yardımcı olmuştur. Beyaz Saray ve istihbarat servislerinin bulanık dünyasıyla samimi, ancak dalgalı bir çalışma ilişkisi kurarken, sıfırdan başladığı uluslararası arenada doğruluğa vurgu yaparak bir itibar inşa etmiştir. Artık dünyaya biraz daha açık hale gelmiştir ve büyük ölçüde, düzgün yayıncılık ilkeleri galip gelmiştir. BBC, tüm bu yönleriyle kamu yayıncılığı ilkelerini adeta bir daha silinmeyecek şekilde belirlemiş olma ayrıcalığına erişmiştir.

Yine de tüm bunlar, savaşın olağanüstü koşulları altında başarılmıştır. Ne kadarının aniden ortadan kalkacağı ve ne kadarının devam edeceğini tahmin etmek o dönem elbette zor olmuştur. Ülkenin kalanı gibi, BBC de toparlanmak, yeniden yönlendirilmek ve yeniden inşa edilmek zorunda kalmıştır. Genel Müdür, personeline yaptığı konuşmada, yayıncılığın savaşın nasıl kazanılacağına dair gücünü kanıtladığını

¹⁷¹ Chris Rowe, Britain 1929-1988, Heinemann, Oxford 2004, s.37.

¹⁷² Hendy, 2022, s.288.

söylemiştir.

“Altı yıldır, her birimiz bildiğimiz kadar iyi, verimli ve güçlü bir şekilde kullanılmıştı. Yarın, aynı enerjiyi barışın sorunlarına yöneltmeliyiz.”¹⁷³

2.7. BBC Televizyon Servisi’nin Tekrar Yayına Başlaması

Sir Edward Appleton, BBC’nin 1945 yılında yayınlamış olduğu yıllıkta televizyon ile ilgili şu satırlara yer vererek televizyonun daha da gelişerek devam edeceğini umduğunu çünkü savaş zamanında radyo yayınlarından yeterince teknik ve pratik kazanmış olduklarını yazmıştır:

“Bu ülke savaştan önce televizyonda dünyaya öncülük ediyordu, ancak 1939’dan beri diğer daha acil konularla teknik olarak meşgul olmamız nedeniyle yayın televizyon hizmetimiz kesintiye uğramak zorunda kaldı. Ancak, zaferlerimize güvenip rehavete kapılmayacağız ve barışın gelmesiyle birlikte televizyon alanında İngiliz araştırma ve geliştirmelerinin yoğun bir şekilde yeniden başlaması kaçınılmaz olacak. Bu nedenle ilgili soru şudur: “Savaş zamanı radyo araştırmalarımız savaş sonrası televizyon gelişmelerimize yardımcı olacak mı?” Benim görüşüme göre kesinlikle yardımcı olacak, ancak televizyon tekniğinin temelini değiştirmeyecek. Hareketli bir resimdeki zengin ayrıntıları ileten televizyon sinyallerinin zorunlu olarak karmaşık olduğunu ve hızla değişen modülasyon darbeleri dizisi olarak yayılması gerektiğini her zaman hatırlamalıyız. Savaş zamanı araştırmalarımız bu gerçeği değiştirmede; ancak bize bu tür karmaşık elektrik desenlerinin üretilmesi ve alınması için kullanılan elektrik devrelerinin tasarımında ek bir yeterlilik kazandırdı, bu da savaş sonrası televizyonun ilerlemesi üzerinde kesinlikle çok olumlu bir etkiye sahip olması gereken bir ilerlemedir.”¹⁷⁴

Nihayetinde 9 Haziran 1946 tarihinde BBC Televizyon Servisi yayınlara devam etmiştir. Mickey Mouse ile yayınlara ara vermiş BBC Televizyon Servisi’nin savaş sonrası ilk yayını da yine çocuklar için yayınlanan program “For the Children” olarak kayıtlara geçmiştir.¹⁷⁵

BBC Televizyon Servisi, her gün 15:00 ile 22:00 saatleri arası yayın yaparak

¹⁷³ Hendy, 2022, s.288-289.

¹⁷⁴ Edward Appleton, “Recent Radio Progress”, *BBC Handbook 1945*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1945, s.22.

¹⁷⁵ Seatter, 2022, s.66.

yayınlarına başlamıştır. Spor ya da kamuya açık etkinliklerin dış yayınları, coğrafi sınırlamalar, kablo ve radyo tesisleri ve ekipmanların düzenli olarak bakımını yapma gerekliliği açıkça durmaktaydı. Çocuklar için programlar, yeniden yayınlara başlanılan ilk zamanlarda yayın saatlerinin hem okul saatlerine hem de çocukların uyku saatlerine denk gelmesi nedeniyle çok zor hale gelmiştir ve bu durumu aşmak için ne kadar değişiklik yapılırsa yapılsın, ilgili zamanlarda boş tutulabilecek özel stüdyo alanlarına sahip olana kadar bu sorun çözülememiştir. Filmler ve haber bültenlerinin kullanımı, geniş çaplı politikalarla ilgili olarak sektörde karmaşık müzakereleri gerektirmiştir. Hatta sahne oyunlarının televizyon için uyarlanması bile her zaman görüldüğü kadar basit olmamıştır. Her sahne oyunu televizyon için uygun değildi ve uygun olanların çoğu da televizyona uyarlanmak zorunda idi. Bir senaryo departmanı olana kadar, bu uyarlamayı genellikle önceki yapımı ya da bazen iki önceki yapımı üzerinde çalışmakta olan ilgili yapımcı yapmak zorunda kalmıştır. Yine de program planlarımızın genel hatları ilk tam haftalık programlarda belli olmuştur. Her hafta ortalama iki uzun metrajlı oyun veya özellikli yapım başlatmak planlanmış ve bir akşam gösterisinin öğleden sonra tekrarı, aynı şekilde öğleden sonra yapılan ilk yapımın akşam tekrarı yayınlanmıştır. Önemli yapımlar için ilerleyen süreçte iki tekrar performansı yapılmıştır.

Dış yayınlar, düzenli aralıklarla ve mümkün olduğunca sık yapılmıştır. Londra bölgesindeki kamuya açık etkinliklerin ve televizyona uygun başlıca spor etkinliklerinin yayınlanmasının program açısından önemli olmasının yanı sıra, bu dış yayınlar stüdyo yapımlarındaki baskıyı azaltmıştır ve stüdyo prodüksiyonlarına nefes alma imkanı sağlamıştır. Güreş gibi stüdyo sporları, yemek ve moda programları, bale, bilgi yarışmaları, konuşmalar ve haberleri açıklayan haritalar, dans orkestraları ve bahçecilik gösterileri düzenli aralıklarla yapılmış ve savaş öncesinde olduğu gibi her perşembe günü, ünlülerin görüntülü olarak röportajlarının yapıldığı ve çeşitli ilginç öğelerin yer aldığı özel güncel özellikli program “*Picture Page*” devam etmiştir. Görsel sanatlara özel önem verilmiştir. Bu, şu ana kadar radyo yayıncılığının nispeten az katkı sunduğu ve televizyon için büyük bir potansiyele sahip olan yaratıcı bir alan olmuştur.

Tiyatro açısından bakıldığında, kurumun elde ettiği büyük ciro, gelecek vadeden oyunları deneme fırsatı sunmuştur. Batı Yakası’nda (*West End*) tiyatro eksikliği nedeniyle, bir yazarın oyunu ne kadar iyi yazılmış olursa olsun, onu sahneletmek çoğu zaman çok zor olmuştur ve tek çözüm genellikle ileriki bir tarihte Batı Yakası’na transfer

etme umuduyla banliyö tiyatrolarından birinde prodüksiyon yaptırmak olmuştur. Bu prodüksiyonlar genellikle mükemmel olsa da iyi bir oyunun hak ettiği kadar geniş bir izleyici kitlesine ulaşmasını her zaman sağlayamamışlardır. Televizyonun bu zorluğu bir dereceye kadar gidereceği ve hak eden yeni oyunlar için daha geniş bir vitrin sağlayacağı umulmuştur ve öyle de olmuştur. Genellikle sadece iki performans olması bir dezavantaj değildir. Bu performanslar zamanla geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış ve az sayıda olmaları sayesinde, banliyölerde birkaç hafta boyunca oynayacak bir oyuna göre daha iyi bir oyuncu kadrosu bulmak da mümkün olmuştur.¹⁷⁶

SONUÇ

BBC'nin II. Dünya Savaşı sırasındaki yayın politikası, kamusal yayıncılık ilkeleri doğrultusunda şekillenmiş, ancak savaşın getirdiği zorluklar ve hükümetin baskısı ile karmaşık bir hale gelmiştir. Savaş, BBC'nin sadece teknik ve lojistik kapasitesini değil, aynı zamanda editöryal bağımsızlığını ve kamusal sorumluluğunu da sınamıştır. Savaş boyunca BBC hem yurtiçindeki dinleyicilerine moral aşılama hem de dış dünyaya İngiltere'nin direncini ve kararlılığını göstermeye yönelik programlar üretmiştir. Ancak bu süreçte, sansür, propaganda ve kamu yararı dengesi, yayın politikasının merkezinde yer almıştır.

BBC, savaş sırasında birçok teknik ve lojistik zorlukla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle bombalanan Londra'da stüdyo ve ekipmanların hasar görmesi, yayın sürekliliğini sağlamak için büyük çabalar gerektirmiştir. 1939'da 4.889 olan çalışan sayısı, savaşın sonunda 11.479'a çıkmıştır ki bu da BBC'nin faaliyetlerinin ne kadar genişlediğini göstermektedir. BBC, yeni dillerde yayın yapmaya başlamış, daha fazla haber bülteni hazırlamış ve Alman propagandasına karşı da mücadele vererek kamu moralini yüksek tutmaya yönelik eğlence programlarını çoğaltmıştır. Ancak, sınırlı stüdyo alanı ve teknolojik kapasite, özellikle çocuk programları gibi hedef kitlesi belirli programlar üretmeyi de zorlaştırmıştır.

BBC'nin savaştaki en büyük sorumluluklarından biri, halkın moralini yüksek tutmak olmuştur. Bu, kamusal yayıncılığın temel bir ilkesi olarak değerlendirilirken, aynı

¹⁷⁶ Denis Johnston, "What You will See on Your Screens?", *BBC Handbook 1946*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1946, s.24.

zamanda hükümetin talepleri doğrultusunda propaganda yayını yapmak anlamına da gelmiştir. BBC, halkın savaşın gidişatını doğru bir şekilde öğrenmesini sağlarken, bir yandan da moral bozucu haberlerin minimize edilmesi için sansür uygulamak zorunda kalmıştır. Örneğin, Londra'nın bombalanması gibi olaylar detaylı olarak verilmemiş, yalnızca direniş ruhunu besleyecek biçimde aktarılmıştır. BBC, savaşı kazanan bir ulusun imajını yaratırken, savaşın gerçek dehşetini gizlemeye yönelik hükümetin talepleriyle de karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, halkın doğru bilgiye ulaşma hakkı ile savaşın moral açısından kazandırılması gerekliliği arasında bir denge kurma zorunluluğunu doğurmuştur.

Savaş boyunca BBC, hükümetin doğrudan kontrolü altında olmasa da özellikle yayınlanacak haberler konusunda sıkı bir sansür rejimine tabi tutulmuştur. Savaşın gidişatını olumsuz etkileyebilecek haberler ya da askerî sırlar kesinlikle yayınlanmazken, propaganda amacı güden haberler ve programlar ön plana çıkmıştır. Örneğin, savaşın başlarında Dunkirk tahliyesi bir “başarı” olarak sunulurken, aslında İngiliz ordusunun ağır bir yenilgisi olarak görülmesi gereken bir olay olarak kayıtlara geçmiştir. Bu tarz haberlerde sansür, halkın moralini yüksek tutmak ve savaş çabalarını desteklemek amacıyla uygulanmıştır.

BBC, savaş boyunca yalnızca İngiliz halkını bilgilendirmekle kalmamış, aynı zamanda dünya genelinde milyonlarca kişiye ulaşmıştır. BBC'nin Empire Service adı verdiği dış yayınları, Nazi propagandasına karşı koymak için çok önemli bir araç haline gelmiştir. Özellikle Avrupa'ya yönelik yayınlar, İngiltere'nin savaşta ne kadar kararlı olduğunu vurgulamış ve Nazi karşıtı hareketlere destek olmuştur. Ancak, bu yayınlar da sıkı bir denetim ve sansürden geçmiş, İngiltere'nin dış politika çıkarlarına hizmet edecek şekilde düzenlenmiştir. BBC'nin propaganda faaliyetleri, özellikle Almanya'daki Nazi karşıtı direnişi teşvik etmeye ve müttefik kuvvetlerin moralini yüksek tutmaya odaklanmıştır.

Savaşın sona ermesiyle birlikte BBC, yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Savaş sırasında kazanılan tecrübeler ve halkın televizyona olan ilgisinin artması, BBC'nin program yelpazesini genişletmesine ve kamu yararı gözetken, bağımsız bir yayın politikası izleme hedefini sürdürmesine olanak sağlamıştır. Ancak savaş sonrası dönem, aynı zamanda İngiltere'nin uluslararası konumunun değişmesi ve Soğuk Savaş'ın

başlamasıyla birlikte yeni zorluklar da getirmiştir. BBC, savaş sırasında kazandığı uluslararası itibarı, bu yeni dönemde de sürdürmeye çalışmıştır.

Buradan hareketle denilebilir ki II. Dünya Savaşı boyunca BBC, kamu yayıncılığı misyonunu sürdürmeye çalışmış, ancak sansür ve propaganda talepleri ile denge kurmak zorunda kalmıştır. Hem iç hem de dış yayınlarda karşılaşılan bu zorluklar, BBC'nin savaştan sonraki dönemde daha bağımsız ve güçlü bir yayın kuruluşu haline gelmesine katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

6 O'clock News, BBC Home Service Radyo Kayıtları.

7 O'clock News, BBC Home Service Radyo Kayıtları.

9 O'clock News, BBC Home Service Radyo Kayıtları.

Adams, George. "Experiments on the Contrary Electricities of the Leyden Jar". *Lectures on Natural and Experimental Philosophy by the Late George Adams*, 4 (1807), 304-313.

An EBU 'Route Map' to High Definition (HD), *EBU Tech 3298-E*, Cenevre 2004, s. 2.

Anderson, Leland. "Priority in the Invention of Radio", *Antique Wireless Association (MONOGRAPH) (New Series)* 4 (1980), 1-9.

Appleton, Edward. "Recent Radio Progress", *BBC Handbook 1945*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1945, 22.

ARD, Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland, "Das ist die ARD". Erişim 2 Ocak 2024. <https://www.ard.de/die-ard/organisation-der-ard/Das-ist-die-ARD-100/>

Asbridge, Thomas, *The Crusades: The War for the Holy Land*. New York: Ecco Pr, 2. Baskı, 2011.

Başvekâlete Bağlı Matbuat Umum Müdürlüğü Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun, T.C. Resmî Gazete 4520 (28 Mayıs 1940), Kanun No. 3837, md. 4/g.

BBC Amerikan Servisi Radyo Yayını, BBC Home Service Radyo Kaydı.

BBC İtalyanca Servisi Radyo Yayını, BBC Home Service Radyo Kaydı.

BBC News Flash, BBC Home Service Radyo Kaydı.

BBC News, BBC Home Service Radyo Kayıtları.

"BBC Publications". *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, s.109.

BBC Radio Times, 65/844 (1939), 21-24.

BBC Radyo Anons Kayıtları

“Before Turquay”, *Diffusion EBU*, Kış 1999-2000 European Broadcasting Union 50th Anniversary, s.12-14.

“Berordnung über die Aufgaben des Reichsministeriums für Volksaufklärung und Propaganda”, Reichsgesetzblatt 75 (5 Temmuz 1933), Kanun No. 449, s.123.

Booth, Trudie Maria. *French Verbs and Idioms*. Lanham: University Press of America, 1. Baskı, 2005.

Brigitte Baertz, “Erster Hörfunksender in Deutschland nimmt seinen Betrieb auf”, Deutschlandfunk (28 Ekim 2013). Erişim <https://www.deutschlandfunk.de/90-jahre-radio-erster-hoerfunktender-in-deutschland-nimmt-100.html>.

British Government, “Chaos and Censorship in the Second World War. Erişim: 2 Ağustos 2024. <https://history.blog.gov.uk/2014/09/12/chaos-and-censorship/>

British Pathe. “About”. Erişim 12 Şubat 2024. <https://www.britishpathe.com/about/>

Brochand, Christian - Mousseau, Jacques. *Histoire de la télévision française*. Sautron: Fernand Nathan, 1. Baskı, 1982.

Cain, John. “*The BBC: 70 Years of Broadcasting*”, Londra: British Broadcasting Corporation Broadcasting House, 1. Baskı, 1992.

Carpendale, Charles. “The Coming of Television”, *BBC Radio Times* 53/682 (1936), 5.

CBS News Radyo Yayını Kaydı.

“Censorship”. *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, s.95.

Cliffe, C. A. L. “London Calls the World”, *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, s.55.

Çalışkan, Semih. “Türkiye’nin İlk Televizyon Spikeri: Nuran Devres”. TRT Haber (8 Mart 2023). <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/turkiyenin-ilk-televizyon-spikeri-nuran-devres-751382.html>

Denison, Ross, E. “The Orkhon Inscriptions: Being a Translation of Professor Vilhelm Thomsen's Final Danish Rendering”, *Bulletin of the School of Oriental Studies* 5/4 (Şubat 1930), 861–876.

Der Reichfinanzhof (RFH), K. RFH 39, 281/III A 23/36 (25 Haziran 1936).

Dussel, Konrad. “*Deutsche Rundfunkgeschichte: 3. überarbeitete Auflage*”, Köln: UVK, 4. Baskı, 2010.

EBU Annual Report 2022-2023, European Broadcasting Union, Cenevre 2023, s. 5.

EBU, European Broadcasting Union. “Eurovision News”. Erişim 26 Kasım 2023. <https://www.ebu.ch/eurovision-news#news-events>

EBU, European Broadcasting Union. “PSM Values Review The Tool”. (Erişim 24 Şubat 2024. <https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-PSM-Values-Review-Tool.pdf>

“Empowering Society a Declaration on the Core Values of Public Service Media”, European Broadcasting Union, Cenevre Ekim 2012, 4-5. Erişim https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/EBU-Empowering-Society_EN.pdf

Evain, Jean-Pierre. “Ten Years of EBU Participation in European Collaborative Projects”, *EBU Technical Review*, Yaz 1995, Cenevre 1995, s. 34.

“Final Acts of WARC-79”, International Telecommunication Union, Cenevre 1979, 62.

Grant, Edward. *God and Reason in the Middle Ages*. Cambridge: Cambridge University Press, 1. Baskı, 2001.

Goebbels, Joseph. “*Der Rundfunk als achte Großmacht, Signale der Neuen Zeit. 25 Ausgewählte Reden von Dr. Joseph Goebbels, Zentralverlag der NSDAP*”. Münih, 4. Baskı, 1938.

Gracie Fields in Concert, BBC Home Service Radyo Kayıtları.

Havers, Richard. *Here is the News: The BBC and the Second World War*. Gloucestershire: Sutton Publishing, 1. Basım, 2007.

Hendy, David. *The BBC: A People's History*. Londra: Profile Books, 1. Baskı, 2022.

Hillelson, Sigmar. "The Near Eastern Service", *BBC Handbook 1941*. The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1941, s.52-53.

Hoffmann, Hans. "UHDTV: Finding the Acts". *tech-i* 17 (2013), 10-11.

Kırık, Ali Murat. "İngiltere'de Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Toplumsal Farkındalık Çerçevesinde BBC'nin Tarihsel Analizi". *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal* 3/5 (2012), 60-71.

Jones, Mark Wilson. "One Hundred Feet And A Spiral Stair: The Problem of Designing Trajan's Column". *Journal of Roman Archaeology* 6 (1993), 23-38.

Johnston, Denis. "What You will See on Your Screens?", *BBC Handbook 1946*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1946, 24.

Joulunvietto Ruotsissa, Helsingin Sanomat, 24.12.1924, 353/8, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1394018?page=8>, National Library's Digital Collections.

Kanun No. 74-696, Yayınlandığı Fransız Resmi Gazetesi Tarihi (07.08.1974), Erişim 24 Mart 2024.

Karadayı Doğan, Özlem. "Hem Bellek Hem Gelecek: TRT 60 Yaşında". *TRT Vizyon* 415 (2020), 44.

Kırık, Ali Murat. "İngiltere'de Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Toplumsal Farkındalık Çerçevesinde BBC'nin Tarihsel Analizi". *International Congress on Culture and Society* 3/5 (Special Issue) (2012), s. 61.

Kuiper, Kathleen, "Acta", Britannica. Erişim 8 Ocak 2024.

Kuzle, Igor vd. "The True Inventro of the Radio Communications". *2008 IEEE History of Telecommunications Conference* (Paris 2008) 20-23. <https://www.doi.org/10.1109/HISTELCON.2008.4668707>

Le Radios Au Temps De La TSF, "Décembre 1935: Radiovision-PTT diffuse la première émission de la télé française". Erişim 12 Aralık 2023 <https://www.radiotsf.fr/il-y-a-80-ans-radiovision-ptt-diffuse-la-premiere-emission-de-la-tele-francaise/>

Lemieux, Emmanuel. *On l'appelait Télé-Paris*, Paris: L'Archipel, 1. Basım, 2013.

Lommers Suzanne. *Europe - On Air: Interwar Projects for Radio Broadcasting*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 1. Baskı, 2012.

Marcillac, Raymond. *Chronique de la Télévision*, Paris: Éditions Chronique, 1. Basım, 1998.

Midnight News, BBC Home Service Radyo Kayıtları.

NDR, Norddeutscher Rundfunk, "Bewegte Bilder: Die Geschichte des Fernsehens". Erişim 21 Kasım 2023.
<https://www.ndr.de/geschichte/schauplaetze/Bewegte-Bilder-Die-Geschichte-des-Fernsehens,fernsehen240.html>

Okur, Ali. *1927-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Radyo Yayıncılığı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Ollakko Vai Ei Olla?, Viikkosanomat, 27.09.1924, S: 39, s. 1, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1735535?page=1>, Library's Digital Collections.

Ongar, Radife. *Kamusal Yerel Radyo-Televizyon Yayıncılığı ve Radyo Anki Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996.

Patrick Uhe, "Vom Kellerkind zur Institution: Die "Tagesschau"", NDR (26 Aralık 2012). https://www.ndr.de/der_ndr/unternehmen/chronik/Vom-Kellerkind-zur-Institution-die-Geschichte-der-Tagesschau,ardaktuell101.html

Pollock John. *Kitchener: The Road to Omdurman and Saviour of the Nation*. Londra: Constable & Robinson Ltd, 1. Basım, 2002.

Paulu, Burton. *Radio and Television Broadcasting on the European Continent*, Minneapolis: Minnesota Archive Editions, 1. Baskı, 1967.

Radio France Internationale, "Charles de Gaulle's June 18 Call To Resist Nazis Still Defines France 80 Years On" (18 Haziran 2020), <https://www.rfi.fr/en/france/20200618-france-charles-de-gaulle-appeal-resistance-18-june-1940-defines-after-80-years-world-war-two-macron-le-pen>

Reith, John Charles Walshman. *“The Reith Diaries”*. Londra: Collins, 1. Baskı, 1975.

Relative à la Radiodiffusion et à la Télévision, Journal Officiel de la République Française 186 (8 Ağustos 1974).

Reuters Institute - University of Oxford, Digital News Report, Oxford 2023.

Rosengren, Karl Erik. *Communication: An Introduction*. Londra: SAGE Publications, 3. Baskı, 2006.

Rowe, Chris, *Britain 1929-1988*. Oxford: Heinemann, 1. Baskı, 2004.

RRG Radyo Yayını Anons Kayıtları.

Seatter, Robert. “Sarkozy Marks Anniversary of General de Gaulle’s BBC Broadcast”. BBC, 17.06.2010, <https://www.bbc.co.uk/blogs/aboutthebbc/entries/c6a64564-79d5-3666-8ca7-54501e1e596e>

Seatter, Robert. *Broadcasting Britain: 100 Years of the BBC*. Londra: Dorling Kindersley Ltd, 1. Basım, 2022.

Sevin, Serhan. “Türkiye’de Televizyon Yayıncılığı 67 Yıl Önce İTÜ TV ile Başladı”. TRT Haber (9 Temmuz 2019). <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/turkiyede-televizyon-yayinciligi-67-yil-once-itu-tv-ile-basladi-422379.html>

Shaw, George Bernard. The Times, 5 Eylül 1939.

Southgate Amateur Radio News. “2MT Writtle - The Birth of British Broadcasting” Erişim 16 Şubat 2024. https://archive.ph/20130415201805/http://www.southgatearc.org/news/march2010/2mt_writtle.htm

Suomen Kuvalehti, 22.11.1924, S: 47, s. 25, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/889559?page=25>, National Library’s Digital Collections.

Suomen Sosialidemokraatti, 05.11.1929, S: 301, s. 1, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1314066?page=1>, National Library’s Digital Collections.

Suomen Yleisradio Osakeyhtiö, Helsingin Sanomat, 09.09.1926, S. 243, s. 2, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1532768?page=2>, National Library's Digital Collections.

Tamperen Yleisradioasema Saavuttanut Erinomaisia Tuloksia, Aamulehti, 17.12.1924, S: 292, s. 3, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1376856/articles/81580080?page=3>, National Library's Digital Collections.

Thomson, Ernest C. "Au Revoir Television", *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, 53.

Topuz, Hıfzı vd., "*Yarının Radyo ve Televizyon Düzeni: Özgür, Özerk ve Çoğulcu Bir Alternatif*". İstanbul: TÜSES ve İLAD Ortak Yayını, 1990.

"Turkey", *Encyclopedia of Television* (2nd Edition), ed. Horace Newcomb, Londra: Routledge, 2004.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kanunu, T.C. Resmî Gazete 11596 (2 Ocak 1964), Kanun No. 359, md. 1.

Türkmen, İlknur. *Türkiye'de Radyo Yayıncılığının Gelişimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994.

United States Senate, "Declaration of War with Germany, WWII (S.J.Res. 119). Erişim 16 Mart 2024. <https://www.senate.gov/about/images/documents/sjres119-wwii-germany.htm>

United States Senate, "Declaration of War with Japan, WWII (S.J.Res. 116)". Erişim 16 Mart 2024. <https://www.senate.gov/about/images/documents/sjres116-wwii-japan.htm>

Vahdin Vaihto, Langaton: Yleistajuinen Radiolehti, 01.01.1926, S. 5, s. 16, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/903870?page=16>, National Library's Digital Collections.

WAN, World Association of Newspapers. "Newspapers: 400 Years Young". Erişim 12 Şubat 2024. <https://web.archive.org/web/20100310235015/http://www.wan-press.org/article6476.html>

“War Diary”. *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra 1940, 91.

War Report, BBC Home Service Radyo Kayıtları.

“Wartime Changes”. *BBC Handbook 1940*, The British Broadcasting Corporation Broadcasting House, Londra, s. 94.

“Wednesday National”. *BBC Radio Times*, 64/823 (1939), 44.

Williams, Zoe. “The TV Licence Fee Scandal: Why Are 1,000 People A Week Being Casually Criminalised?”, *The Guardian* (24 Şubat 2024), <https://www.theguardian.com/media/2024/feb/29/tv-licence-fee-scandal-1000-people-week-casually-criminalised>

Wood, James. “History of International Broadcasting”. *IEE History of Technology Series* 19 (1994), 45-46.

World Press Freedom Index, Reporters Without Borders, 2024, Erişim 18 Ekim 2023. <https://rsf.org/en/index>.

YLE, Yleisradio, “YLE Areena”. Erişim 2 Aralık 2023. <https://areena.yle.fi/suorat>

YLE, Yleisradio. “Mikä on Yle ja mitä se tekee? (selkosuomeksi). Erişim: 2 Aralık 2023. <https://yle.fi/aihe/s/10005206>.

Yleisradio Ohjelmat, Yleisradio: Viikottain Ilmestyvä Ohjelmalehti, 04.09.1927, 1, 6, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/908423?page=6>, National Library’s Digital Collections.

Yorkshire Evening Post, “Television Suspended” (1 Eylül 1939), 8. <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000273/19390901/098/0008>

Young, Frederick James. “War-Time Music”, *The Spectator* 6004 (1943), 9.

EKLER

EK-1: BBC Home Service 8 Eylül 1940 09:00 Haber Bülteni.

London's biggest and heaviest air raid ended just before five o'clock this morning, having lasted since half past eight yesterday evening.

High explosive bombs of all sizes, and many incendiary bombs were dropped and scattered over large areas of the city — but it was the East End which bore the brunt of the attack. Many fires were started and at one time there were over four thousand fire fighting appliances of one sort or another in use.

The major fire was in the dock area, and the glare from this, reflecting in the smoke, could be seen all over the Metropolitan area. The fire fighting floats and engines of the London Fire Brigade, backed up by hundreds of appliances from the Auxiliary Fire Service, managed to localise the outbreak by four o'clock this morning, and the fire is now under control.

There were several other fires in the East End area, but most of these were immediately prevented from spreading, and the majority of them have now been dealt with.

Our Observer, Charles Gardner, who watched the raid, ~~was~~ has just returned from a quick tour of the main areas affected.

He says that low cloud, which came up about

EK-2: BBC Home Service'nin 28 Ağustos 1943 tarihli 09:00 Haber Bülteninde, Müttefiklerin Hamburg'u bombalamasının "geçtiğimiz cumartesi günü gerçekleşen rekor saldırıdan bile daha ağır olduğu" bildiriliyor.

Wednesday,
July 28th. 1943.
Nine p.m.

Here is the News and this is Robert Robinson reading it.

Last night's Hamburg attack by our home-based bombers was even heavier than the record raid last Saturday. / Today, American heavy bombers have raided targets in central Germany. / Other attacks have been made on the enemy in the occupied countries.

The new Italian government ~~has~~ ^{SAY THEY HAVE} dissolved the Fascist Party and Grand Council; / the province of Naples has been declared an operational zone; / there are reports from Switzerland ~~that~~ ^{of} big demonstrations in Milan.

In Sicily, the Canadians, (advancing in the face of strong resistance) have now reached the line of the Axis bridgehead. / ~~There's~~ a description of this fighting from our Correspondent. / On other parts of the front there seems to be a lull. The main enemy resistance is coming from the Germans, but some Italian troops are opposing us, too.

The Russians have made fresh ground on the Orel front and have improved their position in the Leningrad area.

Our light coastal forces have had another successful engagement with the enemy off Cherbourg.

At home, Mr. Herbert Morrison has introduced a Bill for increases in payments under the Workman's Compensation Act; and there have been demands, in the Commons, for fixed prices for farmers after the war.

EK-3: Avrupa Yayın Birliği (EBU) kaydını gösterir ekran görüntüsü.

EBU

Eurovision.net

EBU Tech

Workspace

Eurovision Contests

Çetin Doğan

My Profile

My Newsletters

My Groups

My Notifications

My Workspace

Basic Information

add a profile picture

Gender

Male

Female

Other

Trans

Non-binary

First name

Doğan

Last name

Çetin

Save

Login Information

Lock

Email

euro_vision_12@hotmail.com

Password

Save

Company

Company

Your company

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

Job position

Department/Name

Save

Contact

Office phone

0 / 32

Private phone

0 / 32

Business mobile phone

0 / 32

Office fax

0 / 32

Address

City

Zip code

Country

Save

API keys (technical use only)

Twitter account

Google + account

Facebook account

Skype

LinkedIn profile

Your github account

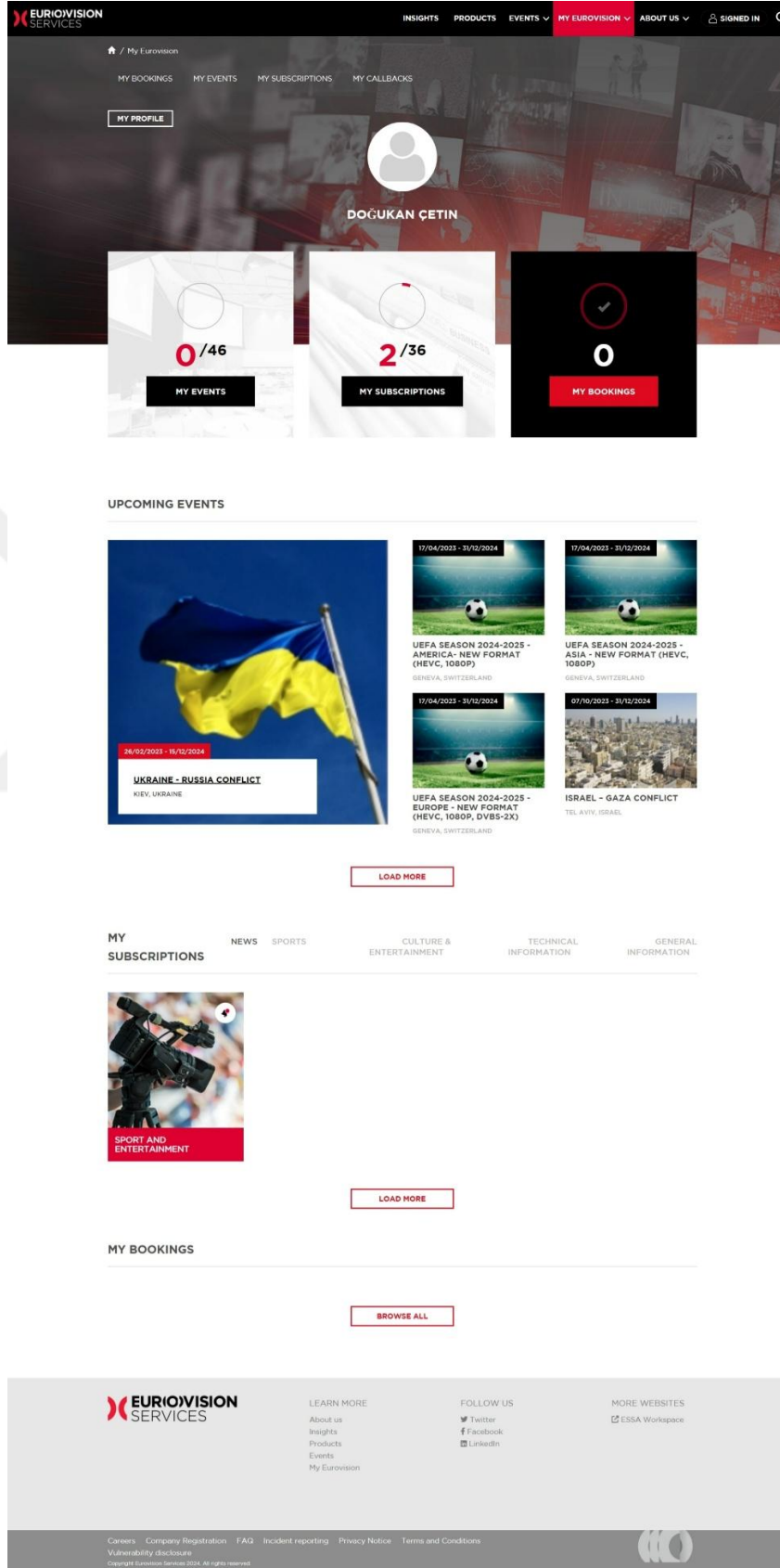
Save

This website is powered by EBU

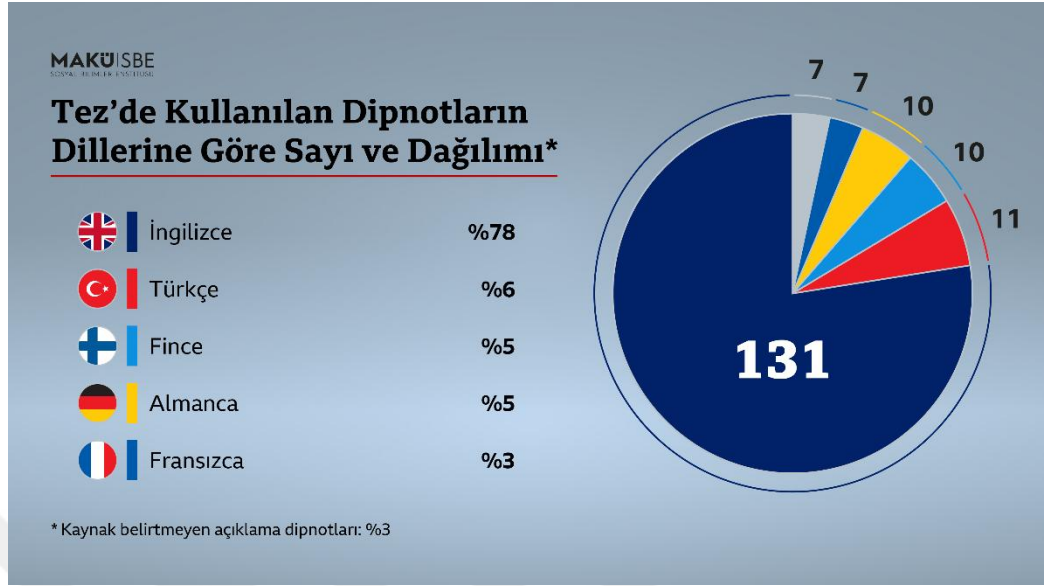
Copyright EBU 2024. All rights reserved. v1.23 / 89

104

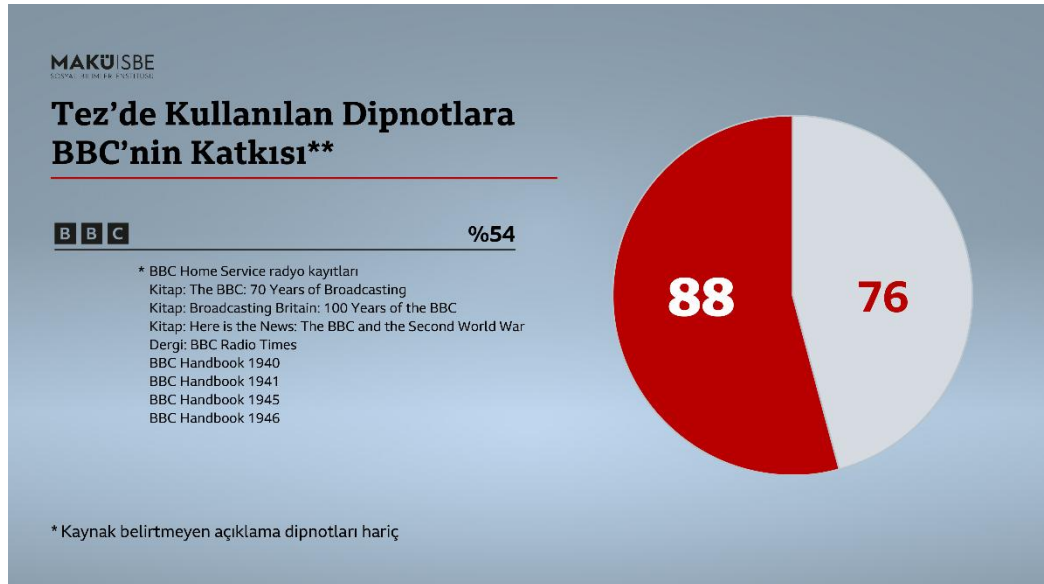
EK-4: Eurovision News kaydını gösterir ekran görüntüsü.

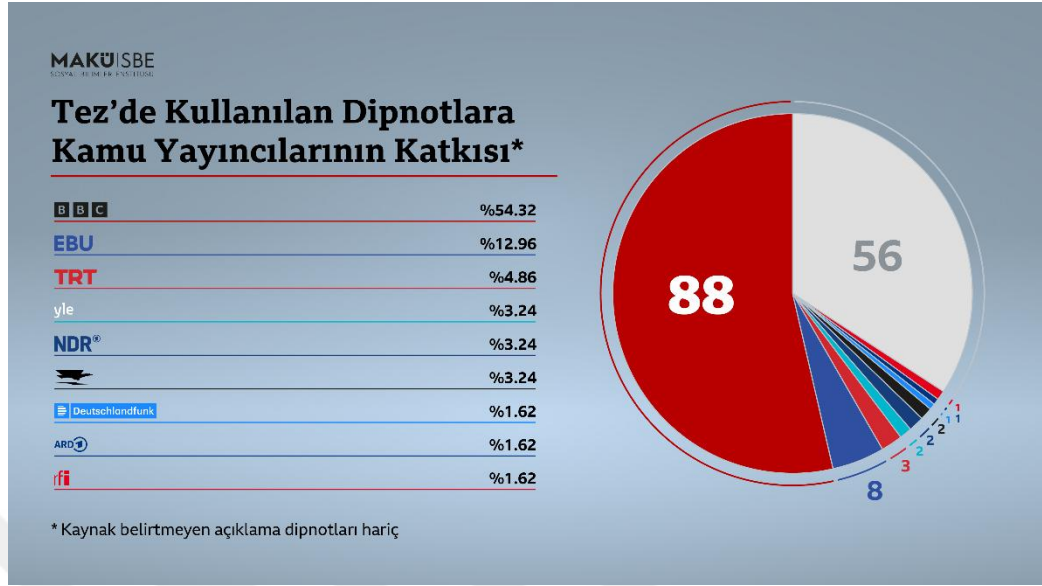
EK-5: Çalışmadaki dipnotlarda kullanılmış kaynakların dillerine göre dağılımını gösterir tablo.

EK-6: Çalışmadaki dipnotlara BBC'nin dolaylı ve doğrudan katkılarını gösterir tablo.

EK-7: Çalışmadaki dipnotlara BBC ve diğer kamu yayıncılarının dolaylı ve doğrudan katkılarını gösterir tablo.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Doğukan Celal ÇETİN

ORCID ID : 0000-0002-5759-6875

Eğitim Durumu :

Lisans Eğitimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (2016-2020)

Yüksek Lisans Eğitimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı (2022-)

Yabancı Dil ve Düzeyi :

İngilizce : IELTS 6.5 (B2)

Almanca : A2

Hollandaca : A1

İş Deneyimi :

2017-2018 : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bilgi-İşlem Daire Başkanlığı

2019-2022 : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Kurumsal İletişim Merkezi

2022- : Thuisbezorgd.nl (Just Eat Takeaway)

Akademik Çalışmalar :

2024

: Çetin, D. C. Savaş Dönemi Yayın Politikalarında
Kamu Yayıncılığı İlkesi: Türkiye ve Almanya
Örneği, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*
8/3 (2024).

